

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB24

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB24", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 24*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2007 , s. 68. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb24-txt-shoot-idc6d4bea4-efc5-4824-a89f-7f9d7747cdbe.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 24

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB24:1

NB24:2

NB24:3

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener

cfr det rene Blad foran i Journalen NB¹⁴.

Thema til en Fredags Prædiken Journalen NB¹⁷ p. 30.

NB24:4

#

»Bekymrer Eder ikke for den Dag imorgen«.

nei gjører som der staaer i en Psalme:

Siig til Sorgen:

Ja, ja imorgen.

nemlig idag vil jeg ikke sørge for imorgen.

NB24:5

#

.... Du Lidende, Du sukker maaskee: nu har jeg saa længe lidt, nu maatte der dog komme lidt Opmuntring, hvis jeg skal kunne holde ud – og der kommer nye Lidelser: o, saa hold ud, troe blot, ogsaa Lidelser, nye Lidelser, og just i det pinligste Øieblik kan hjælpe fremad, som Kudsken bruger Svøben i det Øieblik, hvor det kniber meest for Hesten, saa den efter sit Begreb maatte mene, at det Eneste, der kunde hjælpe var at den fik Lov at puste.

NB24:6

#

Nødvendighed forvandlet til Frihed.

I den Psalme: Naar jeg tænker paa den Stund o: s: v: staaer:

luk Døren til,

dog det behøver den Døde jo ikke selv at gjøre, det sørge de Efterlevende for, at den ret tilgavns bliver lukket. Men det Gemytlige og Digteriske er, at det er som forvandlede den Døde det selv til sin frie Handling, at han lukker Døren for ret at have det godt derinde i sit Sovekammer.

NB24:7

#

»Kirken«.

I den Definition paa »Kirke« som findes i den augsburgske Confession, at den er de Helliges Samfund, hvor Ordet læres ret og Sacramenterne rettelig forvaltes, har man ganske rigtigt (∴ urigtigt) grebet blot de to Leed om Læren og Sacramenterne, og overseet det Første: de Helliges Samfund, hvori ligger Bestemmelsen i Retning af det Existentielle. Man har saaledes gjort Kirken til et Samfund af ligegyldige Existentser (eller hvor det Existentielle er ligegyldigt) – men »Læren« den er ret, og Sacramenterne forvaltes rettelig. Dette er egl. Hedenskab.

NB24:8

#

Sandheds-Erkjendelse

Al denne ligefremme Talen om: saa gjerne at ville erkjende Sandheden o: s: v: er Galimathias, Illusion, eller Hyklerie.

Ethvert Msk. erkjender altid det Sande et godt Stykke længere ud, end han existentielt udtrykker det. Hvorfor gaaer han da ikke længere ud?

See, her stikker det! Jeg føler mig for svag (ethisk for svag) til at gaae saa langt ud, som jeg erkjender.

At »Sandheden« existentielt sat ind i denne Verden er den visse Undergang, er evig vist, og det er ogsaa Xstd.

I mindre Proportioner oplever Enhver noget Lignende. Han seer noget Sandere – men saa langt tør han ikke existentielt vove ud.

[a] Humoristisk kunde man sige, at det er et Udtryk for hvor kisteglad den Døde er i sin Kiste, hvor glad han er over, at de ret slaae Laaget fast til paa Kisten, det er, over at kunne lukke sin Dør.

Saaledes faaer Enhver en Skyld for Gud – og maa gjøre Indrømmelse.

See, det er noget Andet end denne Tale om: at ville saa gjerne erkjende Sandheden, samt, at naar man blot forstod den, saa skulde man nok gjøre derefter, samt den Indbildning, at var man blot Sandheden saa vilde man nok seire. O, Kjere, næsten kunde man fristes til at sige: tak Du Gud, at Du ikke er Sandheden, thi saa var Din Undergang i denne Verden vis.

Dette har jeg forstaaet, og kalder mig derfor kun en Digter, og finder det derfor forklarligt, at jeg endda slipper ganske godt igjennem, og maaskee endog kan seire, hvad umuligt kunde skee, hvis jeg var mere end en Digter.

NB24:9

#

»Jeg offres allerede«, siger Paulus. Det prædiker saa »Præsten« over, rørt og rørende. Dersom En i Samtidighed indrettede sit Liv blot en lille Smule paa at »offres«, saa lee vi Alle. Ved Begyndelsen er det at ville offres latterligt, Galskab, eller maaskee Forræderie mod det at være Menneske; men naar det er forbi, ja saa er det herligt.

NB24:10

#

Politik.

Statskløgten i de moderne Stater er ikke: hvorledes man skal bære sig ad med at være Minister; men: hvorledes man skal bære sig ad for at blive Minister; mere veed man ikke, saa man egl. forbruger sin Viisdom i et Slags Indlednings-Videnskab til det at blive Minister. Paa den Maade maa Staterne opløses; thi der bliver egl. ikke regjeret eller styret.

I en ældre Tid, da der var mere Ro i Tilværelsen, vare der kun Faae, som kunde gjøre sig Haab om at blive Ministre, de fik saa Tid til at danne sig til at være det. Nu er Muligheden aabnet for Enhver, Trængselen om at blive det saa stor, at en heel Kunst er fornøden for om muligt at trænge igjennem til at blive det. Hertil danne de sig saa, forbruge deres Tid og Flid i dette Studium – og saa bliver En Minister, men veed ikke mere. Naivt kunde han sige: jeg har ikke dannet mig til at være men til at blive Minister; og i denne Henseende har jeg jo viist, at jeg var ferm.

NB24:11

#

Platos Stat 6te Bog.

Her gjør En den Indvending mod Socrates, som anpriser Philosopherne: at det er den almdl. Mening, at af Philosophiens Tilhængere ere nogle uduelige og Andre, det større Antal, aldeles foragtelige Mennesker – Socrates svarer: at det er fordi saa mange Uduelige have tilrevet sig Navn af Philosoph.

Men her reduplicerer Socrates jo ikke sin polemiske Livs-Anskuelse: at just de sande Gode i den almindelige Mening (af Mængden) ansees som de Daarlige; Socrates gaaer jo her ligefrem ind paa den almdl. Mening som den, der har Ret, medens Feilen ligger i, at saa mange Uduelige have trængt sig frem til at blive Philosoph og ville ansees derfor. Selvfølgelig maa altsaa Socrates antage, at den sande Philosoph vilde ogsaa af den almdl. Mening blive erkjendt som saadan; men det er jo lige tværtimod Socrates^s polemiske Livs-Anskuelse, og mod hvad hans eget Liv vidner.

#

NB24:12

#

Christendommen behøves først og fremmest

for at blive opmærksom paa, for at lære, hvorledes jeg behøver den.

Man fremstiller i Almdl. Xstd. saaledes. Man siger fE, at Xstd. lærer en Forsoning; og nu mener man, at saa ville vi Msker nok gribe til.

Nei, nei. Først maa jeg af Xstd. lære, hvorledes jeg behøver Xstd.

Xstd. er Guds-Forestillingen om Synd og Retfærdighed o: s: v:.. Gaaer jeg og dvasker hen i min blot msklige Forestilling om hvad Synd er, og om Guds Retfærdighed, hvor i al Verden skulde jeg da falde paa, at Synden var noget saa Frygteligt, at Xsti Lidelse og Død behøvedes til Forsoning.

Dette er den uendelige dybe Misforstaaelsens Qval i Xsti Lidelse. Vi Msker leve hen i vore egne Tanker, synes vi har det meget godt, at Synden er da ikke noget saa Rædsomt o: s: v:

Saa kommer Xstus og vil frelse os; han gjør Alt af Kjerlighed. Ja, men anbringer bestandigt Guds-Forestillingen om hvad Synd er.

Derved gjør han, msklig talt, os Msk. først ulykkelige – men naar vi saa af ham have villet lade os belære om hvad Synd er for en Rædsel, og om Guds Retfærdighed – ja saa er han vor Frelser.

Paa Dine Qvaler Du min Herre og Frelser, skal jeg først see og lære: hvilken Rædsel Synden er. Naar jeg har lært det, saa følger det Næste: hvorledes jeg behøver Xstd.

Men altsaa først maa jeg af Xstd. selv lære, hvorledes jeg behøver Xstd.

Dog selv i mindre msklige Forhold mell. Msk og Msk er jo noget Lignende Tilfælde. En Elskende behøver den Elskede ikke blot for at elske ham eller hende, men først for at blive opmærksom paa hvad det er at være forelsket; og især vil dette gjælde, hvor den ene af Parterne er dvaskere.

NB24:13

#

En Midler

behøver jeg blandt Andet ogsaa just for at blive opmærksom paa, at det er Gud, med hvem jeg, saa at sige, har den Ære at tale, ellers kan et Msk. let leve hen i den dvaske Indbildning, at han taler med Gud, medens han dog kun taler med sig selv.

[a] Midleren betyder, seet fra denne Side, i en vis Forstand: det Fjernende, han er ligesom den Hofmand, der lærer os, at vi ikke umiddelbart kan faae Majestæten i Tale, at vi da ikke i Dumhed og Tankeløshed gaee hen og tale til Majestæten som vare vi Ligemænd. Hvilken Conseqvents der altid er i det Gudd! Altid Fordoblelse; idet han slaaer af, lægger han tillige paa. Han slaaer af, indlader sig med os Msker, sender en Midler – ja, men i en anden Forstand udtrykker Midleren Fjernheden, at det ikke mere er saa naivt som da Gud indlod sig med et Msk. som Ven med Ven – nei, nu er der en Midler. Dog ere vi komne Gud nærmere; men som i Forhold til Idealet ethvert Fremskridt er Tilbageskridt, saaledes er i Forhold til Gud: Tilnærmelse Fjernelse og dog virkelig Tilnærmelse.

NB24:14

#

Den saligste Trøst, det evig visse Beviis for, at jeg er elsket af Gud.

Her er Syllogismen. Kjerlighed (o: sand Kjerlighed, ikke den Selvkjerlighed, der kun elsker det Udmærkede, det Fortrinlige o: s: v: og altsaa egl. elsker sig selv) forholder sig omvendt til Gjenstandens Storhed og Fortræffelighed. Er jeg da uendelig, uendelig Intet, føler jeg mig i Jammerlighed usslere end den Ussleste: ja, saa er det evig, evig vist, at Gud elsker mig.

Xstus siger: ikke en Spurv falder til Jorden, uden hans Villie. O, jeg byder lavere, jeg er for Gud mindre end en Spurv – – desto vissere, at Gud elsker mig, desto fastere slutter Syllogismen.

Ja, Keiseren af Rusland ham kunde det vel tænkes, at Gud kunde oversee, Gud har saa Meget at overhøre, og Keiseren af Rusland er noget saa Stort. Men en Spurv nei, nei – thi Gud er Kjerlighed, og Kjerlighed forholder sig omvendt til Gjenstandens Storhed og Fortrinlighed.

Du føler Dig forladt i Verden, Du Lidende, Ingen bekymrer sig om Dig, ak, slutter Du, saa bekymrer Gud heller ikke sig om mig. Du Daare! Eller Pfi Du Bagvasker, som taler saaledes om Gud. Nei, var der En, om hvem det var bogstavelig sandt, at han var af Alle den meest Forladte – ham, just ham elsker Gud. Eller var han ikke den absolutt meest Forladte, havde han endnu en lille bitte msklig Trøst – og ogsaa den tages fra ham: i samme Øieblik blev det endnu vissere, at Gud elsker ham.

NB24:15

#

Sygdом – Reflexions Sygdом

I 3^{die} Bog af Staten (i Heises Oversættelse 1ste Deel p. 178 o: fl.) ivrer Socrates mod den Misbrug af Lægekunsten, at rige Folk ligge og ere syge hele Livet igjennem, viser, at Lægekunsten kun rettelig anvendes som paa fattige Folk, hvor det faaer en Ende, og enten bliver Sundhed ell. Død, fortæller at Asklepios til Straf for at han for Penge helbredede en Rig, der laae for Døden, blev rammet af Lynet.

Saaledes ogsaa med det Religieuse. Der gives en forkeert Brug af det Religieuse, der gjør at man et heelt Liv igjennem lever hen i Overveielse, Betragtning, Stemning o: s:v:. Den rette Brug er ogsaa her, at det faaer en Ende: enten resolut og gevaltig antaget – eller forkastet.

NB24:16

#

Anstrengelse.

Det er den frygtelige Potensation i Lidelse, naar den er frivillig. Naar fE et Menneske har det i sin Magt at gjøre sig det lettere, men frivilligt for en Idees Skyld, eller for Sandheds Skyld, holder det oppe paa Anstrengelsen, og nu virkelig lider Smerten fornemmer Anstrengelsen, og saa har det i sin Magt at skaane sig.

Det er Potensation. Lad en Hest være udaset og træet – det er piinagtigt nok, naar der saa fordres af den at den alligevel skal blive ved at trække – men sæt der tillige fordredes, at den skulde under at slæbe gjøre Caprioler.

#

NB24:17

#

Uafhængighed.

Hvoraf kommer det dog, at man i vor Tid kun tænker sig en Formuende som den uafhængige Mand? Mon ikke deraf, at det reent er glemt, eller blevet til en Fabel, at det at kunne leve af Rødder, af Vand og Brød, er en sikkrere Uafhængighed.

NB24:18

#

Det Humane – det Christelige

»Det Humane og det Christelige er Eet og det Samme« er nu blevet Løsnet. Det er ganske rigtigt Udtrykket for, at Xstd. er afskaffet.

Voltaire skal etsteds have sagt, at han ikke vilde troe

paa Realiteten af Arve-Adel, førend det blev historisk godtgjort, at et Barn var blevet født med Sporer paa. Saaledes vilde jeg sige: indtil videre agter jeg dog at blive ved det Gamle, at det Christelige og det Msklige, det Humane ere Qualitets-Modsætninger, det agter jeg at blive ved, indtil det oplyses at et Barn er født der som Natur-Bestemmelse havde eller altsaa var født med Selvfornegtelse. Og det Voltaire taler om, at fødes med Sporer, er da ikke saa umuligt, det indeholder idetmindste ingen Modsigelse – men at Natur-Bestemmelsen er Selvfornegtelse det er aldeles Nonsens.

Og saaledes skrives der dog nu overalt. Een skriver en Bog om denne Eenhed af det Humane og det Christelige, en Anden citerer den og modificerer lidt o: s: v: o: s: v: . Alt lutter Umenneskelighed. Ingen tænker paa for sit Vedkommende at gjøre det uskyldige Forsøg: at lukke sin Dør, at tale ene med sig selv og sige til sig selv: er det nu ogsaa sandt.

NB24:19

#

Johan af Salisbury

sagde til Pave Hadrian IV i en Samtale om den romerske Kirke:

idag er Alt at faae for Penge, imorgen vil man Intet kunde faae uden for Penge.

cfrRudelbach Savonarola p. 8.

#

NB24:20

#

Det Guddommelige – det Menneskelige.

Maaskee siger Du »Men det er jo dog Gud selv, der har skabt denne Verden med al dens Deilighed og Glæde, saa er det jo dog en Selvmodsigtelse af ham, at saa Xstd. kommer og forvandler Alt til Synd og gjør Fordringen til det at afdøe.«

Hertil har jeg i en vis Forstand Intet at svare, Sligt vedkommer ikke mig. Staaer det blot fast, at det er Xstds Lære, saa har jeg Intet med slige Indvendinger

at skaffe.

Men forøvrigt er det ikke en Selvmodsigelse af Dig, at Du antager en hellig Skrift som Guds Ord, antager Xstd. som guddommelig Lære – og naar Du saa støder paa Noget, Du ikke kan faae til at stemme med Dit Hoved ell. Din Følelse – saa siger Du, det er en Selvmodsigelse af Gud, istedetfor at det er en Selvmodsigelse af Dig, da Du enten maa ganske forkaste denne – guddommelige Lære, eller ganske finde Dig i den som den er.

NB24:21

#

I skulle hades af Alle for mit Navns Skyld

Hvad Under vel! Er vel Døden Mskene en saa kjerkommen Skikkelse. Og en Apostel hans Liv udtrykker ganske bogstavelig det at døe at være afdød – hvorfra? Ja fra Alt det, som der kan døes fra. Og just Det, der kan døes fra, just Det er det, som det naturlige Msk. naturligt og naturligviis elsker høiest som sit Liv.

NB24:22

#

En evig Fortabelse.

At sige til Andre: eller I ere evig fortabte – nei det formaaer jeg ikke. For mig bliver Forholdet bestandigt dette: alle de Andre blive nok salige, det er vistnok – kun med mig kan det have sin Mislighed.

Er dette nu et Fortrin hos mig? Nei! Nei! Det er fordi jeg dog ikke er tilspidset nok paa det Absolute, og ikke har noget af det mere end blot Msklige.

NB24:23

#

De endelige Formaal.

Ja naar Du lever i Flokken sammen med Msker, hvis Du har Formue, hvor ganske i sin Orden da, at Du skal nyde Livet ved Hjælp af den, og hvis Du ikke har Formue, hvor ganske i sin Orden da, at Du maa see at

faae Noget at leve af, anvende Din meste Tid paa at skaffe Dig et rigeligt Udkomme og nyde Livet saa meget som muligt.

Men bliv nu ene med Gud og see om det saa gaaer saa naturligt, om han ikke lægger Beslag paa Din Formue, og enten fordrer af Dig reent at opgive den, eller dog tager Dit Liv saadan i Tjeneste, at Du bliver en slet og ret Arbejder. Og hvis Du ikke har Formue, spørger han Dig ikke, om Du ikke kan indskrænke Dine Fornødenheder, bruge mindre, for at faae desto mere Tid til at arbeide i hans Tjeneste. Eller er det ikke som et Bedrag mod Gud, naar Du for hurtigt og for stærkt griber til med at indrette Dit Liv paa at tjene de endelige Formaal, og derved Din Beqvemmelighed, Din Livs-Nydelse.

See, dette var Betydningen af »Armod«, som den fandtes ogsaa i Hedenskabet.

Men det er saa nemt ved Hjælp af at opstille en Carricatur fra Middelalderen at faae denne hele Sag skubbet til en Side.

NB24:24

#

Savonarola

siger i en Faste-Prædiken (d. 17 Febr. 1495)

Jeg vil altsaa tale med min Gud Tilgiv mig, om jeg taler for fortroligt og nærgaaende. Du, o Herre, Du som har skabt alt Godt, har stjaalet mit Hjerte, og bedraget mig, som aldrig noget Msk. er blevet bedraget. Thi da jeg i lang Tid havde bedet til Dig, Du maatte vise mig den Naade, at jeg aldrig blev forpligtet til at have Opsyn med Andre, saa har Du gjort lige det Modsatte, og lidt efter lidt draget mig ind i den Stilling, hvor jeg nu staaer, uden at jeg er blevet det vaer. Kort, jeg længtes efter et stille Liv, og Du har lokket mig frem med Din Mading, som Fuglen fanges ved Liimstangen; havde jeg seet den, maaskee vilde jeg ikke staae, hvor jeg nu staaer. Det er gaaet mig som en Flue, der strækker sig efter Lyset, og flyver hen, hvor den seer et brændende Lys, uden at vide at det brænder, og svier Vingerne af. Du har viist mig Dit Lys, over hvilket jeg glædede mig; og da det var sagt mig, at det er godt at udbrede dette Lys til Sjelenes Frelse, er jeg kommet til Lyset og har sveet Vingerne. Ja jeg er kommet ud paa et dybt Hav, og længes tilbage efter Havnen, og seer mig overalt om, men seer ingen Mulighed. Jeg vil sige til Dig med Jeremias: Herre Du har overtalet, og jeg har ladet mig overtale, Du var mig for stærk og har seiret, men jeg er derved blevet daglig til Spot, Enhver udleer mig Jeremias XX, 7..

cfrRudelbach Savonarola p. 154.

Dog saaledes er jo det Opdragende ved Gud, han bedrager et Msk. ind i Sandheden. I Phantasien fatter han det Sande – det seer saa indbydende ud, han kan ikke slippe det, han gaaer med – og nu staaer han midt i Virkelighed, og Sagen er en ganske anden.

NB24:25

#

Goldschmidt.

Det der gjør, at han kan saa godt komme ud af det med Folk, er naturligviis det næsten drenge- eller poge-agtige Forhold, han indtager til Publikum. Han fremstiller sig selv som Den, der fra Barn har lidt som Jøde – han vil være Gjenstand for Medlidenhed; og det kan Publikum godt lide. Men et saadant Achweimir kunde ingen virkelig Forfatter bekvemme sig til.

Fremdeles skeer ham nogensomhelst Uret – øieblikkelig klager han Sagen an for Publikum. Det kan Publikum godt lide. Det er dette Pjalterie som gjør hans Lykke i Forhold til hvad industrielt Talent han kan have.

NB24:26

#

Det Frivillige – at afdøe.

Man mener at det Frivillige er en Overdrivelse; men er det at afdøe ikke Xstds Fordring til Enhver.

Dersom der nu intet Frivillige er, saa vil altsaa den Xstne kun forsøges i de Selvfornegtelsens Prøver, der ere uundgaaelige. Men saa lod det sig jo tænke, at En kom til at leve saa begunstiget, at han ikke fik nogen Anledning til at afdøe; og vil han saa kunde sige: Skylden er ikke min, men mit Liv tilbød ingen Leilighed.

Nei, er det Fordringen til Enhver at afdøe, saa maa det ikke være Omstændigheder, Tilskikkelser, der afgjøre, hvorvidt En kommer til at afdøe – men saa staae vi jo ved det Frivillige.

NB24:27

#

Chrysostomus

siger: Apostlenes Liv ikke deres Under har omvendt Verden.

Dette citeres af Savonarola. cfr Rudelbach Savonarola p. 189n. 190ø.

NB24:28

#

Min Stilling.

Eet af to pleier at være Tilfældet, ja næsten overalt hvorom jeg har læst, er det Tilfælde: enten gjør en Polemiker »Folket« til det faste Punkt, det Sande – Regjeringen til det Angrebne, eller han, tilhørende Regjeringen ivrer mod »Folket«. Begge Former vil man let see er verdslig Kæmpen, der er ikke Dobbelt-Fare.

Hvor ligger nu jeg? Angriber jeg »Regjeringen«? Nei, nei. Men jeg siger: I regjerer ikke, det er uforsvarligt saa I lade Tøilerne tage fra Eder, og især I, I Geistlige, I svige Xstd. ved saaledes politisk leflende at gjøre den tækkelig for Mængden, istedetfor at lære med Myndighed.

Mit egl. polemiske Sigte er saa paa »Mængden«. Men jeg er ikke garderet ved at være Embedsmand.

Hvor skal jeg saa egl. faae Nogen til at høre paa min Tale? De Regjerende, de ville ikke høre derpaa. Og »Folket«! Jeg kan jo dog ikke til Folket foredrage den Klage over de Regjerende, at de ikke regjere tilstrækkeligt; skal man tale til Folket om »Regjering« maa det jo være dette Forhold, at jeg paastod, at Regjeringen var tyrannisk, ell. misbrugte paa anden Maade sin Magt – istedetfor at min Klage er, at Regjeringen slet ikke bruger sin Magt, som den skulde.

See at fægte paa det Vilkaar, hvor enhver Løn eller Fordeel er umulig, men begge Parters Misnøie næsten ikke til at undgaae: hvor skulde jeg turde haabe at faae Nogen til at ville det. Alle, de der ville hjælpe mig, forqvake strax min Sag, ved at gjøre den enten partisk i den ene Retning eller den anden, og derfor

kan jeg ikke bruge dem.

Men religiøs Kæmpen er det jeg udtrykker; og hvor anstrænget den er, kan jeg blot see deraf, at jeg vel neppe faaer Nogen til endog blot at have Selvfornegtelse nok for at forstaae, hvor utaknemlig denne Kæmpen er.

NB24:29

#

Savonarola

siger etsteds: han maa erindre dem om, hvad han saa ofte har sagt: en stor Velgjerning kan kun betales ved stor Utak.

[a] cfrRudelbach Savonarola p. 208. n:

Ypperligt; thi en Velgjerning for hvilken jeg faaer en anden Art, en ligefrem Løn, er jo eo ipso saa ikke saa stor en Velgjerning. Lad det være en stor Velgjerning – men den lønnes med megen Tak: saa bliver den ligesom mindre. Nei, naar den lønnes med Utak, saa først er den ganske en Velgjerning, og lønnet med stor Utak, er den ganske sandt en stor Velgjerning. Løn har jeg saa dog alligevel; thi af Modtagerens store Utak har jeg den Løn, at min store Velgjerning bliver i Sandhed en stor Velgjerning.

#

NB24:30

#

Samtale med Biskop Mynster d. 2 Mai.

Idet jeg traadte ind sagde jeg: at det var nu ved den Tid da han pleiede at reise paa Visitats, og saa pleiede jeg gjerne at hilse paa ham en Gang forinden.

Saa talte vi sammen, om Ministeren og Ministeriet, hvad jeg ikke optegner, da [det] ikke vedkommer min Sag.

Derpaa ledtes Samtalen hen paa det Senere. Jeg talte et Ord igjen om Taktiken med min sidste Pseudonym, viste, hvorledes jeg uden den ikke kunde have taget Stillingen mod Rudelbach, hvilket han indrømmede.

Jeg gjentog saa, at om end han havde, hvad muligt var, Noget mod denne min Bog, saa var den dog Forsvaret for det Bestaaende.

Saa svingede jeg pludselig ind paa hans Bog, og sagde ligefrem, at jeg ikke havde været at takke for mit Exemplar, fordi der var Noget i den, jeg ikke kunde billige, derfor havde jeg ladet det Besøg gaae over.

Vi talte nu derom, dog studsede han et Øieblik idet jeg svingede Samtalen derhen. Saa talte vi derom. Hans Tale gik væsentligen ud paa, hvad jeg jo vel kunde begribe, at han blot havde sagt, at G. var talentfuld. Derpaa viste jeg, at det kunde opfattes som en Reticents. Jeg mindede ham om, at han ogsaa havde Fjender, og hvorledes en Fjende maatte opfatte denne hans Adfærd. Jeg gjentog atter og atter, at det der beskjeftigede mig, var om ikke hans Anseelse havde lidt for meget ved en saadan Fremdragen af G. Viste ham, at han burde have forlangt en Revocation af G. idet jeg sagde: at hvis han tillod mig det, skulde jeg vise, hvorledes han burde have gjort det, nemlig forlangt en Revocation. At hele Misligheden laae i, at M. skulde erindre, at han har at repræsenterere Anseelse – og at det var mig umuligt at forsvare denne hans Adfærd. Viste ham, hvorledes han nu havde G. i sin Magt, at han kunde give Sagen den Vending: med det Gode pleier man bringe det Gode frem i et Msk; det at M. havde saaledes draget G. frem, det burde have gjort G. selv opmærksom paa, at en Revocation var fornøden, da den var udeblevet, saa var ogsaa det Gjorte et Andet. M. meente dog, at det altid var Noget, at G. havde tiet. Jeg forklarede igjen, hvor meget G. er øvet i det Snigende, og at det nok om nogen Tid kunde komme op.

Derpaa sagde jeg til ham: det kan synes underligt, at det er den Unge, der taler saaledes til den Gamle, men imidlertid vil De nok tillade mig det, altsaa lad mig give Dem et Raad: er der Noget hos mig De misbilliger, kunde De ønske at give mig et Rap, gjør det, gjør det, jeg kan godt taale det, og jeg skal nok sørge for, at De ikke kommer til at lide derved, men for Alt gjør det ikke saaledes, at Deres egen Anseelse kommer til at lide derved. Det er deres Anseelse der interesserer mig.

Saa gjentog jeg atter og atter, »jeg vil have det sagt og bestemt^b«, »det skal noteres, at jeg har sagt det, (og idet jeg sagde det, bøiede jeg mig hen over Bordet og ligesom skrev med Haanden) at jeg ikke kan billige det.« Dertil svarede han saa: vel, det er viseret. Og jeg passede paa, at hver Gang jeg sagde dette, fik han Replik, og kom til at udtrykke, at han havde hørt det.

Forøvrigt aandede min Samtale al den Hengivenhed jeg fra min Fader af har for ham. Jeg talte meget længere end sædvanligt. Han var forresten saa venlig og opmærksom som sjældent. Hvad jeg ellers ikke pleier, gjorde jeg ogsaa idag, jeg talte lidt med ham

[a] Han sagde at G. var et brugbart Msk., og saadanne Folk maatte man benytte. Jeg svarede, at der var en Utaalmodighed, der blot saae paa, hvad der i Øieblikket syntes fordeelig, men som var farlig, og det var et Spørgsmaal, om han ikke ved at betale med sin Anseelse havde kjøbt for dyrt.

b »jeg vil have min Samvittighed fri«

[c] Og jeg talte lidt med ham om ham selv, om det Glædelige i hans Alderdom, og hvor taknemlig han maatte være. Og saa igjen: at han endelig maatte passe paa sin Anseelse.

om hans Familie, hvilket han selv bragte paa Bane ved at fortælle at hans Datter skulde have Bryllup.^[c]

Ellers pleier han at gjøre sig kostbar, naar jeg taler til ham, om at jeg vil komme op til ham, og i ethvert Tilfælde pleier han at sige, at jeg helst maatte komme til en anden Tid, uden at sige hvilken. Det gjorde han ikke idag. Tværtimod han sagde, jeg vilde være ham velkommen. Og da saa jeg sagde: er det Dem maaskee beqvemmere ved en anden Tid - svarede han: kom De kun ved denne Tid. Dertil svarede jeg: jeg vilde jo ogsaa helst komme ved den Tid, den er mig beleiligst, jeg er nu engang vant til den »og Traditionen er dog en stor Magt.« (Dette var en Hentydning til Noget i Samtalen.

Saa heed det: tak, gode Ven, o: s: v:

Jeg skiltes fra ham saa venskabeligt som muligt.

[d] Det Mistænkelige (med Hensyn til hvorvidt dog Mynster ikke har villet fornærme mig med denne Sammenstilling med Goldschmidt) var, hvad jeg ikke hidtil har villet optegne, medens jeg gjemte det i min Hukommelse. Da jeg sagde, at han burde dog idetmindste først at have ladet G. give en Tilbagekaldelse af sit Forbigangne, svarede M.: saa maatte jeg jo først have læst alle hans mange Bøger igjennem. Altsaa M. skulde virkelig være uvidende om, at der var et Blad til som heed » *Corsaren*«, at G. i 6 Aar har redigeret det, og M. skulde ikke forstaae, at det var det, jeg sigtede til!

Han gjorde forresten da vi talte sammen om G. et Forsøg paa, at vise, at om G. havde han sagt »talentfuld« og om mig »begavet«, at dette Sidste var noget langt mere. Dertil svarede jeg: aah, nei det er ligegyldigt her er kun Spørgsmaal om deres Anseelse. Derpaa svingede han ogsaa af fra dette Forsøg.

Forresten glæder det mig, at jeg har talet med ham. Min Hengivenhed for ham tilhører dog ham, og det kan jo kun lidt hjælpe, at jeg paa Prent vilde fortælle, hvor hengiven jeg er ham, hvilket heller aldrig ville blive forstaaet.

#

NB24:31

#

Det Christelige.

Alle Forbilleder vise, at jo mere et Menneske indlader sig med Gud, jo, msklig talt, ulykkeligere og elendigere bliver han – og denne Lære har man gjort det til i triviel Forstand et Levebrød at forkynde! Al Levebrøds-Forkyndelse maa jo dog ligge i den Sætning: jo mere Du indlader Dig med Gud, jo bedre vil det gaae Dig.

Tag »Forbilledet«! Tænk nu, hvad der allerede er svært nok at tænke sig, at han, den Retfærdige, maa lide alt Dette; men Eet vil Du dog mene staaer under alt Dette fast, at Gud ikke forlader ham. Men ogsaa det skeer: Gud forlader ham. Og i de derivede Forbilleder see vi det Lignende, at saa i det meest piinte Afsnit af deres Liv, saa kommer der et Øieblik hvor de ogsaa føle sig forladte af Gud, hvor de tillige maa tømme den Bitterhed, at Verden nu endogsaa paa den Maade faaer Ret mod dem, at de jo selv sukke, at Gud har forladt dem.^b

Dette er altsaa det Christelige: jo mere Du i Sandhed indlader Dig med Gud, jo mere, msklig talt, stigende Elendighed, om end i en uendelig høi Forstand Salighed – og saa, at Gud forlader Dig. Vel sandt, det er kun et Øieblik, men det er dog Frygteligt, frygteligt at Gud er saaledes (og dog uendelig Kjerlighed) frygteligt, at det er saaledes at indlade sig med Gud.

NB24:32

#

1.

Savonarola.

»Troens Kraft er sikker i Farer, men i Fare, naar Mennesket er sikker.«

Rudelbach Savonarola p. 350.

NB24:33

#

2.

Savonarola

siger etsteds, at den i Sandhed Omvendte bryder sig

[a] Dette er den strengeste Form af det at være Xsten. I Forhold til den mildere Form, der gjør Xstd. til Inderlighed, lever stille i et Kloster, eller stille i Verden, men ikke i strengere Forstand vidner for Xstd. gjælder dette ikke, der er Inderlighedens Stigen ikke forbundet med Omvendtheden og især ikke med Omvendthedens Dobbelt-Fare.

b Anm Saaledes er det fE ogsaa med Savonarola, da han er i Fængsel, og overhovedet hører denne Lidelse med til den for Sandheds-Vidnerne specifikke Lidelse.

ikke om, hvad Folk sige om ham, tager Mod til sig og siger: saaledes vil jeg, at man skal leve i mit Huus.

Det erindrer mig om min Faders Ord, hvormed han afbrød alle Indvendinger af Andre betræffende hans Levemaade: saaledes er det Skik i mit Huus.

cfr.Rudelbach Savonarola p. 372 n.

NB24:34

#

3

Savonarola

Bernhard siger: Utaknemlighed udtørrer Barmhertighedens Kilde, men tilføier Savonarola, Taknemlighed aabner den.

cfrRudelbachS.p. 372 n og 373 ø.

NB24:35

#

Savonarola. Apologetik.

See, det er dog en Apologie for Xstd. Han beviser Xstds Sandhed og Guddommelighed af den Forvandling der foregaaer med Dem, der blive Xstne, den Stolte bliver ydmyg, den Vellystige kydske o: s: v: Det er i Thriumphus Crucis 2^{den} Bog. cfr.RudelbachS.p. 386 og 87.

En saadan Apologie vilde i vor Tid blive en Satire over os Xstne.

NB24:36

#

Apologie – Apologetik.

Alt fjerner sig fra det Existentielle. I gl. Dage skrev man Apologier, det var i Virkelighedens Situation mod Hedninger. Nu har man en Videnskab som hedder Apologetik, en Videnskab om det at skrive Apologier.

#

NB24:37

#

Savonarola.

»Bønnens Fader er Taushed, dens Moder
Eensomhed.«

cfr. Rudelbach S.p. 428.

NB24:38

#

Det at være Christen.

Idealiteten heraf er reent tabt. Deraf kommer det at
Forholdet opfattes saaledes som var det at være
Xsten Noget Enhver sagtens kan være. Saa bliver det
derimod fornemt at gaae videre, at blive Philosoph,
Digter, og Gud veed hvad.

For her at standse har jeg anbragt Idealiteten.
Idetmindste skal man faae Respekt for hvad det er at
være Xsten, saa kan Enhver forsøge ell. vælge om han
vil være det eller ikke.

Man haaner (som nu i den lille Piece: Striden mellem
Ørsted og Mynster af H-t) det at bede. Skulde jeg
operere her, hvad vilde jeg saa gjøre? Jeg vil saa
idealisere det at bede i hele dets Uendelighed, saa det
skulde vise sig, at der maaskee ikke var eet eneste
Msk, der duede til at bede.

See, det er paa den Maade det skal gjøres. Man maa
have Resignation nok til at skaffe sig selv tilside for at
anbringe Idealiteten uendelig høit, saa skal Sagen nok
faae en anden Vending.

NB24:39

#

Jacobs Brev: Ordet er et Speil. At see sig til sand
Velsignelse i Speilet.

1) Saa maa man ikke betragte Speilet Rammen fE.
(det fremhæver Blodvidnet Savonarola) – men see sig
i Speilet.

Og dog er det just det man har gjort i Forhold til Guds
Ord som Speilet. Deraf alle disse Hjælpe-Videnskaber i
Forhold til Guds Ord^a, istedetfor at see sig i Speilet.

2) Man maa til en vis Grad kjende sig selv for at see
sig selv i et Speil, ell. for at kjende sit Speilbillede. Det
er bekjendt nok, at naar En tilfældigviis faaer sig selv
at see, og ikke veed af, at det er ved et Speil (hvilket
han ikke seer) saa kjender han ikke sig selv.

3). Man maa passe nøie paa dette at sige til sig selv:
det er Dig, husk paa, det er Dig.

Den mægtigste Keiser i Østen havde en Slave til at
minde ham om at tage Hævn over hiint lille Folk –
Sligt var saa mænd ikke værd at huske paa. Nei, da
var David bedre betjent – skjøndt det er af den Art
Betjening, man ikke gjerne selv vælger, han havde
Nathan der sagde: Du est Manden. Og dog vidste jo
David vel selv bedst hvad han havde gjort, og i Almdl.
hvor afskyeligt det er, men deraf følger endnu ikke, at
den Forvandling ret var indtraadt Du est Manden. Det
er den vanskelige Forstaaelse af Guds Ord – den
lærde, den colossale-lærde er ikke nær saa svær som
den: Du est Manden.

4.) At speile sig er en qvindelig Kunst. Men en Qvinde
speiler sig for at see sine Skjønheder. Det er sandt
hun faaer saa ogsaa sine Uskjønheder at see, men det
er ikke just for at see dem hun speiler sig, høist for at
skjule dem med et skjønnere Skin.

Men Alvoren, det Mandlige er: at speile sig – i Guds
Ord – for at see, hvorledes man i Sandhed seer ud.

De Fleste ere bange for at see sig selv. Det er ogsaa
et farligt Syn, har man seet det een Gang bliver man
ikke saa let af dermed igjen.

5) Man maa huske paa hvorledes man saae ud i
Speilet.

6) Dog ikke fortvivle, om man end saae aldrig saa styg
ud, ei heller lade det blive ved blot at huske,
hvorledes man saae ud – men saa begynde paa det
Vigtige, det Afgjørende, for Speilet at forandre sig,
som Speilet fordrer det.

NB24:40

#

Mynster – og jeg.

a hvilke betragte Speilet, Rammen Indfatningen
o: S: V:

[b] Propheten Nathan fortalte ham en Historie.
Men som det gaaer, naar det blot er Historisk,
eller det er en Lære o: D: – David hørte ganske
roligt paa den Historie, hvo veed det, han den
udvalgte Digter, han havde maaskee været
istand til kunstnerisk at vise een og anden Feil i
Nathans Historie, at eet og andet Trækburde
været anderledes. Men da gav Propheten
Historien en anden Vending og sagde: Du est
Manden. Det var en Personlighed.

Tænk en Knude, der er bunden. Saa ere der Nogle, som ville have den løst. Det vil Mynster for Alt ikke. Saa kommer jeg og siger: lad mig blot knytte den lidt fastere. Nei, det er han ogsaa bange for, Ingen maa røre den, og det uagtet den er saa løs, at den ikke kan holde uden den bliver knyttet fastere.

NB24:41

#

Den Historie af Abraham af St Clara som jeg ogsaa har optegnet i en tidligere Journal fortælles maaskee bedst saaledes, at Slutningen lyder:

Da førte Qvinden ham til et Sted uden for Byen til en Hule og sagde: her kan Ingen, Ingen see os, det maatte da være en Allestedsnærværende. Da svarede han: hvorledes troer Du, at den Allestedsnærværende kan see os; og det var just ham jeg sidst vilde have skulde see os. Og saa prædikede han om Guds Allestedsnærværelse saa fyndigt, at Qvinden omvendte sig.

NB24:42

#

Det Nye, Svinget.

Der er rundt om i Landene i talrig Mængde Kirker, i hver saadan et ophøiet Sted, man kalder en Prædike-Stol. Der stiger En op for at forkynde Xstd – dertil ere de bestemte.

Godt! Ja, hvis Den, der stiger derop, er saa fremmelig i at være Xsten, at han tør i strengere Forstand kalde sig en Christen.

Men saa langt er jeg ikke – om Andre ere det, veed jeg ikke – og saa bliver Prædikestolen egl. et Sted til at anklage sig selv.

Er der nu Nogen, som er misundelig paa det at turde fra en Prædikestol tale til Folket! Der var en Tid, da meente man, at man ved at bestige Prædikestolen kom Gud nærmere saaledes, at man fik Magt til at befale Andre. Dette er ikke ganske saa. Ved at bestige Prædikestolen kommer man vistnok ligesom Gud nærmere – just derfor slipper man ikke fra Selvanklage, hvilken Den der staaer i Menigheden

maaskee slipper fra.

At prædike fra Prædikestol er at anklage sig selv, skal være: at have Mod til at lade det gaae ud over sig selv.

Saa er der nogen Sandhed i denne Art Forkyndelse, men alligevel gjælder det, at i strengere Forstand er den egl. Prædiken eller Forkyndelse at prædike paa Gaden og ved Handling.

NB24:43

#

Psychologisk.

Den Lyst, som især Fruentimmer, og igjen især jo mindre oplyste de ere, have til at forskrække Børn med allehaande phantastiske Forestillinger om en Mand, der kommer og tager dem o: s: v: (saaledes hørte jeg idag, d. 5te Mai, ude ved Egnen om Hirschholm en Pige sige til et lille Barn, at det ikke maatte komme Vandet for nær, at der var en Mand i det, som tog det, at det – i Grunden en dybsindig Bemærkning – var nok blot at see derned i, saa tog han det) hænger (fraseet, at det er et Middel for at faae Børnene til at være stille) sammen med det Selviske: det glæder eller pirrer at see Barnet angst for Det, man selv ikke ængstes ved, hvis Nullitet man selv veed.

Naar en Mand gjør Sligt, vil man ogsaa see, at han gjerne giver det Hele et comisk Anstrøg. Men Qvinden har en hemmelig Rapport til Angst, og hende pirrer det at see Barnets virkelige Angst.

NB24:44

#

Det Corporlige – Det Aandelige.

Tag Opdragelsen, som den var i en ældre Tid, og som den nu er. Holberg siger etsteds, at til at være Doctor behøves ikke Andet end at købe sig en sort Klædning, og skrive paa sin Dør: N. N. praktisirender Artz. Saaledes meente man ogsaa, at til at være Lærer og Opdrager behøvedes ikke Andet end at købe sig en Stok og saa give sig til at banke paa. – Peer Degn siger: at den Gang da Erasmus endnu med Respekt at sige fik paa sin R. – , da havde Peer allerede 3 Gange staaet Skoleret. Man misforstaaer vistnok i Almdl. denne Yttring, som vilde Peer fremstille sig selv som

en slem Krabat der saa tidt var blevet straffet. Nei, nei, Peer Degns Tanke har en anden Retning. Han bevæger sig i den Syllogisme, hvilken han nu selv som Lærer exsequerer: at opdrage er at prygle, at blive opdraget er at faae Prygl, ergo er han udmærket opdraget og kan være stolt deraf; det er med Selvfølelse han taler om sin Opdragelse, (aldeles som naar Magisteren taler om, hvor mange Universiteter han har studeret ved) og det er næsten beskedent, at han kun taler om 3 Gange, thi 7 Gange vilde være en endnu større Udmærkelse og Garantie for en mageløs Opdragelse.

Saaledes med Opdragelsen i en ældre Tid. Nu er Alt Formaning, alt blot i Retning af Forstaaelse, at Barnet skal forstaae, at man vil det vel o: s: v: - men Existentsen berøres egl. ikke.

Tag nu de høiere Forhold. Religieust har man ogsaa henledet hele Opmærksomheden paa at betragte, at forstaae. Nu vistnok kan det ogsaa have sin Anstrengelse, men det Anstrengende er dog egl. Existentsens Forandring, og det er en uhyre Sviig, at man har givet det Udseende af, at naar man blot forstod det Høieste saa fulgte det af sig selv, at man gjorde det. O, der er fra at forstaae til at gjøre en uendelig, uendelig større Afstand end fra ikke at forstaae til at forstaae; i det første Forhold er der en heel qualitativ μεταβασις εις αλλο γενοϋς. Men existentielt vil man saa nødig ud, og under Arbeidet med at forstaae og forstaae kan hele Livet gaae hen, og Existensen bliver aldeles uforandret. Vi lee Alle af En, der i Forhold til at tage Artium siger: næste Gang kommer jeg - men gjøre vi ikke Alle lige saa: vi arbeide i Retning af [at] forstaae, og sige: naar vi blot have forstaaet, saa skal vi nok, det kommer nok o: s: v: - og saa døe vi; men hvis vi ikke ved Døden vare blevne forhindrede saa skulde vi nok, at sige, dersom vi da først ret havde forstaaet. O, msklige List med at forstaae.

En Dags Faste, en Handling i Retning af at vidne for Sandhed, alt Sligt rører Existentsen ganske anderledes end 10 Aars og 100 Aars Studering. Ved at arbeide i Retning af at forstaae, svinger man forkeert, og der var dog mere Sandhed i det Gamle strax at begynde i Retning af at handle.

#

NB24:45

#

At hengive sig ganske til Xstus

Man kan kun tilhøre ham ved at hengive sig ganske, Den der ikke har hengivet sig ganske har heller ikke egentligen hengivet sig til Xstus, thi det Ene svarer til [det] Andet.

Men af at hengive sig ganske følger endnu ikke, at Du derfor bliver Martyr o: D. Nei, deraf følger blot, at Du ikke mere er Dit Livs Herre, ikke veed, hvad der kan blive Enden. Som naar Barnet, der skal i Vandet, har taget den Ældre om Halsen – fra det Øieblik er aldeles i den Ældres Vold, om de blot skal vade, eller ud paa 70,000 Favne Vand: saaledes med det at hengive sig til Xstus.

Det Verdslige er denne Forhærdelse, at et Msk. ved en Villies-Beslutning forud har hærdet sig, og sagt: kun saa langt vil jeg vove ud, jeg tør, jeg kan ikke længere, i samme Øieblik der gjøres Mine dertil, værger jeg mig ved Klogskab fra at komme ud i Afgjørelsen.

NB24:46

#

Stemning.

Hvilken uhyre Tyngde lægger ikke den christelige Forestilling paa et Msk!

Der er saa naturligt i et Msk. umiddelbart et Haab en Troen paa, at naar han blot anstrænger sig saa seirer han nok. Og saa kommer Xstd. og siger: Du Daare, eller Du Uforskammede seer Du da ikke, hvad »Forbillederne« udtrykke, bilder Du Dig maaskee ind at være bedre end dem. Og hvad udtrykke »Forbillederne«? At Undergangen er at seire. Viid, at hvis det lykkes Dig at naae blot nogenlunde det Fuldkomnere, saa er Din Undergang vis, og i samme Grad som det lykkes Dig mere, i samme Grad er Din Undergang vissere. O, det er som til at fortvivle over! Blot een Time at omgaaes den Art Tænkning, er mere mattende end store Anstrængelser i et umiddelbart Haab om at seire. Dette at man ved at arbeide modarbejder sig selv, at man let kan seire nemlig ved at lade være at arbeide, ved at slaae af, ved at blive egennyttig som alle de Andre, ved at bruge lurvede Midler som Andre – men at hvis jeg naaede det at bruge ubetinget rene Midler og kun saadanne Midler, at saa var min Undergang ubetinget vis!

Det er som vilde Xstd. dræbe alt Mod al Lyst ethvert Haab i et Msk. Ja ethvert umidde[l]bart Mod og Lyst og Haab – det kaldes at afdøe.

Men mon Xstdommen derfor vil, at Du skal lade være at stræbe? Nei, Du skal.

Eller er Xstd. uden Mod? O, nei, men det er saa uendelig høit, at det næsten er som var det ikke beregnet paa Msker men paa Heroer. Der hvor det blot msklige Haab og Mod udaander i Haabløshed og Modløshed, der begynder det christelige Mod. Kun Eet er vist: Undergangen, og det er den han vist: uhyre Anstrengelse, med alle Opoffrelser arbejder sig imøde. Vidunderlige Mod!

O, I Tusinder og Tusinder som løbe mellem hinanden i Travlhed og Travlhed – og ere tillige Xstne, have I ogsaa forstaaet dette, eller blot Anelse herom.

Paa mig har dette havt uhyre Indflydelse, dette at jeg næsten fra Barn af har været indviet i hvad man vilde kalde disse tungsindige Tanker. Blot msklig talt staaer det da ubetinget fast, at det at ligge under, det er da det man ikke skal styre efter, er just det, man skal undgaae. For mig derimod har den christelige Tanke: at seire er at ligge under været den tidligste, uden at jeg dog derfor fra Begyndelsen har forstaaet den saa nærved som senere.

Dersom jeg ikke havde Xstd. med vilde jeg styre anderledes. Jeg vilde svinge af, skaane mig selv, sigende: nu kan Du ikke vove længere ud, saa ligger Du under. Men saa kommer det Christelige og forklarer: at ligge under det er just det der forlanges, at seire er Verdslighed.

Og det er denne Lære som nu er blevet et heelt Land og Folks Religion, og tusinder af Lærere med Levebrød ere der – og dog er Intet vissere end, at Den, der blot nogenledes drev det til »først at søge Guds Rige« han naaer ikke at faae et Levebrød. Er vor Herre, om jeg saa tør sige, stor paa det og siger: Du skal først søge mit Rige – saa er Levebrødet ogsaa stor paa det og siger: Du skal først søge mig, ellers faaer Du ikke noget – hvilket ogsaa alle Forbillederne udtrykke; thi sandt nok de døde ikke af Sult, men de havde det saa knap, at man just ikke kan kalde det et Levebrød.

See dette er gysende nok. Og saa er der dog endnu een Vanskelighed. Thi sæt, lad mig tænke denne Mulighed, at det lykkedes mig at naae noget af denne Høide: mig synes jeg saa maatte blive som fremmed for alle Msker, de maatte hade mig (ak, og dette er det ogsaa Xstd. forudsiger) det maatte være dem, som vilde jeg tilintetgjøre Alt, hvad der var dem kjert.

Og denne Lære, som fylder mig med Frygt og Bæven, den er nu antaget af alle disse Millioner og Millioner, blandt hvilke der ere Millioner, som maaskee neppe have en halv Time om Aaret tilovers for at tænke over deres indre Liv – men Xstne ere de alle.

#

NB24:47

#

Mynster og jeg.

Det er slet ikke utænkeligt, at M. i en vis Forstand kunde ønske et directe Angreb istedetfor hele min Position. Han vilde da regne paa, at faae mig forceret saa langt ud, at om jeg end 10 Gange havde Ret, jeg aldrig fik Ret i denne Verden.

I en vis Forstand vilde han maaskee ogsaa hellere istedetfor den lette Skikkelse, jeg gaaer i, have saadan en uhyre Alvor, som man siger. Ganske rigtigt; thi saa fik jeg ikke Mskene med mig. Men just den lettere Form, hvorunder jeg faaer det anbragt, just den er farlig.

Min Svaghed er saaledes i een Forstand min Styrke. Det vil sige: var jeg stærkere, var jeg fE et Sandhedsvidne, saa var min Undergang vis. Dette kan verdslig Klogskab ogsaa forstaae paa sin Viis. Men jeg er kun en Digter, og derfor kan man ikke saa let blive mig qvit.

Og naar M. vilde see ret, maatte han ogsaa see, at det er Forsvaret for det Bestaaende – ved Hjælp af at gjøre Indrømmelser.

NB24:48

#

Christelig Fromhed – Jødisk Fromhed.

En Xsten i streng Forstand har jeg da aldrig seet. Jeg har seet blandt saakaldte Xstne nogle smukke Exemplarer af jødisk Fromhed.

Jødisk Fromhed hviler i den Tanke: hold Dig til Gud, saa gaaer det Dig vel, jo mere Du holder Dig til Gud jo bedre; og i ethvert Fald Gud har Du altid at holde Dig til.

Xstd. udtrykker noget ganske Andet: jo mere Du holder Dig til og indlader Dig med Gud, jo værre bliver det for Dig. Det er næsten som sagde Gud til et Msk: gaae Du hellere paa Tivoli og moer Dig med de Andre – men for Alt indlad Dig ikke med mig, det bliver

Elendighed, msklig talt.

Og ikke blot dette; men saa tilsidst forlader Gud ogsaa den Xstne; det viser Forbilledet.

Thi det i streng Forstand at være en Xsten er: at døe (afdøe) – og saa at offres, et Sværd gaaer først gennem hans Hjerte (det at afdøe), og saa at hades, forbandes af Msker, at forlades af Gud (∴: at offres).

Saaledes er det Christelige overmenneskeligt. Og dog er jo »Efterfølgelsen« forlangt i det N. T. af den Xstne.

Jeg formaaer det ikke. Jeg kan kun komme saa langt ud, at jeg bruger »Forbilledet« til Ydmygelse, ikke til Efterfølgelse, og endnu engang til Ydmygelse, at jeg ikke kan bruge Forbilledet anderledes.

NB24:49

#

Den Klogskab at bryde af.

Det tales der nu meget om; og egl. er det dog nok mine Pseudonymer, der i sin Tid bragte den Tanke frem.

Det kan være Klogskab at bryde af, Egoisme, at man gjør det i det for En fordeelagtigste Øieblik og sikkrer sig den glimrende Bortgang; men er det vel Xstd? Xstd. er i Frygt og Bæven at holde ud saa længe som muligt, ikke skaanende sig selv, men om muligt da ogsaa vogtende paa, at man ikke bliver saa svag, at man kommer til at skade sin Sag ved at holde for længe ud. Men Spørgsmaalet er om Sagen ikke om Personen, om hvad der gavner Sagen, ikke om hvad der convenerer Personen.

NB24:50

#

Det hele Vinetske

[a] Vinet.

om at der skal skaffes Plads for at man kommer til at bekjende sin Overbeviisning er et Sophisme.

Alt beroer paa hvad man forstaaer ved at bekjende Overbeviisning. Derved skal forstaaes: existentielt at træde i Charakter deraf, ikke declamerende at skrive eller tale Noget derom.

Dette passer V. egl. ikke paa.

Men det er yderst Uforsvarligt. Det er kun altfor let at sætte sig det Apostoliske i Hovedet, at skrive Noget derom, og saa at ville have Lov dertil.

Nei, nei, Du skal enten i Charakter - eller Opgaven er at tie.

Alt hvad du meddeler som er existentielt høiere end Din egen Existents tør Du kun meddele saaledes, at Du bruger det til Ydmygelse, at der da ikke falder noget fortjenstligt Lys paa: at sige det.

NB24:51

#

Mit Bestik.

Neppe Nogen her er i den Grad som jeg indviet i alle de Indsigelser, der, christeligt, ere at gjøre mod en Stats-Kirke, en Folke-Kirke, et christeligt Bestaaende o: s: v:, item at i streng christelig Forstand er Fordringen: Adskillelse, det er Idealitetens Fordring i Maximum.

Men siger jeg: at foretage denne Adskillelse er en i saa høi Grad qualitativ religieus Forretning, at kun en qualitativ distingveret religieus Charakter kan udføre den; strengt taget maatte der fordres en Apostel, idetmindste et Sandheds-Vidne. Og i Charakter skal det gjøres, der skal ikke sluddres karakterløst derom. At faae et karakterløst fortumlet Hoved til at vove paa Sligt er uendeligen galere end at sætte en Spekhøker til at commandere en Brigade,^[a]

[a] eller en Barbeersvend til en vanskelig chirurgisk Operation.

Nu har jeg paa vor Scene ikke opdaget en Eneste, der kunde endog blot ligne en saa distingueret religieus Charakter. Derimod ere der Nogle, der fortumlet fuske i at ville foranstalte denne Operation paa karakterløs Maade og i utilladelig Form.

Dette er absolut Fordærveligt. Et forkludret Bestaaende - nu ja, det er ikke at prise, men dog uendelig at foretrække for en karakterløs Reformation.

[b] efter Ordet: corruptio optimi pessima.

Her er det saa jeg tager Forretningen. Dersom jeg udgav mig for selv at være et Sandheds-Vidne eller Deslige, var jeg en Ubetydelighed. Men det gjør jeg ikke. Just derfor er jeg sand nok til at kunne magte de karakterløse usædelige Reformationer.

Saaledes betrygger jeg det Bestaaende.

Men for at kunne det, fordrer jeg igjen, hvad jeg fordrer af mig selv: Indrømmelser. Som naar et Regiment har forseet sig og heelt bliver degraderet: saaledes mener jeg, at vi, naar vi ikke vil og ikke tør vove længere ud end til Folke-Kirke og Deslige, saa maae vi finde os i Alle at blive degraderede, at vi vedgaae, at vi ikke i strengere Forstand ere Xstne.

Og hvorledes opererer jeg nu i denne Henseende? Træder jeg frem som Den, der, saa at sige, for Guds Regning har Ordre til at degradere Xstheden? O, nei. Jeg er uden Myndighed. Selv rørt af Idealet finder jeg en Glæde i selv at degraderes, og »uden Myndighed« stræber jeg at røre Andre til det Samme.

Feilen ved det Mynsterske er: 1) at han har holdt det hen, som var der Sandhed og Mening i, at alle vi Tusinder og Millioner ere Xstne; 2) og dernæst, at han har forhærdet sig mod mig.

Saaledes kan hele det Bestaaende bestaae. Thi en Xsten i streng Forstand er i den Grad en Sjeldenhed, at der neppe findes een i hver Generation.

Xsten i forflygtiget Forstand, saadan Xsten som vi saadan ere: er En, der antager Læren, hviler i Naaden, men ikke i strengere Forstand gaaer ind paa »Efterfølgelsen«. For en saadan Xsten er Xstus Frelseren, Forsoneren, men ikke i strengere Forstand »Forbilledet«, uden i Retning af Ydmygelse til Inderliggjørelse.

Og see »Efterfølgelsen« i strengere Forstand er det just Mynster har afskaffet, aldeles udeladt. Just deri stikker Misligheden, at han har ladet som Ingenting; thi siges skal det, Sandhed skal der være betræffende, hvor vi ere, ellers er Alt verdsliggjort.

NB24:52

#

Guds Trofasthed.

Dette var egl. skrevet som Slutning til den Prædiken om Guds Uforanderlighed; men det passer dog bedre til det Thema om Guds Trofasthed.

.... Men har Du nu ogsaa selv erfaret Guds Uforanderlighed, eller er det Dig maaskee som havde Du snarere erfaret det Modsatte? Da Du var Barn, havde Du da ikke en anden Forestilling om Gud end nu som Ældre; er det ikke gaaet Dig med Gud, som det gaaer med et Msk, at Du ved nærmere Forhold finder ham anderledes, en[d] Du havde forestillet Dig, i Aarenes Løb finder ham forandret?

Lad os kun tale ret mskligt derom. Der tales stundom saa tilforladeligt om Guds Uforanderlighed, at just Tilforladeligheden er som en Sviig. Thi dette gjælder i alle Forhold: den Uerfarnes Tale har gjerne en mistænkelig Tilforladelighed og Vished, den Erfarnes Tale seer ved første Øiekast mindre tilforladelig ud, men holder dog bedre.

Saa tales der om Guds Uforanderlighed og Trofasthed. At ymte end eet Ord om, at han skulde kunne forandre sig, eller vel endog stundom næsten ville bedrage et Msk.; o, man vilde gyse ved at sige Sligt. Men tag saa Luther, han var dog vel en erfaren Mand! Han siger: skal jeg være bedragen, vil jeg hellere være bedragen af Gud end af Msker. Der er en from Mand, og ikke blot en from Mand men et Blod-Vidne, han siger i en Prædiken: Du bedrog mig o, Gud o: s: v: (det er Savonarola, Citatet findes p. 18 i denne Journal).

Og saaledes med ethvert Msk, der i Sandhed indlader sig med Gud; der kommer Øieblikke, hvor han maa sige: Du bedrog mig, o Gud – og han kan ikke strax sige – men til mit eget Bedste, Du bedrog mig, o Gud – men ind i Sandheden.

At Gud maa bruge Bedraget, er ikke fordi han ikke er trofast eller har forandret sig, nei han er evig uforandret opdragende Kjerlighed. Men det ligger i os, at vi saa nødigen ville ud. Vi ville saa gjerne spise Gud af med den Forsikkring, at vi saa gjerne ville erkjende Sandheden, samt at naar vi blot forstode, hvad det Rette er, saa skulle vi nok gjøre det. Dette er Sviig. Derfor maa Gud som enhver Opdrager bruge List.

Og saaledes bedrog Du ogsaa mig o Gud! Du viste mig disse deilige Billeder; Du sagde ikke til mig: tag Du Dig blot iagt, vær Du klog, brug Din Forstand, som jeg da rigeligt har udstyret Dig med, indlad Dig aldrig med Sligt. Nei, Du ligesom vinkede mig. Letsindigt kan jeg ikke sige at jeg fulgte, thi i mit Væsen var tidligt Frygt og Bæven. Saa fulgte jeg. Stundom var det, som skrækkede Du mig tilbage: da opgav jeg Alt. Men der vinkedes atter, og jeg fulgte. O, at være bedragen, det er forfærdeligt; at være bedragen af Gud – frygteligt! Som den Besvimende griber efter Noget at holde sig ved, og naar han ikke finder det, segner: saaledes med den Bedragne. Thi Det der i Mulighed saae saa indbydende ud, som Virkelighed er det saa uhyre afskrækkende. Og dog selv om man var bedragen, der var dog ikke Noget at fortryde; frem for det at være jordisk klog var det dog altid at foretrække at blive bedragen ved at have vovet sig ud for at søge det Evige. O, men Du bedrager kun ind i Sandheden. Ogsaa denne Smerte, at det er som var man bedragen, hører med, inden det Evige naaes. Ak, men snart vil det igjen være fornødent, at Du bedrager mig, thi ellers slumrer jeg ind i verdslig Tryghed.

Dog hvo priser Dig sandest, altsaa bedst: enten Den,

som blot raaber paa Din Trofasthed – og maaskee slet Intet siger; eller Den, der siger: Du Trofaste, Du bedrog mig – ind i Sandheden; Du var for kjerlig og trofast til ikke at bedrage mig, saa jeg levede hen i en indbildt Forestilling om Din Trofasthed, men aldrig indlod mig med Dig.

NB24:53

#

Tertullian

»Anger kjender Hedningene ogsaa. De angre deres Tillid, deres Kjerlighed, deres Taalmodighed, naar den er bleven ilde optagen. Af denne Art Anger bevare de et dybt Indtryk, bevare Erindringen derom og vogte sig vel for ikke saa snart at gjøre noget Godt igjen, som de kunde komme galt fra. De blive altsaa værre ved deres Anger ikke bedre.«

cfr. Rössler Bibliothek der Kirchen-Väter Leipzig 1777
3^{die} Bind p. 73 Tertullians Skrift: de poenitentia.

Samstedts (p. 77) siger Tertullian: at man saa ikke igjen maa angre sin Anger eller fortryde at man angrede, thi dette er at behage Djævelen, medens Angeren behager Gud.

NB24:54

#

Hvorledes det gik til med Udgivelsen af den sidste Pseudonym: Anti-Climacus Sygdommen til Døden.

(Det findes vistnok optegnet i Journalerne fra sin Tid, men jeg læser aldrig Sligt efter, og fører altid en Hoved-Oversigt i Hovedet.)

Det var i Sommeren 1849. Jeg var meget anstrenget fra det forløbne Aar. Penge-Omveltningen havde gjort et stærkt Indtryk paa mig, og lagt mig det meget nær, at jeg fremtiden maatte tænke paa mit Udkomme. Af hele det R. Nielsenske havde jeg havt Sorg. Strube havde gjort mig Bekymring.

Jeg havde længe kæmpet, om jeg skulde udgive disse Skrifter. Skete det, var min Hensigt saa at reise nogen Tid for at recreere mig, og saa fremtiden at maatte

arbejde for Udkommet. Jeg forstod tillige, at der ikke var megen Tid at spille, hvis de skulde udgives, deels fordi det i Forhold til hele min majeutiske Forgrund i Forfatterskabets Structur var af Vigtighed, at det kom saa hurtigt som muligt, og deels af en udvortes Grund, fordi en Indkomstskat truede hvert Øieblik. Dog havde jeg under alt Dette stadigt bedet til Gud, at hvis jeg skulde fremad og give dem ud, at han da paa enhver Maade vilde tilskynde mig, men paa enhver Maade skrække mig tilbage, hvis det var noget formasteligt.

Da seirede den Beslutning ikke at udgive dem. Dersom det kunde lykkes mig at hæve den Vanskelighed ved min Personlighed, der har gjort mig det umuligt at paatage mig noget Embede, syntes mig, at der maatte ligge et glæderigere Liv for mig. Og til at kunne naae dette dertil syntes mig just det at have en Frelser maatte hjælpe, medens jeg tidligere har forstaaet denne Lidelse som min Grændse, hvilken jeg ikke kunde komme ud over, men ved Guds Hjælp finde mig i, idet saa i en anden Forstand saa overordentligt Meget var mig forundt. Saa bad jeg til Gud, at det maatte lykkes mig at faae en Ansættelse ved Pastoral-Seminariet^a – og tillige at maatte forliges med hende, hvad hun, den Gifte, dog selv maatte forlange.

Vistnok havde jeg tidligere og fik strax igjen Betæneligheder: hvad jeg saa skulde gjøre med hele den Literatur, som nu laae færdig. Havde jeg først faaet en Ansættelse, saa lod det sig neppe gjøre at give den ud – og jeg risiquerede, at have forvaklet mig selv. Jeg tænkte mig saa, at jeg blot vilde bruge den som en Slags esoterisk Meddelelse ved Seminariet. Men derved var dog den Vanskelighed, at det forekom mig altfor let en Maade at sætte saa alvorlige Tanker ud paa, og at det jo dog var en egen Sag, at slige Tanker vare blevet mig meddeelte, og jeg havde unddraget mig det Ansvar selv at sætte dem ud. – Ogsaa med Hensyn til hende var det min Bekymring, om det overhovedet lod sig gjøre at forlige sig med hende, om jeg ikke paadrog mig det uhyre Ansvar, nu pludselig at forstyrre hele hendes Ægteskab, idet jeg enten maatte forklare Sagens sande Sammenhæng (og saa var maaskee Alt forstyrret) eller jeg maatte bedrage i en ny Form.

a Anm Min Tanke var saa at virke i Retning af det Extensive, medens min tidligere Stræben var i Retning af det Intensive. Jeg maatte da betragte mig som havende seiret, saaledes, at det Bestaaende med Glæde gik ind paa Mit. Saa ønskede jeg Ansættelse ved Seminariet. Skete dette, saa var der slaaet af paa mit Livs Anstrengelse. Dertil svarede derfor ogsaa det at drage hende frem, hvad jeg i saa forskellige Henseender ønskede (cfr Journalerne fra den Tid) ogsaa fordi det vilde tilfredsstille min Stolthed at give hende den størst mulige Opreisning, glæde mig at udtrykke Trofasthed, religiøst være i faueur af min Sag, mit Liv vilde faae det Rørende. – Men hun maatte da selv forlange det. Dog Tanken om Seminariet maatte jeg opgive for det Første, Mynster vilde aabenbart virke imod. Saa virkedes der ogsaa paa andre Maader paa mig – og jeg sendte Bud i Bogtrykkeriet, modtager Svar: om de maa faae Manuscript næste Dag. Da faaer jeg samme Aften at vide, at Etatsraad Olsen er død. Det berørte mig noget Forstyrrende: om jeg ikke skulde vente lidt, at der muligen kunde skee Noget fra hendes Side – og disse to Tanker vare nu engang forenede: Seminariet – hende. Imidlertid, der var jo egl. handlet. Jeg turde ikke gjøre om. Desuden, hvis der skete Noget fra hendes Side, kunde jeg jo (hvad min Tanke ogsaa var) lade Bogen trykke, og saa henlægge den. Men kunde der ikke være Tale om seierrigt at styre ind i det Bestaaende, saa maatte jeg holde hende ude, ellers vilde Skridtet i faueur af hende let komme til at betyde noget ganske Andet. Dog dette Dødsfald kom saa forunderligt skjebnesvangert, at det sagtens maatte virke stærkt paa mig.

Imidlertid gik jeg til Madvig. Jeg traf ham ikke. Jeg gik til Mynster traf ham ikke. Jeg gik endnu engang til Mynster, og blev saa fornemt som muligt afspiist med at han ikke havde Tid idag.

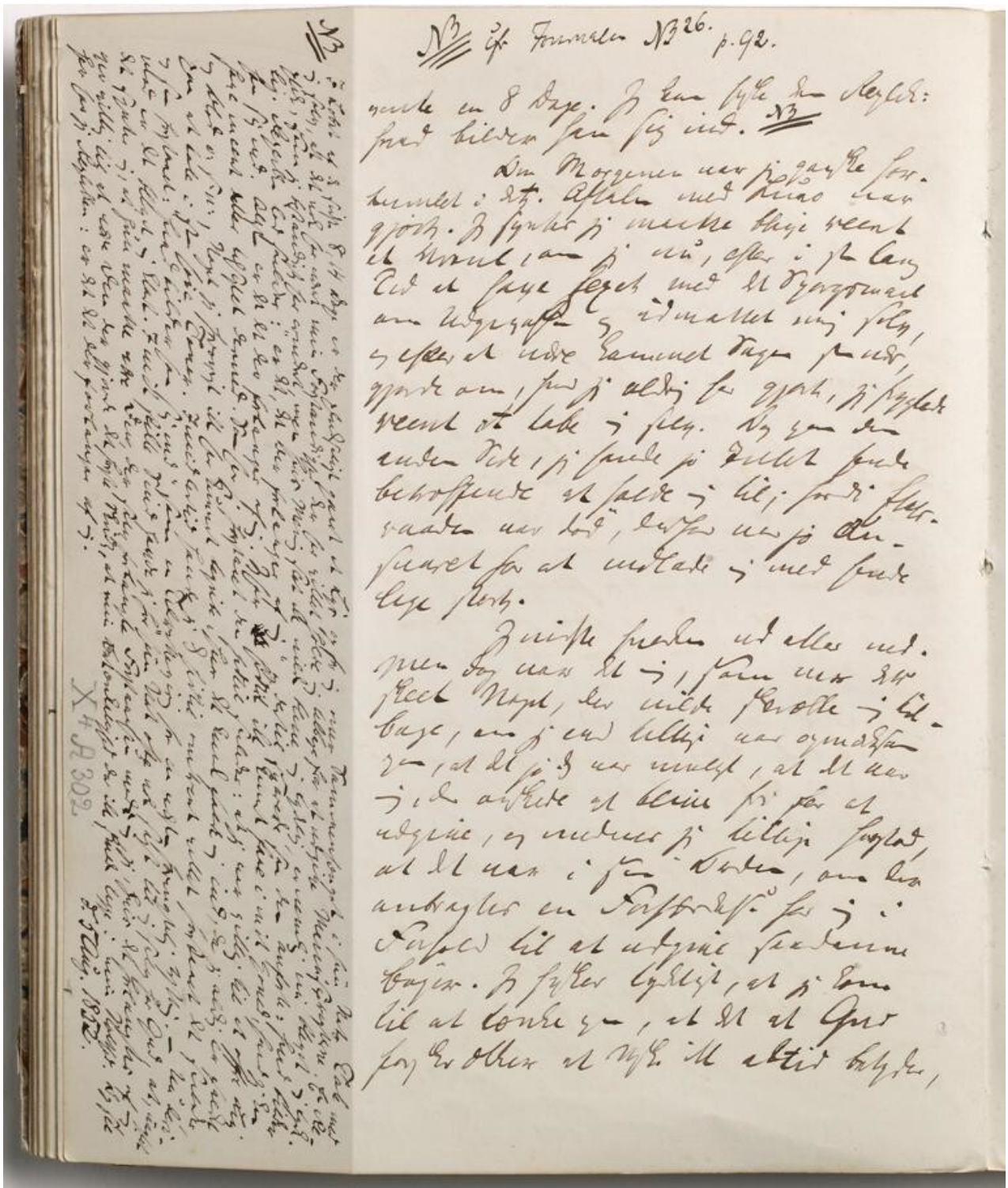
I Løbet af den samme Tid havde jeg læst i Fenelon og Terstegen. Begge havde gjort et stærkt Indtryk paa mig. Især var der et Ord af Fenelon, der havde slaaet mig: at det maatte være frygteligt for et Msk, om Gud havde ventet noget mere af ham. Ogsaa begyndte Betænelighederne stærkt at vaagne, om det overhovedet lod sig gjøre, at der foregik en saadan Forandring med hele min personlige Existeren. Og derimod til at være Forfatter duede jeg, og Penge havde jeg jo dog endnu. Det var mig, som om jeg for tidligt havde ladet mig forskrække, og ladet mig, fordi jeg ønskede, bevæge til [at] haabe, hvad maaskee ikke lod sig naae, og saa var jeg maaskee reent forqvaklet.

Saa skrev jeg til Bogtrykkeriet. Modtog Beskeed, at det var til Tjeneste, om De den næste Dag maatte faae Manuscript; saa hurtigt pleier det sjeldent at være afgjort.

Da faaer jeg om Aftenen, som Bogtrykkeriet ifølge Aftalen skulde have Manuscript næste Morgen, at vide, at Etatsraad Olsen er død.

Det gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Forunderligt, han var død een eller to Dage før, og jeg havde ikke hørt det; og først da jeg har gjort Aftale med Bogtrykkeriet faaer jeg det at høre. Jeg sagde til mig selv: havde Du faaet det at vide, før Du skrev til Bogtrykkeriet, havde Du dog maaskee holdt inde, for at see, om dette kunde betyde Noget, hvor fast det end bestandigt stod for [mig], at det er saa uhyre betænkeligt at tale til hende, just fordi jeg har bedraget hende ved at lade som var jeg en Bedrager.

Som sagt dette gjorde et uroligende Indtryk paa mig. Jeg sov ikke roligt om Natten. Ogsaa hændte det mig, at det var som talte en Anden med mig, eller jeg talte med mig selv. Saaledes som det nu staaer for mig, kan jeg vel huske Ordene, men jeg kan ikke bestemt sige, hvilke Ord der vare mine og hvilke mine i anden Person. Jeg husker dette Ord: see nu vil han sin egen Undergang. Men jeg kan ikke bestemt sige, om det var, fordi det var mig, der vilde lade være at sende Manuscript til Bogtrykkeriet og gjøre et Skridt i Retning af hende, eller omvendt, at det var mig, der stod fast paa, at sende Manuscript til Bogtrykkeriet. Jeg kan ogsaa huske Ordene: det kommer jo slet ikke (men jeg kan ikke bestemt huske, om her nu skal staae: Dig eller: mig) ved, at Etatsraad Olsen er død. Jeg kan huske Ordene, men ikke bestemt Pronomina: Du - eller jeg kunde jo

11. Journalen NB24, s. [68], med marginaltilføjelserne NB24:54.c og d, som er indført i august 1852

vente en 8 Dage. Jeg kan huske den Replik: hvad bilder han sig ind.^c NB^d

[b] Herved maa bemærkes, at Indtrykket jeg havde den næste Morgen væsentligen var en ubestemt Forfærdelse. Det er egentligen først langt senere jeg er kommet til at erindre noget Enkelt; og hovedsagligen var det efterat jeg var kommet til at boe paa Nørregade i den uheldige Bolig, som Strube der havde leiet til mig der er faae udvortes Ting der i den Grad have deprimeret mig som den Beboelse, hvor jeg tilmed sad i længere Tid og kunde saa godt som Intet bestille paa Grund af Sol-Reflex, der plagede

mine Øine.

c NB I Løbet af de sidste 8, 14 Dage er der pludseligt gaaet et Lys op for mig over Sammenhængen i hiin Nats Tale med mig selv, at det nok har været min Forstandighed der har villet holde mig tilbage fra at udgive Manuscripterne. En Replik, som jeg bestandigt har erindret, men hvis Mening slet ikke vilde blive mig tydelig, er nemlig nu blevet mig tydelig. Replikken lød saaledes: »er det, det der forlanges af mig« og dertil svarede saa den anførte: hvad bilder han sig ind. Altsaa er det det der forlanges af mig. Jeg har hidtil ikke kunnet faae i mit Hoved, hvad jeg kan have meent eller tilsigtet dermed. Saa har jeg forstaaet den hidtil saaledes: at jeg var villig til at offre Liv og Blod o: s: v.; Noget jeg forøvrigt ikke har kunnet begribe, hvor det kunde falde mig ind, da jeg aldrig er faldet paa at tale i saa høie Toner. Imidlertid havde jeg dog hidtil omtrent villet forstaaet det saaledes, og saa forstaaet: »hvad bilder han sig ind« som en Tilrettevisning for en næsten formastelig Yttring. – Nu derimod er det blevet mig klart. I mit stille Sind havde jeg før hiin Nat ofte nok sagt til mig selv for Gud, at, uagtet det syntes mig, at hun maatte være Den, der selv forlangte Forstaaelsen med mig, jeg, hvis det forlangtes af mig, var villig til at være Den der gjorde det første Skridt, at min Betænkelighed da ikke skulde ligge i min Stolthed. Og see her har jeg Replikken: er det det der forlanges af mig. d. 5 Aug. 1852.

d NBcfr Journalen NB²⁶. p. 92.

Om Morgenens var jeg ganske fortumlet i det. Aftalen med Luno var gjort. Jeg synes jeg maatte blive reent et Vrøvl, om jeg nu, efter i saa lang Tid at have hexet med det Spørgsmaal om Udgivelsen og udmattet mig selv, og efter at være kommet Sagen saa nær, gjorde om, hvad jeg aldrig har gjort, jeg frygtede reent at tabe mig selv. Og paa den anden Side, jeg havde jo Intet hende betræffende at holde mig til; fordi Etatsraaden var død, derfor var jo Ansvaret for at indlade mig med hende lige stort.

Jeg vidste hverken ud eller ind. Men dog var det mig, som var der skeet Noget, der vilde skrække mig tilbage, om jeg end tillige var opmærksom paa, at det jo dog var muligt, at det var mig, der ønskede at blive fri for at udgive, og medens jeg tillige forstod, at det var i sin Orden, om der anbragtes en Forfærdelse for mig i Forhold til at udgive saadanne Bøger. Jeg husker tydeligt, at jeg kom til at tænke paa, at det at Gud forskrækker et Msk. ikke altid betyder, at Det er Det, han skal lade være, men at det just er det, han skal gjøre; men han skal forfærdes, for at lære at gjøre det i Frygt og Bæven.

Saa sendte jeg Manuscript i Bogtrykkeriet. Jeg bad til Gud, at han selv vilde opdrage mig, at jeg nu i Virkelighedens Spænding maatte lære, hvor langt jeg skulde gaae.^e

e Og en Afgjørelse trængte jeg saa usigelig til; det havde anstrænget mig saa frygteligt at have disse Manuscripter liggende og hver evige Dag tænke paa deres Udgivelse, og saa rette eet Ord i dem, saa et andet.

Saa blev Skriftet pseudonymt. Saa meget blev der slaaet af.

Hvad de øvrige Skrifter af Anti-Climacus (Indøvelse i Xstd) angaaer, da stod der allerede paa det oprindelige Titelblad: digterisk. Og det var kun for at gjøre dette end bestemtere, at jeg anbragte Pseudonymen, og saa ved Hjælp af Forordet i mit eget Navn trykkede mig selv stærkere.^f

Da saa Pseudonymen var anbragt paa Sygdommen til Døden, og der var resolveret, at de øvrige Skrifter ogsaa skulde være pseudonyme: var det min Tanke at reise, thi nu syntes jeg det ikke havde saa stor Hast med Udgivelsen af de øvrige, og en Indkomstskat truede bestandigt.

Saa gjorde jeg et Skridt i Retning af hende, ved at skrive til Schlegel. Han blev yderst fornærmet o: s: v: . Alt hvad dertil hører ligger i hendes Piedestal.

Saa flyttede jeg fra Garveren. Jeg havde betænkt at reise, derfor end ikke selv seet paa Værelser, men ladet Strube gjøre det, og naar det skal være uheldigt, saa er det det altid tilgavns, han var bange for at fornærme mig ved at sige, at den Leilighed egl. ikke duede noget (han troede nemlig, at jeg saa gjerne vilde boe der, uagtet jeg dog havde sagt ham, at jeg slet ikke havde seet Leiligheden) – og saa var Leiligheden derefter.

Jeg blev saa overvældet, at jeg fik Andet at tænke paa end at reise. Jeg leed meget.

Saa blev det mig tydeligt, at der var ikke Tid at spille, at jeg burde udgive de øvrige Manuscripter af Anti-Climacus.

Det gjorde jeg, og den Gang var mit Sind ganske usædvanlig roligt. Jeg husker nok, at jeg var bange for, at jeg nu skulde komme til at mindes om hiin Uro og Spænding i 49; men nei.

Saaledes forholder det sig. Jeg har i en vis Forstand lidt meget, tillige ogsaa reent udvortes ved hiin Beboelse og ved pecuniaire Bekymringer.

Det der har gjort denne Udgivelse (den i 49) noget anstrængende er, at jeg var kommet til at tænke paa en anden Mulighed. Naar det trykker lidt paa mig, kommer jeg saa let til at tænke paa: Du kunde jo ogsaa have gjort det anderledes.

Men sæt nu, jeg havde ladet være at sende Manuscript i Bogtrykkeriet, sæt saa jeg enten ikke havde selv gjort Noget i Retning af »hende«, men gaaet og ventet, om hun ikke selv skulde ville gjøre Noget, eller sæt jeg havde gjort et Skridt, og det var blevet enten til Ingenting (ikke det Værste) eller det havde skaffet mig et uhyre Ansvar paa Halsen, forvirret hendes Ægteskab – – og imidlertid havde jeg haft alle Manuscripterne liggende, og haft det at plage

f I Skrifterne blev saa naturligtvis strøgne de Steder, hvor Talen var om mig selv og om en Facticitet i min Forfatter-Virksomhed, hvad jo en digterisk Person (en Pseudonym) ikke kan sige; og kun nogle Strøg blev staaende, der vare af den Beskaffenhed, at de svarede til den digteriske Personlighed, og forsaavidt de ikke ganske svarede dertil, blev de saa forandrede.

[g] Jeg har da derfor ogsaa egl. bestandigt tænkt mig det saaledes, at hun selv maatte forlange det. For ikke at tale om 17 andre Hensyn (cfr Journalerne fra den Tid) blot det, det var jo muligt at hun ganske havde opgivet mig, forandret sig aldeles: og det kunde jeg ikke nænne mod hende at blive vidende om.

mig selv med, at jeg havde været Afgjørelsen saa nær!

At en saadan sidste Udgivelse, hvor det gjælder om at svinge af, er lidt anstrængende, er naturligt.

Dog er det egl. gaaet som jeg havde bedet Gud: jeg er baade blevet afskrækket og tilskyndet. Tilskyndet blandt Andet ogsaa ved hiint Ord af Fenelon, der faldt mig saa stærkt paa^h; skrækket tilbage ved den Omstændighed med hiint Dødsfald. Og Eenheden blev hiint mit Forord: det er Alt sagt til mig, at jeg maa lære at henflye til Naaden. Udgivelsen af hine Skrifter har just været for mig en Opdragelse i Xstd; jeg er kommet til personligt at tage mig selv med, saa jeg ikke blot reent intellectuel og digterisk beskjeftigede [mig] med at fremstille, hvad Xstd er.

h , tilskyndet ved den Omstændighed, at jeg gik forgjeves baade af Madvig og Mynster og Mynster anden Gang

NB24:55

#

At det bliver vanskeligere, jo mere man indlader sig med Gud.

O, det er jo dog saa ganske i sin Orden, at det er saa, ellers var jo Guds-Forholdet taget forfængeligt, og just det jordiske Sind vilde det være der indlod sig med Gud.

NB24:56

#

Nye Themaer til Prædikener over Guds Uforanderlighed.

Alt bevæger ham – Intet forandrer ham.

Dit Suk, Din Bøn o: s: v: det er hørt, o, i Naade, det har rørt ham, bevæget ham dybt, han den uendelige Kjerlighed. Men deraf følger ikke at Dit Ønske opfyldes. Han har saa uendelig Meget at passe paa, og een Tanke skal opretholdes i det Hele, see derfor kan det vel være, at han maa negte Dig det. Men det rører og bevæger ham, baade Din Bøn og at han maa negte Dig det – thi Intet forandrer ham.

* *

Gud er uforanderlig – kunde Du ønske det anderledes.

NB24:57

#

De stille Timer

i Kirken, det er sandeligen ikke Religiositetens Maximum. Tværtimod de ere Skole-Øvelser – for at Du saa skal sætte det Religieuse ind i Virkelighed, og forsaavidt er Kirkens sande Betydning eller de stille Timer i Kirken, deres Betydning er at gjøre Kirken overflødig, om vi end aldrig naae saa langt, og om vi end alligevel ville have godt af at besøge dem.

Tænk fE en Violinspiller. Vilde han, uden at have lært end det mindste Musik, strax begynde med at sætte sig ned i Orchestret og spille med: han vilde jo selv blive forstyrret og forstyrre Andre. Nei, i lang Tid bruger han stille Timer til Øvelse. Der er saavidt muligt slet Intet der forstyrrer ham, der sidder han og tæller Takten o: s: v: Men han skal jo spille med i Orchestret, kunde taale denne Brusen af de forskjelligste Instrumenter, denne Krydsen af Lyd og dog kunne passe sin Violin og spille med aldeles ligesaa roligt og sikkert som var han ene hjemme paa sit Værelse. O, atter dette gjør, at han i lang Tid maa tage stille Timer til Hjælp for at lære at kunne – men det Endelige (τελος) er bestandigt at skulle spille i Orchestret.

Saaledes med den Religieuse.

NB24:58

#

Cyprian

i hans Skrift: de opere et eleemosynis siger: Ligesaa uchristeligt er det, mine Brødre, om I lade Eder afholde fra Godgjørenhed, fordi I have mange Børn. Tværtimod, saa meget desto mere skulde man give. »Hoc ipso operari amplius debes. Plures sunt, pro quibus Dominum deprecaris: multorum delicta redimenda sunt, multorum purgandæ conscientiæ, multorum animæ liberandæ.

cfr. Rössler Bibliothek der Kirchenväter 3 D. p. 216.

NB24:59

#

..... Saaledes er det med os Msker; det er Sandhed. Kan Du ikke finde Dig i at høre det sagt til Dig, vel, saa tjen mig i at høre, at jeg siger det til mig selv – thi siges skal det og høres skal det. Tro, jeg vilde aldrig falde paa at sige det til Dig uden ogsaa at sige det til mig, men vil Du ikke høre det: nu jeg giver efter. Dog troer Du, at jeg fornærmer Dig ved at sige det til Dig – siig selv, om jeg fornærmede Dig mindre ved at ansee Dig for En, til hvem man ikke turde sige Sandhed.

NB24:60

#

Gud forskrækker – men af Kjerlighed.

Tænk Dig en Elskende – men et dybt alvorligt Msk, troer Du, at han idet han taler til Pigen, vil anprise sig selv, vil lokke, vil overtale – nei, lige tværtimod, han vil tale imod sig selv – vil han derfor ikke have Pigen? Jo, sandeligen, men han er alvorlig.

Og saaledes ogsaa med Gud, han, om han ikke selv forskrækker, saa tillader han, at et Msk. forskrækkes ogsaa i Forhold til at betræde den Vei, han dog vil, at et Msk. skal betræde, om han endogsaa vil tilgive ham, at han ikke vovede det. Saa alvorlig [er] Gud i sin uendelige Kjerlighed.

NB24:61

#

Salig Den, som ikke seer – og dog troer;

men naar man seer, saa troer man jo ikke, hvortil derfor dette: dog.

Imidlertid maa erindres, at Thomas vistnok saae, men hvad saae han? Ja han saae Det, som strider mod Forstand, at en Død er opstanden. Forsaavidt hjælper det ham egl. ikke til at troe.

Naar der er Tale om den Art Vished, som forholder sig til det ligefrem at see: saa udelukker Seen og Troen hinanden. Men det Thomas seer, er et Phænomen af en ganske anden Art, indeholder en Modsigelse, der

gjør umiddelbar Sandsning (det at see) til en Umulighed.

Forsaavidt kunde man forstaae dette »dog« som en venlig Ironie til Thomas, at han mener selv at see, og at han dog egl. troer: skjøndt Du seer – troer Du dog, Du mener at see, men ligefrem sees kan Sligt ikke, og derfor det, Du gjør, er, at Du troer. I Forhold til saadanne Phænomenener (Modsigelsens), kan det at see maaskee være lige saa meget til Hinder som det ikke at see – thi Den, der blot seer (Sandsningen) han seer det alligevel ikke, da det ikke lader sig see.

#

NB24:62

#

Guds Uforanderlighed.

Det er utroligt den Letsindighed med hvilken vi Msker tale om den Trøst, at Gud er uforanderlig. Ja vist er Gud uforanderlig, men hvad hjælper det mig, duer jeg egl. til at have med en Uforanderlig at gjøre, det er jo for et stakkels ustadigt Msk. den største Anstrengelse, Smerten, jeg her maa igjennem er langt større end Alt hvad jeg kan lide af et andet Mskes Foranderlighed.

See, saa alvorlig er Sagen. Men saa skal der siges: at vi alligevel skal igjennem, og at saa Saligheden ogsaa er der. Men dette sentimentale Leflerie, denne Ugenerethed, hvormed vi i Almdl. tale om Trøsten i Guds Uforanderlighed, er Sandsebedrag.

#

NB24:63

#

En Kirkefader advarer mod Overtroen paa en sandseligt bestaaende Kirke.

Hilarius contra Auxentium: For Eet advarer jeg Eder,

vogter Eder for Anti-Christen. En afsindig Kjerlighed til Væggene bedrager Eder. Afsindigt ære I Guds Kirke i smukke Architecturer. Latterligt søge I der Guds Fred. Kan man tvivle om, at Anti-Christen engang vil trone der. Bjerger, Skove, Søer, Fængsler og Ørkener ere sikkrere Steder ... Hvad beundrer nu tildags Verden hos disse mægtige Biskopper, end at den ærer dem derfor som Religionens hellige Lærere – fordi de herske over store Steder.

cfrHenry *Calvins Leben* 1ste D. p. 91 og 92.

NB24:64

#

At Guds Ord er skrevet i et daarligt Sprog.

Calvinfremhæver meget rigtigt dette. »Det er just med Flid eller med Forsæt, at Guds Riges største Hemmeligheder ere givne os i en ganske foragtelig Indklædning. Læs Demosthenes, Cícero, Plato – de ville fængsle, henrive Dig – ... den hellige Skrift vil gjennembore Dit Hjerte Ut promptum sit perspicere, divinum quiddam spirare sacras scripturas.«

Institutiones Lib 1. cap. 8. citeret efter Henry *Calvins Leben* 1ste D. p. 295.

Forøvrigt mener jeg ogsaa her er en anden Side at fremdrage: at det, saa at sige, er guddommelig Fornemhed, der skriver i et slet Sprog. Majestæten skriver en daarlig Haand, paa en Lap Papir o: D: – jo mere underordnet man er desto mere maa man holde paa den ligefremme Fornemhed eller Værdighed, det Andet er den omvendte.

NB24:65

#

Socrates

vilde ikke benytte den Tale, der blev ham tilbuden. Han fandt det upassende, under sin Værdighed at bruge dette kunstigt udarbejdede, ziirlige Foredrag – han vilde tale ex tempore. Og Den, i hvem en Anskuelse er et Liv, et Existentielt, et Nærværende, han vil ogsaa til ethvert Øieblik, blot han ligesom dreier Hanen om, have nok og velbetænkt at sige; han vil tillige have en Mistanke til det Elaborerede, der baade distraherer ham selv og henleder Tilhørernes Tanke paa noget Andet end det Vigtige.

Der burde religiøst væsentligen tales extempore. Ogsaa af denne Grund. Alle disse listige og forsigtige Vendinger og Sving, hvorved man sikker sig, kan man ikke saaledes raade over; men det er just godt, at man kommer til at rykke ud med Sproget.

Fremdeles er det en gavnlig Ydmygelse for et Msk. at tale extempore. Det er saa let blot Nydelse dette at sidde og elaborere, og saa er det igjen Nydelse det at vide med sig selv, at man ikke siger eet eneste Ord, uden at det er saa omhyggeligt, saa kunstnerisk valgt.

Og endeligen hvis En virkelig kan elaborere, saa bliver en saadan Talen en Ødslen; thi ikke een blandt 1000 Tilhørere er udviklet nok til efter den Maalestok at kunne høre. Tilhøreren vil da glemme det Ene over det Andet, overhøre det Meste. Og Taleren kommer ogsaa til at ødsle alt for meget: først Tiden til at elaborere, og saa den enorme Tid til at memorere Sligt.

#

NB24:66

#

Modsætning.

Guds-Ord blev talt (blot mundtligt meddeelt) af et enkelt Msk, og saa senere opskrevet – – nu kan ethvert Vrøvlhoved faae sit Vaas trykt i 10,000 og 10,000 Exemplarer.

Efter vore Tidens Tankegang skulde man troe, at Gud idetmindste havde ventet med at lade sig føde til Bogtrykkerkunstens Opfindelse, at før var det ikke Tidens Fylde, og at han saa havde sikret sig en to tre Hurtig-Presser.

O, hvilken Satire over Mskheden, at Guds-Ord er saaledes blevet sat ind i Verden; og hvilken Satire over Mskheden, at Alt som Meddelelsen bliver daarligere og daarligere, bliver Udbredelsen ved Hjælp af nye og nye Opfindelser større og større.

#

NB24:67

#

Dobbelt-Faren.

Her seer man det strax. Calvin levede virkelig i Armod – og der havde dog været ham tilbudt Leilighed nok til at tjene Penge og blive noget Stort. Altsaa her er i første Potens Selvfornegtelsen.

Dersom det nu var som Præsten prædiker, saa maatte Calvin derved have været blevet æret og anset. Jo jeg takker, nei lige det Modsatte.

Dette er Dobbelt-Faren. Allehaande Bagvaskelse blev han udsat for, fordi han vilde leve i Armod.

cfr. Henry *Calvins Leben* 1ste D. p. 429 og 430, han siger selv (p. 430 n:): jeg vilde aldrig komme til at høre op, dersom jeg havde paataget mig at skrive en Apologie; dog er her sagt Meget, saa viid, at det kun er en hundrede Deel af Det, jeg hver Dag besværes med.

#

NB24:68

#

Om mig selv.

Jeg forholder mig til Inderliggjørelse ikke til Udbredelse. Denne Stemme med sin dæmpede Inderlighed har overbeviist mig selv; Det, som sagt med denne dæmpede Tone er mig saa sandt, det forvandler sig for mig til Usandhed, saasnart jeg hæver Stemmen for at sige det Samme. O, hvortil Vræl og Skrig.

Christeligt skulde der ikke være store Kirker men smaae Bedehuse og saa prædikes hver Dag. Men det er det Bestialske: et uhyre Rum, en Masse af Msk., en studeret Taler og saa et Vræl. Ja var det Torvepriserne, han bekjendtgjorde, det lader sig høre.

Noget ganske Andet er naturligviis en Missionairs end

sige en Apostels Høirøstethed, hvor det gjælder om Lærens Udbredelse.

NB24:69

#

... At man ikke har kunnet høre mig, da jeg prædikede i Søndags, det har saavist jeg faaet at høre; der er upaatvivleligt Folk nok, som ikke engang vare i Kirke, der ville fortælle mig det; og maaskee vil det saa tilsidst ved Hjælp af Dag-Pressen blive hørt over hele Landet, at man ikke kunne høre mig - det er dog immer Noget.

Tilløbet var dog heldigviis og som jeg ogsaa havde regnet paa, ikke synderligt stort. Saa gik det da ikke mig, som jeg har tænkt mig det kunde gaae med en Taler^a der rigtigt var i Raabet, at Tilløbet var saa stort, da han prædikede om Formiddagen, at endnu om Eftermiddagen gik flere Borgermænd med deres Familier ud for at lytte til Kirken, om der ikke var Noget at høre, og den næste Dag var Tilløbet saa stort, at der var Kage-Koner derude med deres Borde.

a eller Raaber,

NB24:70

#

Socrates.

Hvor normalt. Først beskjeftiger han sig med Naturen (Natur-Forskning, Astronomie o: D:) og saa gaaer han over til at have med Msker at gjøre som Ethiker og derved bliver det.

I vore, i de moderne Tid[er] gaaer det omvendt. Man begynder med at have med Mskene at gjøre, og trættes saa, og vender sig til Naturen. fE Rousseau.

NB24:71

#

Productivitet.

En Ethiker som Socrates, de i strengere Forstand religiøst Betroede udvise ingen egl. Productivitet - det have de ikke Tid til, de ere ganske indviede til det Energiske, ganske τελεολογisk bestemmede, og bestandigt trængende paa det Existentielle.

NB24:72

#

Stemning.

Og naar saa et Msk et Liv igjennem i daglige Lidelser og Sjels-Qvaler, vistnok ublodigt men dog blodigt offret paa Mskene – naar han saa døer: o, en Trøst synes mig dog han skulde have, at saa idetmindste hans Liv vil have udrettet Noget. Ak, intet mindre. Nei, naar han saa er død – tildeels have de maaskee allerede havt Alt i Beredskab medens han levede, blot ventende hans Død – saa reise de sig Talerne, Declamatorerne, de løgnagtige Disciple, der nu i høie Toner prise hans ædel Uegennyttighed o: s: v: – og derfor selv tjene Penge, Ære, Anseelse. O, Afskyelighed!

Tag det Høieste! Var Nederdrægtigheden før Xstus end blot halv saa stor som efter ham. Nei, nei! Det at hans uskyldige Lidelse og Død, at end ikke den kunde røre – det er den større Nederdrægtighed. Ja, den ikke blot ikke rørte til Efterfølgelse, nei man gjorde den i Penge, Ære, Anseelse. Profiten stod lurende, de fandt den det af alt Profitableste – at declamere om hvorledes Xstus leed. See, i Retning af Efterfølgelse, det udrettede han. Sandt nok, der vare De, hvem han rørte til at lide i Lighed med sig – men om dem gjælder det saa igjen, at hver Saadan blev taget til Indtægt af Nederdrægtighed til Penge og Anseelses-Profit.

Ak, og er der saa En, hvem Forbillederne dog ikke røre saa stærkt, at han kommer til i strengere Forstand at lide i Lighed, men i hvem der dog er en lille Smule Sandhed, saa han idetmindste ikke vil gjøre Forbilledernes Lidelser i Penge og anden Profit – o, det er nok, ogsaa han kommer til at lide dog Noget, thi blot Dette er Verden for meget. Og medens han saa lider, staaer der allerede en Nederdrægtighed paa Luur og venter »blot han var død«, og saa skal ogsaa hans Liv indcasseres gjøres i Profit.

Og da saa den Afdøde bliver høit priset af den Nederdrægtighed, der gjør hans Lidelse i Profit, saa seer det ud som var Verden nu bedre – ak, den er nu værre. Denne profiterende Nederdrægtighed er end værre end al Modstanden mod ham.

NB24:73

#

Notits angaaende mit Eget.

Dersom det havde ladet sig gjøre med at prædike især ex tempore, havde jeg tænkt paa, at gjøre det et Par

Gange og saa næste Søndag istedetfor selv at prædike at tage en af Mynsters Prædikener og læse høit for at vise at Opbyggelse er noget andet end en mulig Nysgjerrigheds Interesse. Jeg vil[de] saa i en Indledning sagt et Par Ord om den gavnlige Skik i Engelland at det er befalet at læse Prædik[en]erne op (thi det levende Ord af en Taler kan ogsaa let virke berusende og beruse ham selv) og det ogsaa gavnlige i at læse en Andens Prædiken høit, at den Talende mindes om, at der ogsaa prædikes for ham. Jeg vilde saa tillige have sagt et Par opbyggelige Ord m: H: t: Mynsters Prædikens Betydning for mig, hvad der er arvet efter min Fader.

NB24:74

#

Om mig selv.

Søndagen d. 18 Mai prædikede jeg i Citadellet. Det var min første, min kjere Text Jacob 1. Ogsaa, jeg tilstaaer det, med Tanken om »hende«, item, hvis det skulde kunne glæde hende at høre mig.

[a] cfr.p.118 i denne Journal.

Jeg leed saare meget iforveien af al mulig Anstrengelse, som altid naar jeg skal bruge min legemlige Personlighed.

Jeg holdt den. Det gik da ret taaleligt, men jeg talte da saa svagt, at man klagede over ikke at kunne høre.

Da jeg gik hjem befandt jeg mig endog vel, animeret. Min Tanke havde det været, i Sommerens Løb at holde nogle saadanne Prædikener naturligviis efter Udarbejdelsen.

Nu blev det mig imidlertid klart, at der gaaer altfor abnorm Tid med og at det dog tager for meget paa mig.

Saa faldt det mig paa Sinde: Du kan jo prædike ex tempore.

Det slog mig. Jeg vilde da have vovet det Yderste.

Men hvad skeer? Om Mandagen var jeg saa afmægtig og mat, at det var frygteligt.

Saa gik flere Dage. Tanken om at prædike ex tempore opgav jeg vel ikke, og saa at marquere det Christelige existentielt saa langt ud som muligt.

Dog jeg følte, at det var mit hele Væsen imod.

Jeg blev mattere og mattere. Dog opgav jeg ikke den Tanke ganske.

Imidlertid maatte jeg dog opgive den for næste Gang.

Saa blev jeg reent syg. Den ulykkelige kvalfulde Smerte, som er min Personligheds Grændse begyndte at røre sig frygteligt, Noget, der nu ikke var hændt mig i lang, lang Tid.

Jeg forstod dette et Øieblik som Straf, at jeg ikke havde grebet raskt nok til.

Jeg blev elendigere.

Om Søndagen, den næste efter d. 18. Mai, læste jeg som sædv. min Prædiken af Mynster, og see Touren var til den om Pælen i Kjødet: lad Dig nøies med min Naade.

Det slog mig.

Imidlertid vilde jeg dog ikke opgive hiin Tanke, meente yderligere endog at maatte forcere mig. Nu blev Qvalen stærkere.

Saa forstod jeg det anderledes. At jeg dog atter har villet ud over min Grændse, og hviler nu i: lad Dig nøies med min Naade. Inderliggjørelse er min Opgave, og meget af en Digter er jeg.

Søndagen d. 18de om Morgenen havde jeg bedet til Gud: at der maatte fødes noget Nyt i mig (jeg veed ikke selv, hvor dette faldt mig ind) fremdeles paanødte den Tanke sig mig: at som Forældre opdrage deres Børn og tilsidst føre dem til Confirmation saaledes var dette nu min Confirmation, som Gud førte mig til.

Ogsaa dette er paa en Maade skeet. Der er født noget Nyt i mig; thi jeg forstaaer min Forfatter-Opgave anderledes, den er nu ganske anderledes indviet til ligefrem at udbrede Religeusitet. Og Confirmation har jeg ogsaa faaet derpaa, saaledes er det for mig.

O, det som især gjorde mig betænkelig ved at vove saa langt ud, er at der ligger en ganske anden Bekymring og piner mig: den for Udkommet, og jeg var saa angst for, at dette skulde blive en kraftig Vildfarelse, at jeg, istedetfor at gjøre Noget i den Retning, vovede ideelt længere ud.

Gud vil nok yderligere gjøre Alt godt for mig, han hvem jeg dog aldrig noksom kan takke for hvad der gjøres for mig.

#

Luther – Catharina v. Bora.

Egl. hvad man kalder forelsket, har dog vist Luther ikke kunnet være. Jeg kunde tænke mig, at han har sagt til Catharina: min kjere Pige, mit Giftermaal er, som jeg har sagt Dig, bestemt til [at] være til Trods for Satan, Paven og hele Verden. Forsaavidt kan Du ogsaa nok begribe, at jeg gjerne kunde gifte mig med Din Kokkepige – thi det Vigtige [er], at det bliver notorisk, at jeg er gift. Jeg kunde ogsaa gjerne gifte mig med en Dør-Stolpe, naar det blot lod sig gjøre, at det blev anseet for at være min Kone, et virkeligt Ægteskab; thi jeg er da ikke saa begjerlig efter at komme i Brudeseng, men det er tiltrods for Satan, Paven og hele Verden.

Omvendt kunde En sige: min kjere Pige, at jeg ikke ægter Dig, maa ikke bedrøve Dig, Du er [og] bliver dog i mine Øine den eneste Elskelige; men det er tiltrods for Satan, Publikum, Bladene, hele det 19de Aarhundrede at jeg ikke kan gifte mig.

#

NB24:76

#

Luther.

i *Henry Calvins Leben* 3^{die} Bind har jeg læst etsteds i en Note om Luther, at han da han skulde døe og gjøre Testament, og man vilde have, at der skulde være Vidner tilstede, sagde Luther: det behøves ikke, thi jeg er meget godt kjendt baade paa Jorden i Himmelen og Helvede, saa mit Navn er nok.« Her er Luther saa naiv-humoristisk, at det næsten er lapset.

[a] cfr. *Henry Calvins Leben* 3^{die} D. p. 582 note.

NB24:77

#

Msklig Forkeerthed.

Det verdslige Sind bliver aldrig ganske beroliget før det har faaet gjort det Forkeerte til Dogma, til Pligt.

Det N. T. har aabenbart en Forkjerlighed for den ugifte Stand. Det smager ikke. Nu kunde man jo fatte Sagen saaledes: man siger, Xstd. er meget tilbøilig dertil, men den tillader dog ogsaa det at gifte sig som en Indulgents. Eller man kunde sige: det at gifte sig kan være at betragte som et $\alpha\delta\iota\alpha\phi\omicron\rho\omicron\nu$, Du kan gjøre hvilket Du vil. Men nei. Det verdslige Sind bliver ikke roligt, før det bliver gjort til Dogma: at det er ubetinget Pligt for ethvert Msk. at gifte sig.

Xstd. har aabenbart Forkjerlighed for det Frivillige, det frivilligt at opgive det Jordiske. Nu kunde man sige: ja saa stærk er jeg ikke, jeg vil dog helst beholde det Jordiske og siger som Manden: Du kjere Brændeviin, forlader Du ikke mig, jeg skal aldrig forlade Dig, – det kunde man sige, saa beholde det Jordiske men tilstaae, at det var Svaghed. Nei, det verdslige Sind bliver ikke roligt, før det Modsatte er blevet gjort til Pligt; man siger: det Frivillige, frivilligt at offre Noget, er – at friste Gud, Pfui, hvor skulde jeg være saa ugudeligt at friste Gud.

I Middelalderen kunde man ikke Græsk. Det kunde man nu have simplement vedgaaet, og tilstaaet, at man ikke gad anvende Flid paa at lære det. Men nei. Det magelige, verdslige Sind blev først beroliget, da man fik det sat fast som Dogma: at det at kunne Græsk var Kjætterie. (cfr Erasmus Rotterdams Leben v. Adolph Müller Hamburg 1828 p. 115 ø.)

NB24:78

#

Den skjulte Inderlighed.

Denne Usandhedens og Hykleriets og Indbildningernes dybe Forvirring med en skjult Inderlighed – det er den der skal mynstres ud.

Neppe er der i hver Generation Een, der er dyb nok til i Sandhed at have, eller ulykkelig nok til at maatte have en skjult Inderlighed. Men Intet er farligere, end saaledes at slaae Mskene løs og opgive al Control, at tillade Enhver at forsikkre om hvad han gjemmer i skjult Inderlighed. Og Intet er Xstd. mere imod, Xstd. som netop vil have Alt gjort aabenbart.

Nei holdt!

Om mig gjælder det med en nogenlunde Sandhed, at jeg har været ulykkelig nok til at maatte gaae [og] gjemme paa en skjult Inderlighed. Just derfor, fordi det dog var nogen Sandhed i mig, just derfor blev jeg

Den, som fik Forretningen at gjøre lyst her.

Og see nu. Just fordi det dog var nogen Sandhed i mig med en skjult Inderlighed, derfor er jeg ogsaa ganske rigtigt den Eneste, der har sagt: jeg har ikke Troen. Dette er nemlig Loven: skal der være Sandhed i at have en skjult Inderlighed, saa maa Du da for Pokker ikke selv sige, at Du gjemmer en saadan Inderlighed, nei Du maa have det negative Udtryk. Du maa ikke gaae og i ligefremme Udtryk forsikkre, at Du gjemmer Troen i skjult Inderlighed. Nei er det i skjult Inderlighed, saa maa Du jo sige: jeg har ikke Troen, og finde Dig i Alt hvad deraf følger.

O, denne skjulte Inderlighed, frygteligt, at lægge Gjennemsnittet af Msker det saa nær, at blive Daarer, der indbilde sig selv Noget, eller Hyklere.

NB24:79

#

Christendommen i sit Første – og nu.

Tiber var som bekjendt villig til at optage Xstus blandt Guderne. Det var jo saa favorabelt som muligt. De Xstne kunde jo have sagt: vi Par Msker, hvor i al Verden skulle vi formaae at omvende en heel Verden; nei, lad os leve stille med vor Religion, en tolereret Religion, Xstus optages jo blandt de andre Guder.

Og nu! Nu er Xstds Sag i den Grad tabt, at de, der gjøre Fordring paa at være de eneste Xstne, ere kisteglade, naar de blot faae Lov at leve for dem selv, at deres Religion bliver tolereret eller erkjendt som andre – medens dog hele Verden faaer Lov at kalde sig Xsten, altsaa og den Verden, som de selv negte at være Xsten. Hvo gjenkjender i dette Klynkerie hiin frygteligt (i lidende Forstand) herskesyge, guddommeligt herskesyge Religion: Xstdommen.

#

NB24:80

#

Den Hellig-Aand.

.... Og med de Existentser, som vi føre dem, saa

ubetydelige, saa endelig- og verdsliggjorte, bilde vi hinanden ind, at vi bede en Hellig-Aand om at staae os bi, at det er den, der styrer os. Nei, saa lad os dog hellere være ærlige og holde den Hellig-Aand i Ære og sige: vi ere bange for at bede en Hellig-Aand om Bistand, den Sag kunde let blive os for alvorlig, hvis saa virkelig den Hellig-Aand kom – og hjalp os.

See dette er 50 pc mere Alvor end det Præste-Sludder.

NB24:81

#

1ste Pintsedag.

Paulli prædikede, han prædikede om Glæden i den Hellig-Aand.

Saa viste han, hvorledes den apostoliske Kirke var det store Forbillede, vi maatte see tilbage til »den første Kirke, da Apostlene vare Prædikanterne«. Hvad er nu dette? Galimathias. Han er aabenbart selv hildet i et Sandsebedrag og hilder Menigheden. Det faaer nemlig Udseende, som var det da Noget, vi ret ønskede, at have igjen Apostle til Prædikanter. O, Galskab. Nei saaledes skal der tales: seer Eder for, tager Eder iagt for at ønske den Herlighed igjen, da Apostle vare Prædikanter; I med Eders verdsliggjorte Existentser I ere bedre tjente med fede Levebrøds-Prædikanter, der ere Ridder af D. Beder til Gud, at han vil holde sin Haand over Eder, at I ikke faae Apostle igjen, thi saa var da 101 ude.

Saa vedblev han »de Troende vare eendrægteligen sammen og der var ingen Fattige iblandt dem, Alt var fælles.« Hvor rørende eller rettere hvilket rørigt Vrøvl! Er det saa herligt, at der ingen Fattige ere – ved Hjælp af at Alt er fælles: vel, det staaer jo i vor Magt at bringe istand. Men mon Hs Høiærv. egl. er tjent dermed, eller ønsker det, eller drømmer, om hvad han siger; eller mon Menigheden gjør det!

NB24:82

#

Præste-Feilgreb.

I den ellers ypperlige Prædiken af Mynster: om Reenhed i Sind og Vandel (1 Ths.) følger han Apostelen taler først mod Vellyst og saa mod Uredelighed.

Idet nu Overgangen skal dannes fra den ene Afdeling til den anden, saa kommer en Passus, hvor Mynster sindrigt efterviser, at der er »nøie Sammenhæng mellem den første Apostelens Formaning og den anden.«

See her er Apostelen altereret. Apostelen er idel Handling. Saa tager [han] en Lap Papir og skriver en Slump Formaninger til en Menighed i største Hast, det ene Vigtige er at der gjøres derefter. Men Mynster gjør Apostelen til en Forfatter, en dybsindig Forfatter, der er nøie Sammenhæng - jo jeg takker. Hvad mon Paulus vilde sige her til, jeg tænker han vilde sige: »ach, lad mig være i Fred for Eders Dybsind og Dybsind, faae blot Mskene til at efterkomme Formaningerne, saa kan det sandeligen være ligegyldigt, om der i mit Brev er Sammenhæng mellem de enkelte Formaninger eller ikke.«

#

NB24:83

#

Erasmus Rotterd.

siger etsteds i Εγχωμιον μωγιας »Fyrsterne overlade Fromheden til den menige Mand, den menige Mand overlader den til Geistligheden, de verdslige (seculares) Geistlige skyde den over paa Ordens Geistlige, disse skyde den over paa Munkene, de mildere af disse skyde den over paa de strengere, de strengere skyde den over paa Tiggermunkene, og disse skyde den over paa Karthäuserne, hos hvem alene Fromhed er at søge og saaledes, at man ikke let finder Noget af den«

cfr. Erasmus Leben von Adolf Müller Hamburg 1828 p. 235.

NB24:84

#

Socrates^s Maade at leve paa.

Der fortælles om ham, at han aldrig kom uden for Athen (nemlig fra den Tid da han begyndte at

philosophere ethisk), og selv siger han etsteds i Indgangen til en af Platos Dialoger: af Træerne lærer man ikke Noget, men af Mskene i Byen. Jeg vil nu ikke spørge: men lærte han da noget af Mskene? men det jeg tænker paa er noget Andet.

Altsaa han færdedes bestandigt i Vrimlen af Msk. Dette kan nu udtrykke hans Magt, at han midt i Vrimlen kunde holde sin Tanke fast.

Men det kan ogsaa være et Udtryk for hans Svaghed, hans Grændse: at han i een Forstand trængte til Mskene.

Sagen er nemlig den. Socrates er en Skeptiker, men en Skeptiker ethisk i Charakter. Men Skeptiker er han dog. Hans Liv et hypothetisk Forsøg, og det Heroiske er, at holde ud indtil det Sidste, at blive Martyr derfor; men atter i Charakter, uden Pathos o: D:, saa man faaer det Indtryk: det kunde dog være curieust nok at blive dømt fra Livet.

Han er Skeptiker. Hans Reflexion har ganske rigtigt naaet det Punkt at det standser.

Hvis nu Socrates skulde have levet som en Asket i landlig Eensomhed, er det et Spørgsmaal, om han havde holdt det ud.

Just fordi han er standset paa det uendelig Negative - maa han være i Vrimlen, behøver han Msker, nye og nye Msker, som Fiskeren Fisk, for at gjøre Operationen med dem.

Dette udfylder hans Liv, ganske rigtigt, men man kunde ogsaa spørge, om han ikke selv har behøvet det for at udfylde sit Liv.

NB24:85

#

Uvidenhed - Tro.

Socrates meente at det var guddommeligt Ærende han gik i, da han viste, at alle vare uvidende - ganske rigtigt, Guddommen havde jo heller ikke den Gang ladet høre Noget fra sig.

Men efter at Aabenbaringen er blevet Mskene til Deel, gjælder det (ad modum det Socratiske: om Du veed Noget eller Du ikke veed Noget): troer Du eller troer Du ikke.

#

NB24:86

#

Lessing (wolfembüttelske Fragment) Opfattelse af Xstus.

Til Grund for denne Opfattelse ligger aabenbar en psykologisk Bemærkning.

Det som Lessing ikke kan faae i sit Hoved er at et Msk. skulde begynde med at være religieus, helst, først, oprindeligt være religieus - men at det er et Senere. At det da gaaer saaledes til: et Msk. higer efter det Jordiske, vil være Konge - det mislykkes, saa omforklarer han hele sit Liv, og lader som var det hans oprindelige Tanke at ville lide, saa har han dog den Profit.

Naar vi lade Xstus udenfor, saa er der naturligviis en vis Sandhed i dette Lessingske.

For det Første er der den Sandhed, at i een Forstand kan det Religieuse end ikke være det Første i et Msk, thi det Religieuse er en Afdøen - altsaa maa der dog vel være noget at afdøe fra.

For det andet er det ogsaa ganske vist, at det ofte er gaaet saaledes i Livet, at en mislykket verdslig Stræben bagefter vil omredigere sig selv og være en oprindeligt religieus Stræben.

Imidlertid gives der dog ogsaa blot msklige Existentser, hvis Første egl. er det Religieuse. Det er saadanne Lidende, som allerede fra det Tidligste ved en særlig Lidelse ere satte udenfor det Almene, hvem det at nyde Livet er negtet, og som derfor enten maatte blive reent Dæmoniske (i ond Forstand) eller blive væsentlige religieuse Existentser.

#

NB24:87

#

»I skulle stilles for Konger og Fyrster, men frygter ikke, for hvad I skulle sige, det skal gives Eder i samme Stund.«

Dette forklares nu paa Grund af Aandens Bistand, og ganske rigtigt.

Men Sagen har jo ogsaa en reen msklig Forklaring. Tingen er, det med vor Talen er noget kunstlet og usandt Noget, vi have vort Liv i ganske andre Categorier, og sidde vi og pine os for Udtryk, og ere generede for Konger.

Men tænk et Msk, der enig med sig selv har forstaaet: mit Liv er offret, Intet, Intet uden Lidelse for mig at vente – o, dette gjør ham saaledes alvorlig, at han ikke let kommer i Forlegenhed for hvad han skal sige, medens dette maaskee ikke (hvad jo heller ikke beskjæftiger ham, og just deri stikker Hemmeligheden) bliver Veltalenhed eller mindst Kunst-Tale. Han er for alvorlig til at bryde sig det Allermindste om Verden: er dette Sandhed i En, saa kommer man heller ikke let i Forlegenhed for hvad man skal sige. Forlegenheden kommer just af, at vi elske os selv og Verden; Den, der hader sig selv og Verden, han bliver snart enig med sig selv om hvad han vil sige.

NB24:88

#

Det nye Ordsprog.

»Jeg troer dog virkelig at Løgneren er en Videnskab, sagde Fanden, han hørte Forelæsninger i Kiel.«

Det var Biskop Mynster saa fornøiet over, da jeg igaar talte med ham. Jeg havde paa Munden, men sagde det ikke, thi saa sætter Mynster neppe det Ordsprog i Circulation, hvad jeg nok vil have, jeg havde paa Munden: det har jeg jo altid sagt: Løgneren er Videnskab, Sandheden et Paradox.

#

NB24:89

#

Frygt og Bæven.

Abraham.

.... Og han kløvede Brændet; og han bandt Isaak; og han antændte Baalet; og han drog Kniven – og han stødte den i Isaak!

I samme Nu staaer Jehova i legemlig Skikkelse ved Abrahams Side og siger: hvad har Du dog der gjort; o, stakkels gamle Mand! Og det fordredes jo slet ikke; Du var jo min Ven, jeg vilde blot prøve Din Tro! Og jeg raabte jo ogsaa til Dig i det sidste Øjeblik, jeg raabte jo: Abraham, Abraham hold inde!

Da svarede Abraham med en Stemme som halvt var den^a Svaghed der er Tilbe[de]lsens, halvt med den^b Svaghed der er Sindsvaghedens: o, Herre; det hørte jeg ikke; dog nu da Du siger det, forekommer det mig ogsaa, at jeg hørte en saadan Stemme, o, naar det er Dig, min Gud, der befaler, og det er Dig der befaler en Fader at myrde sit eget Barn: saa er man i et saadant Øjeblik noget anstrenget; derfor hørte jeg ikke den Stemme. Og om jeg havde hørt den, hvor turde jeg have troet at det var Din? Naar Du befaler mig at offre mit Barn – og der da i det afgjørende Øjeblik høres en Stemme, som siger: »hold inde«, saa maatte jeg jo troe, at det er Fristerens Stemme, som vil holde mig tilbage fra at opfylde Din Villie. Eet af To: enten maatte jeg have antaget, at den Stemme der sagde til mig: offre Isaak, at det var Fristerens; og saa var jeg ikke draget ud. Men da jeg forvissede mig om, at det var Din Stemme, saa maatte jeg jo slutte, at den anden Stemme var Fristerens.«

a høitidelige

b opløste

Saa drog Abraham hjem. Og Herren skjenkede ham en ny Isaak. Men Abraham saae sig ikke glad paa ham; naar han saae paa ham, rystede han med Hovedet og sagde: det var ikke den Isaak.

Men til Sara sagde han: det var dog underligt! At det var Guds Fordring at jeg skulde offre Isaak, det er vist, evig vist, Gud kan ikke selv vilde fragaae det – og da jeg saa gjorde Alvor deraf, saa var det en Feiltagelse af mig, det var ikke Guds Villie!«

Men ikke saaledes med Troens Fader Abraham! Just deri bestaaer Lydigheden, i dette ubetinget i det allersidste Øjeblik strax at lyde. O, naar man er kommet saa langt hen i at sige A, saa er man, mskligt talt, meest tilbøielig til saa at sige B og støde til. Sværere end det at drage ud til Moria for at offre Isaak, er det, naar man allerede har draget Kniven – saa at kunne og ubetinget lydigt at ville forstaae: det fordres ikke. I Forhold til saadanne Afgjørelser som at offre sit eget Barn og at beholde det, at bevare endnu i det sidste Øjeblik at bevare samme lydige, om jeg saa tør sige, adrette Villighed som et Tjeneste-Mske i Forhold til at skulle, naar han allerede er næsten [ved] Maalet, løbe tilbage igjen og altsaa have løbet forgyeves: o, det er stort; »Ingen var dog stor som Abraham, hvo kan begribe ham.«

#

NB24:90

#

Om mig selv.

[a] cfrp.92o: fl. i denne Journal.

Sagen er ganske simpel. Med Sandhed kan jeg sige om mig selv, at, i Retning af Evne, Aandsgaver, var mig betroet det Overordentlige.

Men nu det Næste: det Overordentlige i Retning af Charakter, at kunne leve i Armod o: s: v: – see, det har jeg ikke.

Jeg har, hvad jeg altid har erkjendt, havt en Begunstigelse: Formue. Dette forandrer Alt.

Maaskee udmaler nu vel min Phantasie mig Besværlighederne og Farerne som altfor gigantiske, men i ethvert Tilfælde jeg føler ikke Kræfterne; og tillige er jeg bange, at formaaede jeg det, at leve i Armod, aldeles i Charakter, saa blev jeg maaskee stolt, hovmodig; og tillige er der i mig en Sympathie med det reent Msklige som gjør at jeg unødigt, selv om jeg formaaede det, vovede saa langt ud; ja, selv i Forhold til »hende« vilde det næsten smerte mig, jeg synes at jeg (hvis jeg formaaede at vove saa langt ud) at jeg ganske vilde blive fremmedgjort for hende.

Saa bør jeg dog vist blive indenfor min Grændse, og see at betrygge mig lidt i endelig Henseende.

Uendelige Kjerlighed, som vedbliver, altid kjerlig, at holde ud med mig. O, medens jeg sover, vaager Du; og naar jeg vaagen griber fejl, saa gjør Du selv Feilgrebet til det end Bedre end det Rigtige havde været – og jeg, jeg har blot at forundre mig over Dig, uendelige Kjerlighed!

#

NB24:91

#

Apostelen, Disciplen – Christenheden.

I 1500 Aar, idetallermindste, har man nu vendt Sagen saaledes: »Apostelen, Discipelen det er det Overordentlige; Gud bevares, skulde jeg være saa ubeskedent at forlange eller begjere Sligt, nei, jeg nøies beskedent og ydmygt med det Mindre.«

O, Mskslægtens dybe Underfundighed, der ved Hjælp heraf har faaet Xstd. vendt reent forkeert.

Sagen er, man vil sku nok helst være fri for den Herlighed at maatte afdøe efter den Maalestok som Discipelen – og saa vil man ovenikjøbet have den Profit at det at blive fri for alle disse Lidelser og Qvaler tillige er: beskedent, ydmygt, Gud bevares. Ja, Gud bevare os, hvilke Gavtyve vi Mske ere! At faae det ethisk-Normale og Bestemmelsen af Forholdet hertil gjort om til det æsthetisk Overordentlige og Forholdet hertil.

Det er nu paa de Tide, som Vægteren siger, at Sagen vendes helt om, at det holdes oppe: Fordringen er, at vi skulde Alle hver især være Apostelen eller »Discipelen.« Det bliver en anden Forklaring. Fremdeles det er efter den Maalestok vi skal dømmes. Enhver, der ikke blev Martyr, han har paa een ell. anden Maade ved en Gavtyvestreeg fritaget sig og er Gud Regnskab skyldig derfor.

See det forandrer Sagen. Alle disse Dikkedarer med at være for beskedent og ydmyg til at begjere Sligt, dem kan vi spare os – og saa see idetmindste at være saa ærlige at tilstaae, hvorledes det hænger sammen med os.

Ethisk gjælder det nemlig at ethisk er der intet Overordentlige, det Overordentlige er ethisk det Normale, det vi alle skal, Fordringen, som saa Enhver maa see at finde sig tilrette med ved Hjælp af Tilstaaelser.

Men man har forrykket Sphærerne. Man har sat det Ethiske over i det Æsthetiske, Apostelen bliver det æsthetisk Overordentlige – og man byggede Kirker for dem, og gjorde al mulig Ophævelse af dem: jo, jeg takker, man vilde helst være fri for Efterfølgelsen.

Ethisk er det Overordentlige det Normale. »Discipelen« er Maalestokken, Fordringen. Efter den skulle vi dømmes, og for Alt da vel vogte os for at forøge Skylden ved det Hyklerie, at det er Beskedenhed og Ydmyghed at vi ikke blive Discipelen. Forfærdeligt! Tænk at det maaskee ogsaa engang blev Vedtægt, at gjøre det at være en redelig Mand til det Overordentlige og at saa en Tyv vilde sige: jeg er ikke saa ubeskedent, at jeg skulde forlange det Overordentlige – jeg vil hellere (end som en redelig

Mand at maatte give Afkald paa utilladelig Vinding) beholde den utilladelige Vinding og saa tillige være æret og anseet som beskeden og ydmyg.

Saaledes har man baaret sig ad i Forhold til det, christeligt, ethisk-Normale: Discipelen.

Det er bestandigt gaaet tilbage. Først afskaffede man Gud-Msk. som »Forbillede«, det var for høit; men man beholdt dog Apostelen, Discipelen. Saa afskaffede man Apostelen og Discipelen, det blev det Overordentlige, som man praktiserede udenfor; men man beholdt dog Sandheds-Vidnet. Saa afskaffede man ogsaa ham, slog mere og mere af tilsidst er Forbilledet en Næringsdrivende.

Man seer heraf, at Xsthedens Grund-Skyld egl. er, at drive Aflad. Man afskaffer Efterfølgelsen og sælger Xstd. ud til forskellige Priser. Det er Kirkens Historie, eller Xsthedens Historie. Der blev drevet Aflad længe før det naaede den Høide, som da Luther paatalte det; og strax, neppe var Luther død, ja endnu medens han levede, blev der drevet Aflad ved Hjælp af hans.

NB24:92

#

Sandheds-Vidnet ihjelslaaes.

At det skeer, ligger i en vis Forstand ogsaa i, at han er saa stor, at han slet ikke trænger til Mskene; gjorde han det, saa gav han en Forklaring, der hjalp ham, Mskene fik Deeltagelse for ham og med ham.

#

NB24:93

#

Sandheden er en Magt.

dog sees det sjældent; thi saa længe det er Sandhed, er den lidende, maa ligge under. Naar den saa har seiret, saa slutte Alle sig til den, hvorfor? Fordi det er Sandheden? Nei, saa havde de ogsaa sluttet sig til den, da den var lidende. De slutte sig til den, fordi de Andre gjøre det; altsaa de slutte sig ikke til den fordi den i og for sig selv er Magt, men fordi den er Magt

derived, at de Andre slutte sig til den.

NB24:94

#

Den ulykkeligt Vanheldede.

Naar han saa engang dør, saa tager Gud mod ham i Evigheden, og kjertegner ham og siger: stakkels Barn, at Du maatte lide saaledes hele Dit Liv; o, jeg vilde saa gjerne have gjort det godt ogsaa for Dig, men i Verdens uendelige plan laae det nu, at Du og saa mange Andre har maattet lide saaledes. O, men jeg har lidt med Eder, sandeligen, hver Eders uforskyldte Lidelse har dybt bevæget mig, om jeg end ikke har kunnet forandre det.«

Saaledes taler Gud; thi Gud i Himlene – ja, hvorledes skal jeg sige det! – Gud i Himlene han er det kjerligste Msk.

Og tænk Dig blot et kjerligt Msk, som i en stor Plans Tjeneste har maattet lade et andet Msk. lide: o, hvor lider han med ham, hvor husker han det nøie, indtil det Øieblik, da han kan sige til ham: det kunde ikke være anderledes, o, men jeg har lidt maaskee mere derved end Du.

NB24:95

#

Hvorfor Idealerne saa sjeldent fremstilles?

Dette har ganske simpelt sin Grund i den menneskelige Egoisme.

Skulde En fremstille dem, saa vilde han da idetmindste have den Profit deraf: selv at være Idealet, at beundres som saadant o: s: v:. Dette vilde nu deels blive en maadelig Fremstilling af Idealet (og er Sværmeriet) deels er slig Higen noget fremmedgjort for vor Forstands Tid.

Saa skulde altsaa En fremstille Idealerne, En der ikke selv gjorde Fordring paa at være det. Men siger den kloge Forstandighed: jeg er da ikke gal, at lade mig mærke med, hvor uhyre Fordringerne ere (hvad vistnok de fleste Samtidige slet ikke vide) – det var jo at berøve mit Liv al Fordeel af min Stræben. Jeg er da ikke gal og lade mig mærke med, at jeg veed, hvor store Fordringerne ere – naar jeg dog ikke selv kan indfri dem: det vilde jo blot være til min egen

Ydmygelse. Og desuden, maaskee kunde »de Andre«, saasnt jeg kom med sliq Fremstilling, faae i Sinde at forcere mig ved at skulle realisere det, at chikanere mig dermed. Nei, tak, jeg er ikke gal, ei heller hader jeg mig selv. At jeg formaaer lidt mere end de fleste Andre, det vil jeg have Fordeel af. Derfor lader jeg Maalestokken være den gamle, og kommer ikke med alt dette Ideale.«

See derfor fremstilles Idealerne ikke.

NB24:96

#

Vor Tid og Reformationens Tid eller den Tid før Reformationen.

Man siger, at disse tvende Tider ligne hinanden meget. Jo, jeg takker. Nei, det Onde i vor Tid er just den letsindige, profane Indbildskhed, at vi duer til at reformere Kirken, det Onde i vor Tid er just at ville tage Begrebet »Reformation« forfængeligt.

See, deraf mit Bestik. Jeg forsvarer forsaavidt det Bestaaende, at jeg forstaaer det som min egl. Opgave at polemisere mod Reformatorerne i vor Tid, hvilke alle ere Bedragere eller Forvirrede. Forresten seer jeg godt det Bestaaendes Mangler.

Men min Tanke: hvad der er denne Tids sande Opgave er ikke at ville begynde paa at reformere, men at faae gjort Status op: hvor ere vi.

NB24:97

#

Christendommen er netop ikke det Objektive er lige det Modsatte er just det Subjektive.

Dette kan ogsaa sees paa, hvorledes Xstd. maa betjenes.

Overalt hvor der er et Objektivt (et Lands Regjering fE, en Doctrin, en Entreprise o: D:) kan dette Objektive godt være tjent med, at En mod disse og disse Fordele (det være nu Penge eller Rang eller Værdigheder o: D:) saa ogsaa vil tjene dette Objektive. Deri er slet ingen Selvmodsigtelse.

Anderledes med Xstdommen, der er den rene Reduplication. Forlanger En at blive fE baroniseret – men saa ogsaa at ville anvende Alt for at virke for Xstd: dette kan Xstdommen netop ikke være tjent med, ja den maa ansee al hans Virken for at være en Modarbeiden af Xstd.

Xstdommen er som Aand den rene Gjennemsigtighed, den uendelige Control; men det vi Msker helst ville have med at gjøre, er med et Objektivt, thi et Objektivt er uigjennemsigtigt, og allehaande Commerce og Galskab kan foregaae bag dets Ryg.

NB24:98

#

Sviig.

En forsikkrer at det er af Skaansel mod Andre, at han fremstiller Xstdommen saa mild – men er han da strengere mod sig selv? Nei! Aha! See her igjen Tvetydigheden: han skaaner sig selv – og saa vil han tillige profitere at blive elsket og afholdt af Mskene fordi han er saa kjerlig.

NB24:99

#

Det at regjere.

Det er egl. det der er Talen om, og min Paastand i een Retning er just, at der ikke er blevet regjeret.

Jeg troede dog, at Mynster var en Regjeringsmand. Men de sidste 3 Aar have tilgavns lært mig, at han er en uhyre Cujon, der beiler til Publikum trods nogen Journalist.

Og nu min Situation! At regjere er ikke godt i disse Tider. De hvis Pligt det var at regjere, de blive feige, og sidde og vinde Tækkelighed ved Hjælp af deres Msk-Frygt. Og saa kommer der en Privatiserende, som hvis han skulde angribe maatte angribe i Retning af, at de ikke regjere.

Taknemlige Situation. Naar man dog har Embedet og den Livs-Stilling, saa har man dog immer Noget at staae imod med. Men en Privatiserende, at han vil udsætte sig for det Odieuse at repræsentere det, at der skal regjeres – og at saa de Regjerende vinde den Fordeel mod ham, at de aspirere yderligere til

Publikums Gunst ved ligesom at sige: der kan I see, hvor elskværdige vi, de Regjerende, ere, vi regjere slet ikke.

Charakteerløshed er Tidens Elendighed fra Øverst til Nederst.

Og mine Opgaver ere altid saa curieuse, at Folk i Almdl. ikke om det gjaldt deres Liv kunne blive kloge paa, hvad det er jeg strider for.

Dette forstaaer Mynster til en vis Grad. Hvad han saa tidt har sagt til mig: Det er for høit. Men sandeligen han er ikke for høi til paa en lurvet Maade at benytte sig deraf.

Hvor anderledes, hvis Mynster var noget ophøiet; thi saa vilde han ikke forraade Det, som er høit; det bliver nemlig just derved »for høit« derved, at han er en saa aldeles verdsliggjort Existents. Hans hele Viisdom er ligesom Journalistens og Politikerens og Goldschmidts o: s: v:: man maa tude med de Hunde man er iblandt, Majoriteten er det Afgjørende – kun har Mynster saa den Mærkelighed, at han gennem en Msk-Alder rørt græder om Søndagen i en stille Time, naar han fremstiller det Xstlige.

NB24:100

#

Historisk Vüe.

»Efterfølgelsen«

Det er »Efterfølgelsen« (at lide for Læren og hvad dertil hører) der skal bringes frem igjen, saaledes forholder Opgaven sig dialektisk til, hvor Luther slap.

Og hvorfor skal »Efterfølgelsen« bringes frem? Mon for at lægge et Aag paa Samvittighederne, eller mon i Betydning af asketisk Selvplagelse, saa vi Intet havde lært af det Tilbagelagte?

Nei, Efterfølgelsen skal bringes op, for om muligt at holde lidt Justits i Xsthed, og for om muligt igjen at bringe lidt Mening i Xstd, for at ydmyge ved Hjælp af Idealerne og lære at henflye til Naaden, og for at stoppe Munden paa Tvivlen.

Man har reent forrykket Synspunktet for Xstd.

I det N. T. er Sagen saa yderst simpel.

Christus siger: gjør efter hvad jeg siger – og Du skal erfare. Altsaa først en afgjørende Handling. Ved Hjælp af den vil saa Dit Liv komme i Collision med hele Tilværelsen, og Du vil faae Andet at tænke paa end at tvivle, og Du vil baade i den ene og i den anden Forstand behøve Xstd. baade som Forbilledet og som Naaden.

Nu vender man Sagen anderledes. Xstd. er en objektiv Lære – førend jeg indlader mig paa den, maa den først retfærdiggjøre sig for mig. God Nat al Xstd. Nu har Tvivlen seiret.

Denne Tvivl kan saa aldrig standses ved Grunde, der blot nærer Tvivlen. Nei, men Tvivlen kan standses ved »Efterfølgelsen.« Det er: min Ven, omkring, Du skal ikke være objektiv, men subjektiv; vover Du at tvivle – udtrykker da Dit Liv end i fjerneste Maade Efterfølgelsen?

See, det var en anden Snak. Efterfølgelsen har man reent afskaffet, og i Maximum holder man paa det Lumperie: den borgerlige Retfærdighed. Derfor kan Mskene ikke blive saaledes ydmygede, at de ret føle Trang til »Naade«; thi Fordringen er jo ikke mere end »borgerlig Retfærdighed« og den indfrie de nogenlunde. Og dernæst, da Efterfølgelsen ikke bliver fordret – saa bliver der saa god Leilighed til at blive objektiv, og til at forandre baade Xstd. og Xstus til lige det Modsatte: Xstus ogsaa til en saadan Lærer, der skal bedømmes af Publikum, og som derfor maa see at retfærdiggjøre sig og sin Lære.

Anderledes med Luthers Forhold i sin Tid. Da var just »Efterfølgelsen« i fuld Fart, og i en Misvisning. Nu derimod er Efterfølgelsen aldeles afskaffet. Den maa derfor drages frem igjen, dialektisk, vel belært af alle de gamle Vildfarelser.

NB24:101

#

Det Ubetingede – »Grunde«

Det Ubetingede kan ikke hjælpes ved Grunde – thi hvad der gives Grunde for er eo ipso ikke det Ubetingede.

Forholdet er ikke dette, at der, om man saa vil, ikke er Grunde, nei, men Forkynderen tør for ingen Priis give Grunde, han maatte sige: det er at forraade det Ubetingede.

Grunde, det at der er Grunde er ikke et Plus i Forhold til det Ubetingede, nei, nei, det er minus, et Subtraherende, der gjør det Ubetingede til det

Betingede.

#

NB24:102

#

Om mig selv.

Nu trykkes der. O, uforklarligt, saa usigelig glad og beroliget og tillidsfuld og overvældet jeg føler mig.

Uendelige Kjerlighed! Jeg har lidt meget i den forløbne Tid, saare meget, o, men saa kommer det dog igjen. Atter staaer Forstaaelsen af min Opgave for mig men i en høiere Potens; og trods om saa jeg har grebet 17 Gange feil – en uendelig Kjerlighed har i sin Naade dog gjort det altsammen til det Rigtigste.

Uendelige Kjerlighed! Det er dog saligt at takke, men aldrig føler man maaskee dybere sin Elendighed og Synd end naar man saaledes overvældes, som Peter sagde: gak ud fra mig thi jeg er en syndig Mand – just i Anledning af det store Fiskedræt.

NB24:103

#

Xstdommen

Min dybeste Tvivl, som nu er hævet.

O, naar jeg har hørt disse Millioner og Millioner tale om Xstdommens Mildhed: mig har det været ubegribeligt.

Saaledes har det forholdt sig med mig. Jeg har i Grunden (hvor ydmyget jeg end har været for min Herre og Frelser) meent, at jeg kom bedre ud af det, naar jeg blot havde med Gud Fader alene at gjøre, at just »Midleren« gjør Sagen saa svær. Thi har jeg ene med Gud Fader at gjøre – saa er der ingen »Efterfølgelse« fordret. Og nu stillede Forholdet sig saaledes: hvis jeg Lidende og Elendig som den Elendigste henvender mig til Xstus – og han hjælper mig: hvad saa? Saa siger han: men saa maa Du følge mig efter, afdøe, lide for Læren, hades af alle Msker

kort Qvaler, som aldrig ere lidte efter den Maalestok af noget Msk. uden af en Xsten. Men Herre Gud, at hjælpes paa den Maade!

Nu forstaaer jeg, at Efterfølgelsen dog ikke skal anbringes saaledes: at den er for at holde Justits, for at lære Ydmygelse og Trang til Naade, for at standse Tvivlen.

Saa er der Beroligelse og Salighed – og saa var det ikke umuligt, at et Msk. kunde blive saa rørt over al denne Kjerlighed og føle sig saa salig, at det blev ham en Kjerlighedens Glæde at afdøe.

Kommer det Øieblik ikke for et Msk: nu saa er der Naade, og »Efterfølgelsen« skal ikke, som Luther ypperligt siger, styrte ham enten i Fortvivlelse eller i Formastelse. Kommer det Øieblik saa er Efterfølgelsen dog trods al sin Smerte en Kjerlighedens Sag, og saaledes dog salig.

NB24:104

#

Mynster

har aldrig haft Forestilling om, at der er et Ubetinget. Alt hans er det Betingede. Hans Forkyndelse af Xstd. derfor væsentlig »Grundene«.

Fremdeles. Da Xstd. havde Tilhold hos Regjeringen (Stats-Kirken) da regjerede han ved Hjælp af sandelig Magt – jeg har maaskee ladet mig dypere og troet, at han virkelig var en Regjerende.

Nu brister dette Forhold – og Mynster søger (som i sin sidste Bog) at blive Demokrat og omfavner Journalisterne Publikums Øientjenere som nu endog Goldschmidt.

Eet af To maatte Mynster have gjort i 48: enten nedlagt sit Embede, og sagt: det jeg repræsenterer er rendt overende – eller blevet staaende men kæmpet lidende for det Ubetingede.

Han vælger et Tredie at see om muligt at staae sig godt med Det, der nu har Magten: Publikum og Deslige.

NB24:105

#

»Efterfølgelsen.«

I Catholicismen er der dog mere Mening just fordi man ikke ganske har sluppet Efterfølgelsen.

»Efterfølgelsen« (ret forstaaet, altsaa ikke til Selvplagelse, ei heller til Hyklerie og Gjernings-Retfærdighed o: s: v:) afgiver egl. Garantien for, at Xstdommen ikke bliver Poesie, Mythologie, Idee i abstrakt Forstand – hvad den noget nær er blevet i Protestantismen.

»Efterfølgelsen« sætter »den Enkelte« hver Enkelt i Forhold til Idealet. See, det er at sætte Pinden for, at Xstd. er Mythologie og Poesie.

Men i Protestantismen er (ved at afskaffe Efterfølgelsen og ved den skjulte Inderlighed) omtrent naaet, at Xstus ikke er Idealet, Forbilledet, (til hvilket hver Enkelt skal forholde sig, redeligt vedgaaende, hvor han er) men Idee. Og Individerne i Slægten, de Enkelte, de ere Exemplarer, blot Exemplarer, hver gjør sig lystig paa sin Viis, der kan da ikke være Tanke at have med Idealet at gjøre. Der er overhovedet intet Ideal, der er en Idee: Xstus – og Mskslægten. Hurra for mig og Dig siger jeg.

Ja Sagen er endnu galere forrykket. Naar Xstus er Forbilledet, naar hver Enkelt skal stræbe – det er Lidelse at skulle stræbe her. Derfor behøvedes det vel, at det befales: Du skal, ellers gaaer det aldrig. Nu har man vendt Forholdet, det at ville stræbe efter Idealet det er Arrogantse, uforskammet Hovmod – saaledes taler vi (saaledes taler fE Prof. Heiberg i Forordet til Clara Raphael).

See her har vi igjen Hykleriet, man ikke blot fritager sig for Anstrengelsen, nei man gjør Anstrengelsen til Hovmod, saa altsaa Fritagelsen er roesværdig Ydmyghed.

Hvis nu da En vilde vove ud i Stræben efter Idealet – hvad skal det blive til. Det der skulde hjælpe ham, naar Lidelserne begynde var just dette: Du skal, der er ingen Sludder derom, Du skal, og ethvert Msk. skal – i dets Sted hedder nu: afskyelige Hovmod, men derfor ere ogsaa Lidelserne vel fortjente, Straf over Hovmod.

Gud og Xstd. er nøieregnende: hvert enkelt Msk. skal forholde sig til Idealet, hvor langt han saa end er tilbage. Dette er for, at Xstd. kan holde General-Opsynet med disse Millioner. Den protestantiske Bevidsthed, den rutter med Msker, regner med meget store runde Summer, fritager os alle fra Stræben efter Idealet, og gjør Slægten til Det der forholder sig – dog vel ikke til Idealet, thi det kan »Slægt« ikke (en masse kan man ikke forholde sig til »Idealet«) gjør altsaa Idealet til en Idee, en abstrakt Idee – og hvor langt er der saa tilbage til, at Xstd. er Mythologie, Talen om

Xstd. digteriske Udgydelser og Stemninger?

O, Luther, Luther, ak, derfor gik det saa let med Reformationen, fordi »Verdsligheden« forstod, det er Noget for os! O, Du ærlige Mand, hvorfor betænkte Du dog ikke, hvor listige vi Msker ere! Hvorfor havde Du ikke Øine i Nakken, for at Du kunde forebygget hvad der skete bag Din Ryg!

See, derfor gik det saa let for Luther, fordi »Verdsligheden« tidligt saae i dette en nem Vei til at blive Xstdommens Anstrengelse qvit. Og derfor vil det nu blive saa svært, at faae dette Forhold ordnet igjen (uden dog at gaae Glip af det Sande i Luthers) fordi »Verdsligheden« kun altfor godt forstaaer, at her gjælder det om, at faae Sagen igjen gjort strengere.

Dersom »Efterfølgelsen« ikke anbringes idetmindste og i det Mildeste dialektisk for at holde Justits, og sætte Forholdet i Rette: at Xstd. har med den Enkelte, hver Enkelt at gjøre, som skal forholde sig til Idealet, om det saa kun var for ydmyget at tilstaae, hvor uendelig langt han er tilbage: saa er »Slægten« overgribende, og Xstd. Mythologie, Poesie, saa er Xstd.⁵ Forkyndelse theatralsk, thi Garantien for Forskjellen mellem Theater og Kirke er: »Efterfølgelsen«, dens Alvor, den Ædruhed, som ligger i, at Mskene gjøres Enkelte, for hver Enkelt at forholde, at skulle forholde sig til Idealet.

NB24:106

#

Den milde Forkyndelse

af Xstd. har egl. forraadt Xstdommen, og er vel selv blevet saa mild af Msk-Frygt.

Nu stoler den vel paa, at Sagen vil blive saare vanskelig for Contra-Parten, thi den skal jo saa gjøre Xstd. streng – og det faaer man ikke Mskene til at gaae ind paa.

Maaskee forregner denne lumpne, feige Klogskab sig dog. Thi i Tider, hvor en Superstition gjorde, at Mskene dog helst for en Forsigtigheds Skyld vilde være Xstne, vare bange for ikke at være det: der var det naturligt, at de søgte den saa billigt som muligt. Men nu er Tiden mere ugeneret, har for en Deel Fritænkeriets Courage – og saa kan det dog nok være, at man just faaer dem villigt til at høre paa en sand Fremstilling af Xstd. i dens sande Strengthed. Det er dog noget af det Gode ved vor Tid, at den har et ondt Øie til det Opsminkede.

NB24:107

#

Troen - »Grundene.«

Som Sætning maa lyde: Troen kan ikke begribes, Maximum er: det kan begribes, at den ikke kan begribes - saaledes ogsaa: for et Ubetinget kan ikke gives Grunde, Maximum er, der kan gives Grunde for, at der ikke kan gives Grunde.

NB24:108

#

Frygt og Bæven.

... Abraham offrede Vædderen og drog hjem med Isaak som han beholdt.

Men, sagde A. til sig selv, jeg er dog ved denne Historie for stedse blevet gjort ueensartet med det at være Msk. Om det havde behaget Dig, o Herre, at lade mig, skjøndt jeg blev Msk., være blevet til i Skikkelse af en Hest: ikke vilde jeg være mere ueensartet fra det at være Msk. end jeg er blevet ved denne Begivenhed; ikke er det saa stor Forskjel, ikke at have Skikkelse tilfælles, som den Forskjel ikke at have Begreber tilfælles, men at have dem just paa det meest afgjørende Punkt uendelig modsatte. - Med Sara kan jeg ikke tale; hun maa betragte denne Reise til Moria som den rædsomste Forbrydelse mod hende mod hendes elskede Barn mod Dig o Herre. Saa vil der vel komme en Tid, hvor hendes Vrede har lagt sig og hun vil tilgive mig. Og saa maa jeg takke hende for denne hendes kjerlige Tilgivelse. Ligesaa med Isaak; der vil komme en Tid, hvor denne Historie vil falde ham paa Sinde - og saa vil han hade mig, indtil der saa vil komme et Øieblik, da han vil tilgive mig, hvorfor jeg maa takke ham. O, Herre, mit Hjertes Lidelser, da jeg overvandt mig selv for at offre Isaak - det besvares med, at man kjerligt tilgiver mig denne Forbrydelse, og jeg takker beskæmmet for denne kjerlige Tilgivelse. Og om jeg (hvad jeg dog ikke vilde, for ikke at besmitte mit Forhold til Dig ved at indvie Andre deri) om jeg vilde sige til Nogen, at det var Din Prøvelse: o, det at have et saadant Forhold til Dig, o, Herre, derved er jeg jo dog alligevel gjort ueensartet fra det at være Menneske, mere ueensartet end om jeg var blevet til i Skikkelse af en Hest.«

Men ikke saaledes Troens Fader Abraham. Thi at begynde paa saadanne Tanker det er at nærme sig Troens Grændse, selv om man meente det var, for ved Hjælp af Reflexioner at holdes inden for Troens Grændse: o, Reflexioner hjælpe En kun ud over

Grændsen. Men Abraham, Troens Fader, han blev i Troen, langt fra Grændsen, fra Grændsen, hvor Troen forsvinder i Reflexion.

#

NB24:109

#

Det Bestaaende – og jeg.

Det er saa langt som muligt fra, at jeg angriber et Bestaaende – jeg forsvarer det just mod Bevægelses-Partiet, mod Tidens onde Lyst at ville reformere.

Men jeg mener, at fE Biskop M. der jo ogsaa forsvarer det Bestaaende ikke forsvarer det rigtigt. Der maa gjøres Xstd. Indrømmelser, vi maae tilstaae, at vi egl. kun ere en Approximation til det at være Xsten, dette er Følgen af at anbringe Idealerne, og anbringes Idealerne ikke kan man ikke styre Bevægelsen.

[a] Mynsters Ulykke er egl. den, at han bag i Nakken tænker som saa: det holder da vel sagtens det Par Aar, jeg lever.

Men jeg bliver næsten aldrig forstaaet. Thi jeg mangler det Endelige og Sandsebedragene. Folk kan slet ikke begribe, at det kunde falde en Privatiserende ind at ville forsvare det Bestaaende – og at Embedsmændene gjøre det, forklare de deraf, at det er disses Levebrød og Carriere.

Saaledes er det overalt, Lumperie er det Hele, aldeles uden Idealitet.

NB24:110

#

Xstdoms-Forkyndelse.

Loven er: Skal Forkyndelsen være sand, saa maa Forkyndelsen frembringe Det, den forkynder. fE Er Forkyndelsen den, at den Xstne lider i denne Verden, saa maa Forkynderen ogsaa lide. Ellers er Xstd. forandret til blot Lære, en objektiv Lære, og det er Xstd. ikke.

Rangfølgen for Forkyndelsen er den omvendte: jo mere Forkynderen kommer til at lide, jo fuldkomnere er hans Forkyndelse; jo mere han gjør Lykke og

glimrende Carriere, jo slettere er Forkyndelsen.

#

NB24:111

#

Mynsters Skyld.

Loven er ganske simpel denne: naar En ved at forkynde Xstdom gjør, Aar efter Aar, stigende, glimrende Carriere i Verden, kommer i Besiddelse af alle jordiske Goder o: s: v:: saa er der paa eet eller andet Punkt Misligheder ved hans Forkyndelse, maaskee allerede endog blot i Forhold til Læren (at han har udeladt en Deel deraf eller ikke fremstillet rigtigt) i ethvert Tilfælde i Forhold til Efterfølgelsen, at hans Liv ikke har være[t] en Xsti Efterfølgelse.

Og hvad saa? Har man saa Lov til udenvidere at fordømme ham og hans? Ja et Sandheds-Vidne, en Apostel – jeg ikke.

Jeg siger: jeg har ogsaa sparet mig selv – dog Eet maa der fordres, at den Vedkommende saa tilstaaer, at denne hans Forkyndelse ikke i strengeste Forstand er Xstd, hvad jeg, der dog altid har vovet adskilligt Mere end Mynster og ingenlunde kan siges at have gjort just nogen glimrende Carriere, hvad jeg har udtrykt ved at sige: jeg er ingen Xsten, eller jeg henflyer til Naaden, og vel at mærke saaledes, at jeg udviste den større Fordring, som jeg lod dømme mig.

Dette har Mynster ikke gjort. Ikke blot har han, sparende sig selv, klogt skaffet sig alle Fordelene – men han har vendt Forholdet om, og gjort denne Klogskab, denne glimrende Carriere til – Viisdom og Alvor, det at offre og lide til Phantasterie. See det er utilladeligt,^[a] det har ogsaa jeg Lov at sige.

[a] det er at ville have baade i Sæk og i Pose, det er at gjøre det at forkynde Xstd, istedetfor at det er Lidelse, til den meest raffinerede Nydelse.

Og Mynster har været foranlediget til at blive opmærksom – thi just mit Liv maatte gjøre ham opmærksom, og jeg har ikke irriteret ham, tværtimod bukket i dyb Ærefrygt og fundet mig næsten i Alt.

#

NB24:112

#

Det Ethiskes Rangforordning.

Det Ethiske begynder udendvidere med denne Fordring til ethvert Msk: Du skal være det Fuldkomne; er Du det ikke, saa regnes det Dig strax til Skyld.

Herved gøres der Ende paa Alt det Vrøvl om, at man saa gjerne vilde og vilde. Nei, i Forhold til det Ethiske kan Du kun tale ved Selvanklage. Naar Du ikke er det Fuldkomne, maa Du ikke understaae Dig til at sluddre om, at Du saa gjerne vilde, men Du maa strax ydmygt tilstaae: det er min egen Skyld; er jeg ikke det Fuldkomne, saa er det min egen Skyld. Jeg selv er nemlig, ethisk, det Eneste, der [er] til Hinder for at jeg ikke er det Fuldkomne, jeg selv, som ikke ret vil. At sige, at jeg saa gjerne vil, men at der er noget Andet der forhindrer mig: er at injuriere Gud og Styrelsen, er Majestæts-Forbrydelse mod det Ethiske, er et lumskt Hyklerie.

NB24:113

#

Det Bestaaende – og jeg.

At forsvare et Bestaaende, med polemisk Sigte paa det Numeriske, Mængde, Publikum, det Uorganiske, Masse, det Onde i Samfundet: det var min Opgave.

Naar Embedsmænd forsvare det Bestaaende, saa er her let en Tvetydighed, at det er fordi det er deres Næringsvei og Carriere. Fremdeles forsvare de det ofte nok slet nok, nemlig ved Hjælp af at faae det Numeriske paa deres Side, eller i en lidt tidligere Tid ved fysisk Magt. Jeg derimod udtrykker Idealitetens Fægtning. Som jeg i sin Tid sagde til Christian d. VIII, da han ønskede at trække mig nærmere til sig: lykkedes dette Dem, saa er jeg væsentligen gjort afmægtig, thi Pointen er just, at det er en Privatiserende, En, som er Ingenting forholder sig, ideelt, tydeligst til Idealitet – derfor er jeg i een Forstand mindst blevet forstaaet.

Men fordi jeg saaledes qua Extraordinair har forpligtet et Bestaaende, deraf følger ikke, at jeg ganske udendvidere skulde være enig med det Bestaaende, det vil sige, med de faktisk givne Embeds- og Regjeringsmænd og deres Taktik.

Idet jeg da hovedsaglig er rykket frem mod det Numeriske (det var der Slaget skulde staae) har jeg ikke udenvidere og ligefrem knyttet mig til de faktiske Repræsentanter for det Bestaaende, det er, jeg har ikke bestemt mig eensartet med dem. Tværtimod der har endog været en Antydning af en Mulighed af en Uenighed med dem, men heller ikke mere. Det vil sige, jeg har maattet operere saaledes, at idet jeg tog deres Opgave, og rykkede mod det Onde i Staten, det Numeriske, jeg tillige maatte indirecte faae det gjort aabenbart, hvori det Feile i det Bestaaendes Taktik ligger, de respektive Repræsentanter maatte komme til at forløbe sig i at dømmе mig, forløbe sig saaledes, at det blev aabenbart, at de egl. ikke ret har fattet Tanken »et Bestaaende«, men i Grunden blot timeligt og verdsligt fægter for hvad der er deres Fordeel, det Bestaaende. Dette er ogsaa lykkedes mig, saaledes at faae disse Repræsentanterne gjorde aabenbare, lige indtil den Sidste: MynsterperGoldschmidt.

Men paa hele dette Mellemværende skulde der efter min Idee ikke henledes Opmærksomhed; thi her skulde Slaget ikke staae. Først naar hele min Operation staaer klar, først saa kan der være Tale om, saa smaat at lade dem indfrie disse Beter, men dog mere som et privat Mellemværende med dem.

Dette er Operationen. ProfNielsen skulde nu gjøre det bedre. Min Hovedtanke har han aldeles ikke caperet: at forsvare et Bestaaende^a mod det Numeriske. Saa troede han, (idet han nemlig indbildte sig ypperligt at have forstaaet mig, at jeg angreb det Bestaaende, eller dog dettes Repræsentanter) at det var en Underlighed af mig, ikke ligefrem at angribe fE Martensen o: s: v: Saa skulde han da være den Alvorlige, der gjorde Alvor heraf. Jo jeg takker, han vilde, hvis han maatte have raadet, hjulpet min Sag lige saa godt, som naar en Divisionair fører sine Tropper i Slag et par Timer for tidlig, eller et Par Miil for langt borte, han vilde hjælpe til, at Slaget kom til at staae paa et ganske andet Punkt. See derfor har jeg bestandigt sagt ham, at jeg fra mit Synspunkt misbilligede Angrebet paa Martensen.

a (det vil da sige ideelt, ikke ved Hjælp af Høi Embedsstilling og Politie Magt, og saaledes ideelt at forsvare det er igjen identisk med ideelt at være Opvækkelse)

[b] Ogsaa fraseet alt Dette er alligevelNielsens hele Optræden urigtig. Han vil danne sig efter det Paradigma, jeg udviser, men han er aldeles uregelmæssigt dannet. Jeg repræsenterer Inderlighed, der er hverken en objektiv Lære, ei heller paatager jeg mig at virke paa Andre ligefrem. Conseqventsen heraf maatte være, at Nielsen var traadt op og havde sagt: denne hele Productivitet har overbeviist mig, det er hverken mere eller mindre end mig (ligesom jeg siger det Hele er min Udvikling) men i dets Sted fortaug Nielsen dette og sagde: jeg skalsku lære Prof. Martensen – dette er Udvorteshed.

#

NB24:114

#

Det Bestaaende – og jeg.

Naar Søen gaaer saa stærkt som nu, er det en Umulighed for det Bestaaende, især saa verdsliggjort som vort, at gaae udenvidere igjennem.

Jeg har ofte nok sagt Mynster omtrent Følgende, hvad han tildeels ogsaa selv meget godt kan see. Faren er det Numeriske, at Alt opløser sig i Partier og Secter. Fremdeles Faren er Coalitionen mellem politisk og religiøs Bevægelse. Faren er saa stor, at man risikerer der tilsidst bliver balloteret paa Xstd.

Saa var mit Forslag: lad os for Alt bringe Xstdommen udenfor Skudvidde, at det da ikke kommer til at gaae ud over den, men over os. Altsaa rask til: lad os ydmyge os, og tilstaae, at et saadant Bestaaende ikke i strengere Forstand er Xstd – saa faae vi Idealet anbragt og kan hamle op med Bevægelsen, og vi har Xstd. sikkert. Altsaa strengere Priser. En lurvet Souverain kan tjenes saaledes, at man i Farens Øieblik slaaer af: den absolute Souverain, Xstd., kan kun betjenes saaledes, at man i Farens Øieblik lægger paa.

Men hele Mynsters Viisdom er at opretholde et Skin, og derfor mener han da, at Sligt især i dette Øieblik var det allergaleste, at det nu meget mere end nogensinde gjælder om at opretholde Skin. Mynster har ikke mere Tro paa Sandheds Magt end mine Støvler, han troer, selvbehageligt, paa sin Klogskab – og saa paa Skinnet.

Jeg har ogsaa sagt ham atter og atter, og det var mit første Ord til Paulli (da han i sin Tid fortalte mig om hvad Mynster havde sagt om »Indøvelse i Xstd.«) og jeg har sagt til Martensen end sige da til Nielsen: om 2 Aar vil det Bestaaende takke mig for den Bog. Og det vil ogsaa skee – det vil sige, ikke at man vil takke mig, nei det glemmer man nok, men den Bog vil dog være Det, som vendte det Bestaaende rigtigt. Derimod vil det naturligviis være glemt, at det var mig, som maatte gjøre det for egen Regning, at jeg maatte finde mig [i], at disse Embedsmænd, der stadse i høie Stillinger og dyrt lade sig betale for at forqvakle Xstd, at de bleve vrede, og sagde, at det var mig, der gjorde Ulykke, og i de stærkeste Udtryk vrælede mod mig. See, det er altid mit Lod, og Mynster har altid været redelig i at see paa sin egen Fordeel. I den Henseende har jeg aldrig villet gjøre Anskrig, fordi jeg troede det hørte med til Selvfornegtelse ikke at paatale sin Ret, og fordi jeg har saa megen Pietæt for Mynster.

NB24:115

#

Christus er ikke kommet for at afskaffe Loven – Efterfølgelsen – Vi Mennesker.

Nei sandeligen Xstus er ikke kommet for at afskaffe Loven – han er jo selv Lovens Opfyldelse, og har saa fremstillet sig selv som Forbillede. Dette, at der er et Forbillede, som er Lovens Opfyldelse og som vi skulle

efterfølge: dette er en heel qualitativ Skærpelse. 1718 Lovgivere som skrev Love hele Dagen igjennem kan dog ikke saaledes udtømme Alt som et Liv, der er Lovens Opfyldelse hvert Secund – og at vi saa skulle følge efter!

Men »Efterfølgelsen« det er det vi Msker maae see at faae bort paa enhver Maade. Xstd. i Menneskets Interesse maa have »Efterfølgelsen« bort, der kan endda blive Faa nok, som gaae ind derpaa. Kun paa eet Vilkaar har Msket vilde tage »Efterfølgelsen« med, at det saa blev det Fortjenstlige. Ellers gjælder det, Efterfølgelsen maa bort, hvis Xstd. skal behage Msket. Saa gjør man det Objektive saa vigtigt, Sacramentet o: D: men vel at mærke i en ganske anden Forstand end i Evangelierne og Xstus selv gjør.

Efterfølgelsen! Jeg mener ikke at dette skulde forstaaes om den Art Efterfølgelse at faste og pidske sig selv o: D. Nei »Efterfølgelsen« er følgende Forbilledet at ville vidne for Sandhed og mod Usandhed men uden at søge nogensomhelst Bistand hos nogensomhelst sandselig Magt altsaa hverken sluttende sig til en given Magt eller selv danne Partie – men holdes dette saa er man eo ipso offret. Hvad Under da at vi Msker ikke kunne indlade os med denne Efterfølgelse.

Dog maa Efterfølgelsen atter bringes frem idetmindste dialektisk for at lære at trænge til Naaden, det maa frem, at Efterfølgelsen er fordret af Enhver – lad saa ham henflye til Naaden.

NB24:116

#

Det Mynsterske – Mit.

Hovedsaglig maa dog M. være enig med mig, at dette hele Bestaaende ikke er i strengere Forstand Xstd. Saa har han maaskee selv for sit Vedkommende gjort Gud denne Tilstaaelse, men meent, at Sligt maatte da for Alt forties, for dog at faae Menneskene til at gaae ind paa Xstd. – Dette er Klogskab og yderst misligt, især naar det skal fortsættes fra Generation til Generation, bliver det aldeles Corrumperende. Og mon det ikke for en Deel endog er gaaet Mynster selv af Glemme hvad han tidligere forstod, saa han i en sildigere Tid, trodsende paa sin Klogskabs Frugter, at han fik en Deel til at gaae ind paa Xstd, mener, at det dog egl. er Xstd, og den strengere Xstd. er Overdrivelse.

Mit Forslag er: lad os hellere være ærlige og tilstaae, at dette Hele ikke i strengere Forstand er Xstd. Det er dog idetmindste at være sand og Betingelsen for at komme videre.

NB24:117

#

Præst - Menighederne.

Hvis det virkelig var saa, at man for saa godt Kjøb, som Præsterne i Almdl. udbyde det, kunde blive evig salig: saa maatte da Enhver være gal, der ikke gik ind derpaa. Men Sagen er, ethvert Msk. i Xstheden har inderst inde en langt alvorligere Forestilling om Xstd, og saa meget forstaae de dog nok, at det hjælper dem ikke stort, at Præsterne ville sælge ud. Mskene ere bange for Xstd., at den skal faae Fingre i dem, og at de saa ikke kunne blive den qvit.

#

NB24:118

#

»Efterfølgelsen.«

De to Hovedvendinger, ved hvilke man har faaet Efterfølgelsen bort, ja endog Indtrykket af Efterfølgelsen er

a/ Man fæster hele Opmærksomheden paa et Objektivt, Læren fE, eller Sacramenterne og taler nu i høi[e] Toner foragteligt om det Subjektive - jo jeg takker, vi Gavtyve!

b/ Man fæster hele Opmærksomheden paa Slægten, Menighed, Kirke kort paa et Collectiv, saa gaaer Categoriien »den Enkelte« ud, Xstus forholder sig til dette Collective, men ikke saaledes til den Enkelte, og med »den Enkelte«, som gaaer ud, gaaer ogsaa »Efterfølgelsen« ud, thi Efterfølgelse forholder sig categorisk til den Enkelte - og saa taler man i høi[e] Toner foragteligt om det at ville være den Enkelte, enten at det er en Taabelighed, eller Sygelighed og Forfængelighed - vi Gavtyve. Hvad var det, hvorved den største Tænker i Middelalderen Thomas Aquin, forsvarede »Aflad«? Det var ved Hjælp af Læren om Kirken som et mystisk Legeme, hvor vi saa alle som i et Selskabsspil participere i Kirkens Fideicomiss.

Overhovedet er enhver Opfattelse af Xstd, der ikke

idetmindste dialektisk bruger »Efterfølgelsen« nemlig for at indøve Trangen til Naade og for at forhindre at Xstd. bliver Mythologie, og for ethisk at holde Justits: enhver saadan Opfattelse er »Aflad.«

NB24:119

#

Den Enkelte – Samvittighed.

Man kunde sige, at »Samvittighed« er en af Livets største Ubequemmeligheder. Lad os derfor see at blive nogle Stykker – thi nogle Stykker det er god Nat Samvittighed, man kan ikke være 2 eller 3 eller et Fiirma Brødrene Møller et Compagnie om en Samvittighed. Og lad os betrygge hele denne Bequemmelighed med at have afskaffet Samvittighed ved at sige, at det at ville være Enkelt er Egoisme, sygelig Forfængelighed o: D:

Har Du Samvittighed – saa er noget nær Livet spærret for Dig; thi Loven for Verden er: Samvittighedsløshed, bedste Beskub, hanc veniam damus, petimusque vicissim.

#

NB24:120

#

Aflad – Det Populaire.

Aldrig har Xstd. egl. været populairere end da Paven ligefrem sagde: vil Du være salig, det koster 4 M og 8 ß og en Douceur til Præsten, vil Du være ganske fuldkommen salig saa 5 M; men at Du bliver det, det er ganske vist, Du faaer en Qvittering. Dette er og bliver i Grunden det Populaire.

Det er en reen Misforstaaelse, at man mener at Luther er populair. Nei, nei! Hvorved blev Luther saa populair! Ja see nøiere til og Du skal see Sammenhængen. Man fandt at Paven var blevet for dyr – og nu tog man Luther forfængeligt, saa man ved Hjælp af den Vending han gav Sagen meente at faae Saligheden endnu langt billigere, reent gratis. Skulde man for Alvor gaae ind paa det Lutheriske: det bliver aldrig populairt. Nei, det man populairt rasede mod

[a] Der har bestemt samtidigt været manges Vertshusholder, der har gjort sig Betæneligheder ved det Lutherske: om det ogsaa kunde hænge rigtigt sammen, at man »verkeligen« blev salig for saa billig en Priis, nemlig gratis. Thi Forestilling om at maatte betale i »Aand«, i Aandens Kampe: det bliver aldrig populairt. Sæt Pavens Taxt havde været fE 10,000rd, 10,000 Rbd! Det var dyrt. Og dog, i den Forstand gratis som Luther mener det, er det

det var, at Paven var for dyr, især da man fik at vide, at der endog kunde være Tale om at faae det Samme aldeles gratis og uden at det koster det Allermindste.

uendelig dyrere, thi det bliver Aand og Anfægtelse. Hvorimod for Den, som intet Begreb har om Aand bliver Regnestykket: 10,000 Rbd. – og gratis, slet og ret gratis. Luther afskaffede rigtignok at det kostede Penge – men han gjorde Alvor med at det blev til Aand, det er ulige dyrere.

Paven var i Grunden en Mand der just forstod det Populair[e], saa vist som Peer Degn forstaaer det Populaire, og saa vist som alle Stænder i Grunden er eens Bier. Det Lutherske i dets Sandhed med dets nærmere Forstaaelse er uendelig meget for høit, langt, langt for meget beregnet paa »Aand« til egl. nogensinde at kunne blive populair.

NB24:121

#

Samtale med Mynster.

9 Aug 1851.

Idet jeg traadte ind sagde jeg: velkommen hjem fra Visitasen; DeresHøiærv. har vel ogsaa allerede visiteret hos mig, de to smaa Bøger jeg har sendt Dem.« Han havde kun læst den ene (og oprigtigt talt, jeg ventede nu et Øieblik, at det da skulde have været saa besynderligt, at det just var de to Taler) men nei, det var ganske rigtigt Forfatter-Virksomheden han havde læst. »Ja, det er en Traad til det Hele« sagde han »men senere spundet, men De siger jo heller ikke mere selv.« Jeg svarede, at Det, som egl. var at paaagte var, igjennem saa mange Aar og med saa megen Productivitet at have tilhørt Eet, at min Pen ikke havde eet eneste Svinke[æ]rende. Dertil meente han dog, at den lille literaire Anmeldelse var en Undtagelse. Dette svarer jeg ikke videre paa, thi det er jo oplyst i selve det lille Skrift om min Forfatter-Virksomhed, dog sagde jeg: at denne Anmeldelse hørte væsentlig med, og at det just var fordi der var visse Ting, som jeg vilde have sagt, og som jeg ikke meente i sin Tid selv saa godt at kunne sige, og som jeg derfor tilskrev en Anden. – Indtrykket jeg her fik af M. var, at den lille Bog i Grunden just har imponeret ham, og at han derfor var kneben.

Saa talte vi videre. Han var enig med mig, og det var ganske hans Mening, hvad jeg havde udtalt om Regjering. Derpaa talte vi lidt derom. Jeg sagde, det var ikke saa rart, at skulle sige Sligt, og derfor var der Ingen, der vilde til det, men siges skulde det dog, og saa har jeg gjort det.

Han var fornøiet og tilfreds og var i Forstaaelse med mig.

Saa sagde jeg, at det ret havde glædet mig at tale

med ham idag, fordi det idag var min Faders
Dødsdag, og jeg ønskede Alt i Orden til den Dag.

Saa faldt der et Par Ord om Pastoral-Seminarium; men
det søger han at undgaae og mener, at det var rigtigst
at jeg selv begyndte, udendvidere oprettede et
Pastoral-Seminarium.

Samtalen var yderst venlig og ikke uden Bevægelse.
Saa lod jeg endnu engang falde et Ord om, at jeg ikke
havde billiget det i hans sidste Bog med Goldschmidt,
hvilket jeg især føler Trang til, naar jeg udtrykker saa
megen Hengivenhed for ham.

Saa tog vi Afskeed og som han pleier »Farvel, kjere
Ven.«

NB24:122

#

Ruysbroek

skildrer Munkenes Fordærvelse og siger han: alt Dette
(denne hele verdslige Maade at leve paa) er det
Benedicts eller er det Augustins Regel? Der maatte
mange Glosser og Commentarer til for at kunne
udgive det derfor.«

Saaledes siger jeg ogsaa: den Maade at leve paa som
vi lever, er det Xstd? Saa maa der mange Glosser og
Commentarer til, hele Videnskaber, for at faae det ud
af det N. T.

Stedet af Ruysbroek er citeret efter Ullmann
Reformatoren vor der Reformation 2^{det} Bind. 1842 p.
58n og 59ø

#

NB24:123

#

I vor Tid ere Præsterne i den Grad verdsliggjorte, at
det nu er naaet, hvad ikke engang ganske var naaet i
den apostoliske Tid: vi ere alle Præster!

NB24:124

#

Om mig selv.

O, fattige Forstaaelse, som dog altid vil blive mig til Deel. Altid skal jeg lægges om i det ligefremme! Jeg skal være En, der saa gjerne har villet gjøre Lykke, men først formaaet saare langsomt at trænge igjennem. Sandeligen, nei! Jeg har brugt Halvdelen af mine Kræfter til at modarbeide mig selv. Men hvo troer paa Sligt! Og dog lader det sig ikke negte, det er Faktisk.

#

NB24:125

#

Mit Forhold til Mynster nu - Indøvelse i Christendom - det med Goldschmidt.

Min Categorie er den Enkelte. Min Opgave har været med denne Categorie i dialektisk Eenhed at være Opvækkelse i et Bestaaende og ideelt at forsvare et Bestaaende mod det Numeriske, Partier o: s: v:

Altsaa jeg forsvarer et Bestaaende.

Reent ideelt havde jeg nu holdt ud at tjene min Idee. Da blev det mig af flere Grunde et Spørgsmaal, om jeg ikke ligefrem kunde slutte mig til det Bestaaende.

Men fordi jeg ideelt forsvarer et Bestaaende, deraf følger ikke udendvidere at jeg ligefrem er i Forstaaelse med det Bestaaende.

Dette maatte undersøges, og saa alvorligt som muligt. En Samtale med Mynster eller Deslige vilde været Barnagtighed.

Hvad gjør jeg da? Jeg udvikler ideelt hele den christelige Bevægelses Dialektik ubetinget, hvilken Meddelelse render et Bestaaende over Ende. Denne Meddelelse gjør jeg pseudonym, og anbringer et tre Gange gjentaget Forord, at jeg forstaaer det som ene sagt til mig, at jeg maa lære at henflye til »Naaden«.

Dette er Formelen for et christeligt Bestaaende, det er en Indulgents, »Naaden« maa anbringes her.

Forstaaer det Bestaaende sig ikke saaledes, anbringer det ikke Naaden her, saa ere vi uenige. Men Meddelelsen var ideel, Ingen angreben.

Dette sætter jeg ud. I Sandhed var Noget skikket til at berøre Mynster piinligt da det.

[a] Men saaledes skulde det just være, for at faae Sandheden frem, og for ikke at spare mig selv, der virkelig leed meget baade paa egne Vegne, og ogsaa i Hengivenhed for Mynster.

Jeg maatte nu see Følgen heraf. Enten maatte M. reise sig i hele sin Magt – maaskee knuse mig: vel, saa var dog Sagens sande Sammenhæng blev[et] aabenbart. Eller det blev ingen complet Seier: vel, der var gjort fra min Side Alt for ingen Misligheder at skjule over. Eller muligt, M. havde Aandsfrihed nok til at sige: dette er det Sande: jeg jublede ved Tanken derom. Eller han gjorde slet Intet: vel, min Hensigt var i saa Fald, at ende med en Lovtale over Mynster; thi jeg var fornøiet med, at han taug.

Saa fik jeg at vide, at han var rasende. Saa samtalede jeg med ham. Alt dette findes i Journalen fra den Tid.

Efter Samtalen var jeg godt fornøiet og betænkt paa at anbringe Lovtalen.

Da kommer jeg til at tale med Nielsen. I min Glæde fortæller jeg, at jeg har talt med Mynster, og jeg priser hans Aandsfrihed. Jeg glemmer, at det maatte hidse Nielsen, som hader Mynster. I samme Øieblik saae jeg, at hvis jeg nu anbragte Lovtalen over M., vilde Nielsen vove det Yderste. Og Sagen var tillige mislig, thi hvad Mynster muligt skjulte i sig, vi[d]ste jeg dog ikke. Anbragte jeg Lovtalen for tidligt, risikerede jeg, at han benyttede den mod mig.

Saa maatte der gaae Tid hen.

Da hørte jeg paa flere Steder alligevel Tale om Mynsters Unaade. Madvig blev mig ganske besynderlig.^b Altsaa der maatte gaae Tid hen. Jeg længtes imidlertid blot efter at kunne gjøre det for Mynster. Men som sagt, man kunde ikke vide, hvad han skjulte, og om han ikke kunde falde paa, just naar Lovtalen kom, at bruge den mod mig og bryde officielt, benyttende denne Fordeel.

b og jeg maatte formode det kom fra Mynster, der altsaa dog skjulte Noget.

Saa kom Artiklen mod Rudelbach. Mynster var fornøiet, og jeg glad.

Blot nu et Ord af Mynster – saa skal Lovtalen komme.

Det kom det Ord – men det anbragte Goldschmidt og paa en saadan Maade!

Nu er Lovtalen umulig; selv om jeg nok saa gjerne vilde, det er umuligt, thi jeg vil hidse Nienseno: s: v.; saa det Sidste bliver værre end det Første. Lovtalen kan ikke komme; jeg maa nøies med den tidligere

Tradition om min Ærbødighed og Hengivenhed for Mynster. Lovtalen kan ikke anbringes, hele min Forfatter-Virksomhed ikke forvandles til en Triumph for Mynster, det var at gjøre mig selv latterlig, da M. har saaledes anbragt Goldschmidt, og, som sagt, det er umuligt, thi Nielsen o: s: v: vilde hidses til det Yderste og styrte sig over ham og skade uberegneligt.

Mynsterer paa en Maade skeet sin Ret, thi han har aldrig handlet nobelt mod mig, han har i Grunden villet spendere mig paa sin Egoisme, og i ethvert Tilfælde han burde længst været Den, der selv havde foreslaaet mig en Plads ved et Seminarium end sige hjulpet mig, hvis jeg ønskede det.

Men det smerter mig; thi mod Mynster ønskede jeg at gjøre uendelig mere end hvad Ret er. Men han har selv gjort det umuligt.

Men mit Forhold til det Bestaaende er ordnet. Thi væsentligen har Mynster tiet; det med Goldschmidt er mere en personlig Fornærmelse mod mig. Thi Mynster har jo just villet drage Goldschmidt frem, fordi han forsvarer det Bestaaende. Misligheden er Goldschmidts vita ante acta og, personligt for mig, hans Historie med mig; jeg forlanger blot, at G. skal tilbagekalde sit 6aarige Forbigangne.

NB24:126

#

Menneskelige Retfærdighed!

Dommen lyder: jeg finder ingen Skyld hos dette Menneske - og derpaa blev han - ifølge Lov og Dom! - korsfæstet!

Hvor er i det Christelige medens det er historisk Virkelighed Alt saa poetisk, at ingen Digter kunde opfinde det saaledes. Det er som havde den hele Begivenhed manglet Noget i Rædsel og Vanvid, hvis Dommen dog havde lydt: han er skyldig.

#

NB24:127

#

Objektivitet - Hyklerie.

Man gjør Xstd. til en objektiv Lære; det Objektive er Hovedsagen: derved unddrager man sig enhver existentiel Anstrengelse (Retningen: at blive subjektiv) og enhver Control.

Eller man gjør Embedsstilling o: D: til det Objektive og sikkrer sig igjen derved, at Ens Personlighed er bragt udenfor. Man er en aldeles ubekjendt Størrelse forinden, har nøiagtigt passet blot at absolvere sine Examina og maaskee at studere, men forresten vel vogtet sig for nogensomhelst Præstation, thi derved vilde jo Ens Personlighed blive aabenbar. Saa søger man Embedsstilling, slutter sig til det Bestaaende, sikkrer sig sin Carriere - og nu er Alt godt, thi nu kan man bestandigt skjule sig under »ja, det er qua Embedsmand, paa Embedsvegne o: s: v:«. Hvilke Confusioner der paa den Maade kan fremkomme, kan jeg maaskee oplyse fra en anden Verden: Forbryder-Verdenen. En Forbryder betragter sit Forhold lige overfor Inquisitor som objektivt, enhver Løgn er tilladt, om galt skal være falsk Eed - det er paa en Maade paa Embedsvegne. Sæt nu (og Stiftsprovst Tryde fortalte mig netop et Exempel herpaa med en Forbryder ude fra Landet) en Forbryder har staaet og sagt lutter Løgn, sæt Inquisitor godt seer, at det er Løgn, og siger til ham: tal nu Sandhed. Han svarer: jeg har talt Sandhed. »Vil Du give mig Din Haand paa, at det er Sandhed Du har sagt.« »Nei, det vil jeg ikke.« Forunderligt. Forbryderen gjør aabenbart Forskjel mellem det Personlige og det Upersonlige, det Objektive, det, om man saa vil, paa Embedsvegne. Dersom Inquisitor vil sige til ham: »tør Du sværge derpaa« han vilde vel svare: ja. Vilde Inquisitor sige: »tør Du give mig Din Haand derpaa« »Nei, det vil jeg ikke.« Thi dette er for Forbryderen en personlig Handling.

O, hvor mangen Præst er det ikke Tilfældet med, at han ikke tager noget Øieblik i Betænkning i de stærkeste Udtryk og Forsikringer paa Prædikestolen at tale om Xstdommen og sin Tro - og hvis man privat vilde sige til ham: »vil De give mig Deres Haand derpaa« vilde han maaskee sige: nei, det vil jeg ikke. Thi det Første er paa Embedsvegne, det Upersonlige. Man seer, hvor farligt det er, naar Xstd. kun skal repræsenteres af Embedsmænd, hvilken farlig Tvetydighed, hvorledes den Art Forkyndelse kan i al Stilhed underminere og udmarve Xstdommen i et Land, hvis der ellers var nogen iforveien.

NB24:128

#

Anmeldelsen af mine to sidste Bøger.

d. 13 Aug.

I Flyveposten findes en saadan, hvori det hedder
»som det synes fremgaaer heraf, at Forfatteren nu
betragter sin Forfatter-Virksomhed væsentlig som
afsluttet.«

Dette er snurrit nok. Lad os tænke os, at en Forf.
siger med udtrykkelige Ord at han nu agter at
nedlægge sin Pen og lad os antage, at denne Forfatter
endnu er en ung Mand, hvad vil saa ordentligviis
»Journalen«, den kritiske Melleminstants gjøre? Den vil
sige: ja, det maa vel ikke tages saa ganske
bogstaveligt, det er vel for nogen Tid, eller han vil
maaskee begynde paa en anden Maade o: s: v: o: s:
v.: kort Journalen vil redigere det ind i, at faae
Forfatteren til at vedblive.

Her derimod er Tilfældet. Jeg har paa ingen Maade
sagt, at jeg vilde høre op som Forfatter, hvilket da
ogsaa tilstrækkeligt fremgaaer deraf, at Journalen
maa indskrænke sig til at sige: det synes – og hvad
gjør saa Journalen? Den paatager sig, at faae det sat i
Circulation, at nu vil jeg holde op, den paatager sig at
bidrage til at faae mig til at holde op.

Det er ganske moersomt! Jeg maa have en Ven, en
Velynder, hvem det interesserer, og maaskee allerede
længere Tid har interesseret, at jeg da for Satan snart
vilde holde op at være Forf.

[a] Maaskee han endog gjerne saae, at jeg forlod
Landet – men det vilde da være utaknemligt af
mig, der maa sige som Peer Degn: skulde jeg
forlade en Menighed, som elsker og agter mig og
som jeg igjen elsker og agter.

Og forunderligt nok, ganske tilfældig seer jeg idag den
samme Artikel i Fyens Avis, og uden at det er
bemærket, at det er efter »Flyve-Posten«, men
forresten ordret den samme Artikel, kun at det Ord
»høitbegavet« er udeladt.

Det synes altsaa at denne min Ven og Velynder selv
maa have sendt den til Fyens Avis. Maaskee har han
sendt den til flere Blade i Provindserne – alt for at
virke til, at jeg da maatte holde op som Forfatter.

~~~~~

Saaledes lod dette sig opfatte. Maaskee er det Hele
forresten kun en Journalist-Ubehændighed, der strax
seer at faae Noget sat i Bevægelse, der kan snakkes
om, som nu det: om jeg virkelig vil holde op o: D: – thi
Bøgernes Indhold er da det Ligegyldige.

NB24:129

#

De Offrede.

... Og naar saa et saadant Sandheds-Vidne har

udholdt et heelt Liv igjennem al en Samtids Mishandling og nu endelig har vidnet med sin Død – saa reiser Beundringen sig, og da er det, at de Declamerende gjøre Forretningen med at fremstille og fremstille og nyde Profiten deraf baade i Penge og i Anseelse næsten som var det dem, der var den Afdøde.

See, heri Usandheden. Forholdet burde være dette, at man talte saaledes om den Afdøde, at man gjorde det nærværende, hvorledes han har lidt, hvorledes han leed, hvorledes han egentligen vilde komme til at lide aldeles paa samme Maade, hvis han levede nu. Men vee Den, der vovede endog blot saaledes at være sand, han vilde komme til at lide i Lighed med den Afdøde.

Thi det Slægten vil er den vil smigre sig selv ved denne sin Beundring af – en Afdød, som var denne Slægt langt bedre end den, der slog ham ihjel. Og de Declamerende smigre denne Slægtens Indbildskhed.

Overhovedet er det klart, at al historisk Viden, naar man ikke forstaaer ethisk at gjøre det Forbigangne nærværende saa det Forbigangne bliver lige saa dømmende for Nutiden som for Fortiden, er demoraliserende. Denne ene Slægt skulde egl. have saa lidt som mulig at vide om den anden, thi med denne Viden kommer deels Udflugter og Undskyldninger, deels Sandsebedrag.

NB24:130

#

Mynster – og jeg.

Egentligen har Mynster dog et stort Ansvar mod mig. At det Numeriske, Publikum og alt Dette egl. er det Demoraliserende og Det, der vil, om muligt, ødelægge Xstd: det kan han see, og det bør han kunne see. Altsaa det var det, som den christelige Biskop, og med hele det Bestaaendes Magt, maatte kaste sig imod.

I dets Sted – ja, saa længe han kunde skjule sig bag et dansk Cancellie saa ignorerede han det dog fornemt, hvad der rigtignok heller ikke var christelig Taktik, men nu, nu coquetterer han med Publikum, med Goldschmidt.

Saa maa jeg, en Privatiserende overtage de Partes, for hvilke der lønnes 1000 Præster, hvilke alle refusere. Derved kommer det til at stille sig som en latterlig Overdrivelse af mig. Og Mynster. Ja, han indulgerer Publikums Dom over mig, fordi M. deels er feig og deels er misundelig paa mig.

Og saa jeg med min Melancholie, der hængende fast ved en Afdød hænger fast ved Mynster.

Maaskee trodser M. paa, at jeg skulde være for svag til som eenlig at angribe hele det Bestaaende. Men han see sig vel for, thi saaledes kan Sagen aldrig komme til at staae, hvis det var muligt, at det kom til Strid. Og jeg er ikke for svag til at angribe, fra et christeligt Synspunkt, Mynsters Kirkestyrelse. Og jeg skal kunne gjøre det saaledes, at jeg skal faae baade Martensen og Paulli til at hælde over til min Side.

O, gamle kloge Mand, hvorfor vil Du slet ikke troe. Der er dog kun Een, der uegennyttigt hænger ved Dig.

#

NB24:131

#

»Om min Forfatter-Virksomhed«

Betydningen af dette lille Skrift.

Status i »Christenhed« er: man har aldeles forrykket Synspunktet for, hvad Xstdom er, og for Xstd., sat det over i det Objektive, det Videnskabelige, gjort Differentser som Genie og Talent til det Afgjørende.

Dette lille Skrift dreier hele Sagen om. Det udtrykker (just fordi denne enorme Productivitet ligger forud): blæse være med Genie, og Talent og Videnskab o: s: v: - Xstd. er det Existentielle, er Charakter-Opgave. Og saaledes er det nu vendt.

Den lille Bog er derfor ikke noget Forfatterskab, et nyt Forfatterskab, men en Handling, og derfor var det ogsaa af Vigtighed, at den blev saa kort som muligt, at den ikke afsatte en ny Productivitet, som man kunde snakke om. Den lille Bog er μεταβασις εις αλλο γενοϋς, og oplyser, hvorvidt der allerede var en saadan tilstede i hele min Forfatter-Virksomhed.

Selv om jeg indtil det Allermindste forud havde vidst eller overskuet hele [min] Forfatter-Virksomhed, dette om min Forfatter-Virksomhed burde dog aldrig være sagt ved Begyndelsen; thi saa havde det forrykket Synspunktet og Læseverdenen havde faaet en Nysgjerrigheds Interesse: om jeg nu virkelig rettede mig efter og indfrie, hvad jeg havde forudsagt.

Nei, ved Slutningen skal det komme, for saa med et eneste Slag at gjøre som Sømanden siger et Slag, Vendingen.

Den lille Bog er ikke Forfatterskab men Handling. Det er en intensiv Handling, som ikke strax vil blive forstaaet, lige saa lidet som i sin Tid den mod *Corsaren*. Man vil maaskee endog finde, at jeg har gjort for lidt af mig selv, jeg som nu kunde trodse paa at være Genie og Talent – og i det Sted at det er »min egen Udvikling og Opdragelse.« Men dette er just Svinget i Retning af Xstd, og i Retning af »Personlighed«.

Her er altsaa et enkelt Individ, der forholder sig til Xstd, og ikke saaledes, at han nu skal til at forsøge sig i at være Genie og Talent og præstere Noget, nei omvendt.

Her er saa noteret en Priis paa Xstd. saa lav, saa mild, saa det er forskrækkeligt – men det er dog et virkeligt Forhold til Xstd, her er ingen Gavtyvestreger og Sandsebedrag. Det Mynsterske er in toto Sandsebedrag,^a Xstd. er derimod i mit i Sandhed vendt som det Ubetingede, og hele Synspunktet et ganske andet: at vi komme til at tilstaae, at vi ikke i strengere Forstand ere Xstne. Kort Tegningen af det Hele er saa forskjellig som muligt fra det Officielle, og dog endnu mildere. Men hvad der er, er der Sandhed i, det er ikke Skin og Sandsebedrag.

Uden denne lille Bog var dog hele Forfatterskabet blevet forvandlet til ny Doctrin.

a og er kun, christeligt, holdbart ved, hvad jeg foreslaaer, Indrømmelser: jeg henflyer til Naaden, det er ikke i strengere Forstand Xstd – hvad Mynster fortier og vil have fortiet.

#

NB24:132

#

Christelig Affectation.

Det har ogsaa skadet meget, dette at man altid strax skal slaae stort paa, og forkynde Xstdommen som Glæde og Glæde – og Gud veed hvor glad man saa i Grunden er.

Følgen heraf er, enten at man omkalfatrer Xstd, og udelader hvad der ikke er i Overeensstemmelse med de blot msklige Begreber om Glæde, eller at det bliver noget saglet Noget og tildeels hykkelsk.

Det Simple er at sige, at Xstd. er det Ubetingede, at jeg skal antage den, at saa den forjætter mig, at det engang bliver idel Glæde – uden at deraf følger, at dette just skal være i dette Liv, eller at jeg er saa fremmelig i Xstd., at jeg allerede kunde finde idel Glæde i den.

Forøvrigt troer jeg ogsaa her stikker en Underfundighed. Verden har efterhaanden reent cujoneret Xstd. ind i et Musehul, skjøndt vi alle ere Xstne. Saa hither man paa, at forkynde, at Xstd. er idel Glæde – for nemlig at gjøre det begribeligt, at man vil være Xsten. Jo jeg takker; man vilde genere sig for at tilstaae, at man ikke turde lade være at antage Xstd., at man meget godt fattede Lidelsen, men at man skal være Xsten. See, her igjen Lumperiet, der egl. forraader Xstd.

NB24:133

#

Det Christelige er bestandigt dette quid nimis.

Apostlene hudstryges, kastes i Fængsel – saa skeer der et stort Jordskjælv for at frelse dem. Det blot Msklige maatte sige: det er baade for lidt og for meget; jeg forlanger sandeligen ikke at der skal skee Mirakler for min Skyld, men saa vilde jeg ogsaa nok være fri for Hudstrygningen, kunde man ikke mediere saa det at forkynde Xstd. blev et skikkeligt godt Embede for en Mand med Familie i Tryghed.

O, hvorledes maa dog ikke den Overordentlige lide! Altid stiler det ligesom efter Galskab. Man er Apostel og har knap det daglige Brød – i næste Øieblik gjør man Mirakler men ingen Mediation. Og Mediationen, Mediationen, det er det blot Mskliges Element, udenfor den bliver Msket aldrig lykkeligt.

Og saa har man villet mediere Xstd! Sandeligen det er at afskaffe. Dog atter er det ikke dette, at man medierer, jeg kæmper mod, nei men den Uforskammenhed, at man vil gjøre Mediationen til det Høiere. Lad os ydmyge tilstaae, at Mediationen er en Naade, vi maae bede om.

Men Mediationen er en Pøbel-Opstand mod Xstd.⁵ Souverainitet. Man trodser paa, at Mediationen er det Eneste, der convenerer os Msker, man trodser paa altsaa for Mediationen at have ubetinget »Mængde« paa sin Side: og saa dethroniserer man Xstdommen.

NB24:134

#

Alt beroer paa Forestillingen.

Saulus kastes til Jorden, bliver blind – det betyder: Du er Apostel. Simon Magus slaaes med Blindhed – det betyder: Straf.

Og om Paulus hedder det: jeg (Xstus) skal vise ham, hvad han skal komme til at lide for mit Navns Skyld, han mit udvalgte Redskab.« Maatte her ikke et stakkels Msk. sukke: o, min Gud er det saaledes at have med Dig at gjøre, er det Følgen deraf, o, hvo turde da indlade sig med Dig. Tag blot msklige Forhold. Lad en Mand sige om en Kvinde: det er min Hjertets Udvalgte, jeg skal vise hende, hvad hun skal komme til at lide for min Skyld: maatte saa Pigen ikke helst betakke sig for den Elskov.

Dog mellem Msk. og Msk. er sligt Forhold Usandhed maaskee frygteligt Hovmod. Men mellem Gud og Msk kan Forholdet ikke være anderledes: det at være den Udvalgte er at være indviet til de frygteligste Lidelser, anderledes kan Gud ikke elske et Msk.

NB24:135

#

Apostelen.

En uhyre Gavtyv, som Msk-Slægten er, har den reent forrykket Synspunktet. Man har faaet »Apostelen« gjort til det Overordentlige i Retning af tilfældig Different (altsaa æsthetisk), og det at være Apostel til det Overordentlige næsten i Retning af at nyde Livet: istedetfor at »Apostelen« er, ethisk, det Overordentlige, altsaa i Retning af hvad ethvert Msk. skulde være, og er det Overordentlige i Retning af at lide, hvis Aarsag Enhver helst vil være fri.

Saaledes har man forrykket Synspunktet. Saa har der engang imellem været en Hovmodig og Opblæst der under Forudsætning af at »Apostelen« er i hiin misforstaaede Forstand det Overordentlige, formastelig har villet være det Overordentlige.

Jeg vender Forholdet heelt om. Jeg antager, at Enhver kan ja skal være det, Xstus siger jo selv, at dersom vi havde Tro som et Bjerg kunde vi flytte Bjerge. Altsaa jeg antager det om Enhver, kun Een antager jeg det ikke om, mig selv, og hvorfor? fordi jeg er en Cujon, en Pialt, en kløgtig Rad, som ikke egl. har Tro o: s: v.: See det er en ganske anden Tale end dette Hykkelske: at jeg er for ydmyg og for beskeden til at ville være det – ethisk Overordentlige.

Overhovedet mener jeg, at man ikke sandt kan tale om Xstd. uden idel Selvanklage.

Altsaa jeg er det ikke. O, men Gud i Himlene, hvor fattigt, at der dog fandtes saa Faae, der vilde lide, der virkelig vilde have med Dig at gjøre, hvilket er at lide!

#

NB24:136

#

Socrates - »Apostelen«

Det er nu kun det hjertelige Vrøvl's Indvending mod Socrates at det saaledes bestandigt at virke indirecte, majeutisk, i ironisk Isolation at det var Selvkjerlighed. Nei, ifølge Socrates Idee var det just at elske. Er det Sandhed at hvert Msk. just maa hjælpe sig selv, er det Idealiteten at staae ene, saa gjælder det jo just om at forhindre den Hjulpne i ikke at blive hængende ved Hjælperen - thi saa er han ikke hjulpen. Dette var Socrates Idee, og desuden er Socrates Dommeren. Men han elskede Msk. efter en Maalestok som alle disse hjertelige Saglehoveder ingen Anelse havde om, han elskede dem i Idee, efter først selv ved Idee at være optugtet til at kunne staae ubetinget ene, undvære ubetinget ethvert andet Msk, hvad de Hjertelige neppe have Anelse om.

»Apostelen« anderledes. Han har et andet Begreb om det at elske og han har Naaden at forkynde. Men vel at mærke Apostelen er først selv optugtet til ubetinget at kunne undvære ethvert andet Msk.

Mellem dette Socratiske og Apostelen ligger Halvhederne, og tilsidst Vrøvlet. Nemlig det at ville vinde Msker, dette saakaldte Hjertelige i Modsætning til Socrates^s saakaldte Hjerteløshed, kan være Intet mindre end det Apostoliske, kan være en underfundig Form for at den Vedkommende selv trænger til Mskene, trænger til dem fordi han ikke kan staae ene (hvad han ikke vil sige, men siger hykkelsk eller dumt, at det er af Kjerlighed til Andre) eller fordi han vil have Profit af Mskene, eller fordi han ikke har Mod til at byde den Msk-Herskesyge uden om ham Spidsen, der vil han skal udtrykke et Afhængigheds-Forhold til dem.

Jeg begyndte med det Socratiske; men jeg erkjendte alligevel dybt min Inferioritet, thi jeg havde Formue, og forsaavidt en stor Hjælp til Uafhængighed af Msker. Forsaavidt jeg nu stræber at drage mere ligefrem til

mig eller til Ideen, saa anseer jeg dette for en Slaaen af, en Accomodation i een Forstand, men ogsaa for en Bevægelse i Retning af det Christelige. Imidlertid vrøvler jeg ikke, og siger at Mit er høiere end det Socratiske. Nei, nei; det er jo desuden heller ikke i Retning af det Socratiske, men i Retning af at forkynde Naaden, dog naturligviis uendelig lavere end det Apostoliske.

NB24:137

#

Mundus vult decipi – Sandsebedrag.

Uden »Personligheder« er Msk-Slægten usædeligt Vrøvl.

Det er den ogsaa. Alt er beregnet paa at gjøre Personligheder umulige, især har Dag-Pressen gjort Alt.

Da jeg levede paa Gaden, det var min høieste Tid, thi det var allerstærkest styret mod Sandsebedragene.

Nu har jeg trukket mig noget tilbage: det er lavere, det er Accommodation. Imidlertid vil man saa redigere det saaledes: at nu er jeg paa et høiere Trin. Ja, mundus vult decipi.

Nei kunde jeg, uden Formue, have holdt ud at leve paa Gaden: ja saa var jeg blevet gjort gal ☹: erklæret for gal, maaskee ihjelslaaet: men det havde netop været det Store.

Dog medens jeg saaledes accommoderer mig lidt, ogsaa erkjendende mine Kræfters Grændse: gjør jeg dog to Ting. 1) Jeg lader mig ikke narre og troer at jeg nu er høiere, forsaavidt det at jeg mindre sees hjælper – ved Sandseb[ed]rag til en stigende Anseelse. 2) Jeg glemmer heller ikke Menten, at vi engang skal til at repetere, og da skal det Tidligere nok blive belyst.

Men medens jeg saaledes accommoderer mig lidt og slaar lidt af, saa er der dog ogsaa i en anden Henseende i mig et Fremskridt. Thi Sagen var, det at jeg har havt Formue, det har gjort, at jeg end ikke selv med Bestemthed kan sige, hvorvidt dog ikke ogsaa nogen Stolthed har blandet sig ind i mit Tidligere. Nu er jeg mere svært bepakket ved ogsaa at have pecuniaire Sorger, og forsaavidt er der dog maaskee et Fremskridt i at udholde hvad jeg nu udholder.^a

a Desuden var jeg da heller ikke i Begyndelsen saa modnet, at min megen Gaaen paa Gaden og Samtalen med Alle og Enhver jo dog for en stor Deel ogsaa var en Adspredelse, en Nydelse, jeg behøvede, saa min mere tilbagetrukne Existeren dog er i en anden Forstand en Charakter-Opgave, et Fremskridt i den Retning. For at det at leve paa Gaden skulde i strengeste Forstand være i Charakter af blot at gjøre det for Ideens Skyld, maatte det være et Menneske, der først havde forvisset sig om, at han kunde udholde at leve i en Ørkens Eensomhed.

#

NB24:138

#

Det negative Kjende paa sand Sandheds-Meddelelse.

Øverst staaer Xstd. med sin Sætning: Verden ligger i det Onde.

Saa kommer det dygtigere Hedenskab med sin: Verden vil bedrages.

Saa kommer Vrøvlet med sin: det er en rar Verden, Mængden er Sandhed. Og dybest sjunken i Vrøvl er Dag-Pressen, der har forvandlet Msk-Slægten til »en Skye« af Vrøvl.

NB24:139

#

Xstdom i den guddommelige Opfattelse og i den blot msklige Opfattelse.

Disse to Opfattelser forholde sig lige omvendt til hinanden. Den guddommelige Opfattelse er i Retning af Intensitet: Xstd. intensivt fortættet i eet Msk, der, msklig talt, gjør sig selv og Alle ulykkelige for Xstds Skyld. Det kalder han (og det er det Guddommelige) at elske Gud og Msk, det er af idel Kjerlighed han gjør alt Dette.

Den blot msklige Opfattelse bevæger sig i dette: lader os elske hinanden, give efter for hinanden, føie os efter hinanden, hver slaae lidt af o: s: v: det vil sige: god Nat Idee! Ved Hjælp af denne Opfattelse breder Xstdom sig, det Extensive.

Den yderste Consequents af den guddommelige Opfattelse af Xstdom vil være: Xstdommen intensivt tilstede i eet Msk, der slaaes ihjel for sin Xstd, forbandet af hele Msk-Slægten. Saaledes var Xstdommen tilstede i Xstus, da han hang paa Korset. I dette Øieblik er Xstd, efter guddommelig Opfattelse, ubetinget sand som den aldrig bliver det mere. – Den yderste Consequents af den blot msklige Opfattelse vil være: alle Mske ere blevne Xstne – og Xstdommen er slet ikke til.

NB24:140

#

»Grundene«

Man maa give Grunde, siger Præsten, for at faae Folk til at gaae ind paa Xstd; det er en Accommodation men en nødvendig.

Jeg vil nu ikke tale om, at det er Sludder, at nemlig, hvis man ved Grunde faaer Folk til at gaae ind paa Xstd., saa er det ikke Xstd., de gaae ind paa. Men jeg vilde sige noget Andet: see nærmere til, skal Du see, at »Præsten« endnu har flere Grunde end dem han angiver, har Grunde, hvorfor han giver Grunde, Grunde, som han fortier. Han har nemlig den Grund, at han vil staae sig godt med Msk, der maaskee bleve vrede, hvis han repræsenterede Xstd. sandere, han har den Grund, at det er hans Levebrød, og han maa passe paa, at tale saaledes, at Menigheden ikke kniber paa Offeret, kort han har den Grund, at han selv stikker i den samme Verdslighed som Menigheden.

NB24:141

#

Luthers Sving fra Klosteret.

Bort raaber Luther bort med al disse indbildte gudelige Handlinger med at faste o: s: v: Enhver blive i sit Kald, det er den sande Gudsdyrkelse.

Men bliv nu lidt kjere Luther. Altsaa Enhver blive i sin Stilling. Men nu er enhver borgerlig Stilling at forene med Xstd – fE nu det at være Skuespiller. Her slumrer store Collisioner. Dernæst, hvorledes skal han leve i sin borgerlige Stilling, er saadan den borgerlige Retfærdighed er det nok for en Xsten. Hvis ikke, skal han i sin borgerlige Stilling udtrykke den christelige Ethik: saa er han ein, zwei, drei reduceret til Armod og Forfølgelse.

Seet fra den Kant: i Modsætning til Kloster-Vildfarelsen, seer dette Sving saa simpelt ud, men ved nærmere Eftersyn hvilke uhyre Collisioner slumre ikke her, fordi det just er det Charakteristiske for det sande Xstlige ikke at passe ind i denne Verden.

Men Luther var ingen Dialektiker, saa bestandigt kun een Side af Sagen.

NB24:142

#

Om mig selv.

Ved saaledes at anbringe Idealerne – og personligt lade som holdt jeg mig udenfor (indirecte Meddelelse) fremkom den Mislighed, at det jo ogsaa kunde forstaaes som holdt jeg mig virkelig personligt udenfor, som følte jeg ikke mit Liv og mig forpligtet ved den Idealitet, hvorved jeg altsaa unddrog mig den Ydmygelse, at det virkelig var saa, at jeg selv Stræbende just følte min Ufuldkommenhed.

Nu er det vel sandt, at i mit Inderste for Gud var Sagen ikke saaledes, der forstod jeg just selv min Ufuldkommenhed. Men derfor kunde det jo dog gjerne være, at det var en Sviig af mit Hjerte om jeg unddrog mig denne Ydmygelse lige overfor Menneskene.

Fremdeles er den indirecte Methode i Forhold til Xstd. kun et transitorisk, thi Xstd. har jo Naaden at forkynde. Videre tenderer Xstd. til at gjøre aabenbar. Forsaavidt man vil sige, at Xstus jo dog var incognito, da maa dertil svares, deels, at for ham var det en Umulighed anderledes, thi Gud-Msk., denne Synthese er kun mulig i et Incognito, medens han jo dog ogsaa selv ligefrem siger, at han er Gud, deels, at dette skal den Xstne ikke eftergjøre, han skal jo ikke være Gud-Msk., men forkynde Gud-Msk, og forkynde Naaden.

Endeligen er der ogsaa, hvad jeg ofte har fremhævet, den Mislighed i Forhold til indirecte Methode i Xstds Forkyndelse, at det jo kunde være som et Forsøg paa at unddrage sig at lide for Læren.

Den indirecte Methode i Xstds Forkyndelse er et Majeutisk. Med det kan der begyndes, for at faae rystet Sandsebedragene, og stundom kan den ogsaa bruges for at operere i Retning af at »Naaden« tages forfængeligt.

NB24:143

#

Hiobs Bog.

Betydningen af denne Bog er egl. at vise den Grusomhed som vi Msker begaae ved at ansee det at være Ulykkelig for en Skyld, en Forbrydelse. Dette er nemlig den msklige Selvished, der ønsker at fritage sig for Indtrykket af, det alvorlige og rystende Indtryk af Lidelse, af hvad der kan hændes et Msk. i dette Liv

– for at sikre sig derimod forklarer man Lidelse som Skyld: det er hans egen Skyld. O, msklige Grusomhed!

Det der beskjeftiger Job er at faae Ret, i en vis Forstand ogsaa mod Gud, men fremfor Alt mod hans Venner, der istedetfor at trøste ham martre ham med den Sætning at det er skyldig han lider.

#

NB24:144

#

En sand Christen

kan egl. kun indlade sig i det Verdslige for at bedrage
o: for at vinde en Situation for det at anbringe Xstd.
Hvis fE en sand Xsten har et afgjort Talent, hvorpaa
der kan gøres glimrende Lykke, saa kan han gjøre det
et Par Aar, vinde al mulig Ære og Anseelse og
Berømthed – for saa pludselig at kaste Alt dette bort,
men nu have sikkert sig at være saaledes bemærket,
at der kan dannes en Situation for det at skaffe
Xstdommen Indtryk

NB24:145

#

De som kun halvt bleve Sandheds-Vidner.

Ofte har jeg tænkt over, at hvis ellers Nogen fortjente en Lovtale, da just saadanne Mænd, som paa en Maade bleve Martyrer, forsaavidt de kom til at gaae Glip af Livets Glæde, og dog ikke høstede Martyr Ærens uvisnelige Krands, fordi de i det afgjørende Øieblik bleve lidt bange, maaskee tilbagekaldte eller sloge lidt af, som fE en af Reformationens Forløber[e] Wessel. Det er mig saa modbydeligt at læse en Professor eller Deslige, der saa i nedsættende Udtryk taler om et saadant Msk., eller hvad jeg har læst i en Fremstilling af Calvins Levnet, hvor Forfatteren aldeles som en Cerimonimester recenserer den stakkels Servet, og ikke betænker, at dog tilsidst Servet gik freidigt Døden imøde og blev sin Sætning tro endnu i det sidste Øieblik. O, dette væmmelige Slæng af Docenter, der aldrig have vovet end en Døit og saa recensere slige Mænd.

Jeg ynder det ikke, at et Msk. vover længere ud end han kan gennemføre, men i Guds Navn, saa er han ogsaa haardt nok straffet ved at maatte leve med dette Knæk. Men i ethvert Tilfælde et saadant Msk, en saadan ulykkelig halvbefaren han er dog naturligviis uendelig meget mere værd end Millioner Docenter og hele Silde-Stimer af Msker, der gjøre Andres Lidelser til Næringsvei og Lidenskab, blive Professorer deri, og saa ovenikjøbet recensere dem, som vare de selv ganske anderledes Karle, hvilket de rigtignok ogsaa i een Forstand ere, nemlig Pjalte.

NB24:146

#

Christendoms Proportioner i Henseende til Udbredelse.

Naar en Sluddermads forkynder Christendom, gaaer Alle (Numerus) ind paa den - der standser det (den sletteste Xstds Forkyndelse har naturligviis den største Udbredelse). Saa begynder atter Omvendtheden; jo dybere Indtryk En har af Xstdommen, desto mere bestemmer han sig polemisk: ikke at være Xsten, da det at være Xsten er blevet Vrøvl. Jo sandere En saa igjen repræsenterer dette Polemiske (ikke at være Xsten) desto færre slutte sig til ham; thi Loven er altid Omvendtheden. Naar saa dette Polemiske: ikke at være Xsten er blevet forbrugt, blevet en Trivialitet, saa repræsenteres det af en Sluddermads - og saa gaae Alle ind derpaa. Saa vil igjen den sandere Xsten tage det ligefrem Eenfoldige: at være Xsten. Jo dygtigere han saa repræsenterer dette, jo Færre ville indlade sig med ham. Altid Omvendthed.

#

NB24:147

#

Bernhard

siger: »major erit confusio voluisse celare, cum celari nequeat.«in epistola 42 ad Henricum archiep. Senonensem.

citeret efter Wessenberg: die großen Kirchenversammlungen des 15 und 16 Jahrhunderts

Constants 1840. 1ste Deel Fortalen p. XXII.

NB24:148

#

Wessenberg (l. c. p. 46)

siger: Her viste sig en paafaldende Forskjel mellem Hedenskab og Christendom. Det første ansaae Verdensbygningen for evig, de enkelte Mennesker for det Forgængelige. Xstd. holdt Verden for forgængelig, men de enkelte Mennesker for uforgængelige.

Det er meget godt. Men dette er jo just den moderne Bevidsthed: Verdens Bygningen, Slægten o: s: v: er evig de Enkelte et Forsvindende. Det er den moderne Bevidsthed er Hedenskab.

#

NB24:149

#

Tertullian

de præscript. n. 23: dum verisimilia mentiuntur, veritatem frustrantur.

cfr. Wessenberg! c.p. 65. Anmærkning.

NB24:150

#

Qualitets-Dialektik.

Jo vigtigere et Skrift, siger man, jo mere maa det gøres til Gjenstand for granskende Exegese. Det gjør man saa til en ligefrem Scala: vigtigere, endnu vigtigere, aller, aller-vigtigst – det er Guds Ord: ergo.

Sludder, her slaauer nemlig Qualiteten om: saa snart det er Guds Ord, saa har Du blot at lyde. Vil Du have

Lov til at granske – saa siig aldrig, at den Hellige Skrift er Guds Ord, Du fanger i saa Fald Dig selv.

NB24:151

#

Alt beroer paa »hvorledes«.

Jeg forpligter mig til i vittig Romanform at sætte den Tanke ind: Xstd. er egl. slet ikke til. Og der skal saa vist Ingen gjøre Anskrig, nei, jeg vil gjøre glimrende Lykke, og Præsterne ville læse det, ja maaskee næste Søndag præke det med: det Interessante, at Xstd. egl. slet ikke er til.

Men gjør jeg det i religiøs Interesse, saa bliver man vred, saa bliver Sagen for alvorlig.

Og endnu forfærdeligere: gjorde jeg det saaledes at det Bestaaendes Lirekasse med de 1000 Levebrød blev generet i sin normale Gang: ja, Død og Pine, see til Præsterne, Biskopperne og Undergraverne – de ville alle – med religiøs Iver – kæmpe for Xstdommen!

#

NB24:152

#

Den Enkelte – Publikum.

Den Sætning »Publikum, Mængden er Usandheden« kan, consequent, i Sandhed kun gennemkæmpes af Een; blot To, der vilde forene sig om at gennemkæmpe denne Sætning, saa er det ikke ubetinget at gennemkæmpe, thi To er et Tal er i Retning af Mængde, Publikum, medens Een ikke er Tal men Qualitets-Bestemmelsen. – Og denne Sætning at »Publikum, Mængde er Usandhed« er Xstd^s Sætning; i enhver Generation hvor denne Sætning ikke gennemkæmpes, i enhver saadan Generation er Xstdommen ikke egl. til.

Men fra den ene Side: den omgivende Verden, i hvilken Sætningen skal sættes ind, den finder det naturligviis at være Galskab, latterlig Galskab, at Een vil gjøre det »ja, var det endda nogle Stykker« –

maaskee »Flere« eller maaskee (risum teneatis!) »Publikum«. Dette vil sige, Omverdenen bevæger sig i Retning af den Dialektik at Publikum er Sandheden, saa den Sætning »Publikum er Usandheden« kun kan (fortræffeligt!) antages som sand, hvis den – har Publikum for sig.

Fra den anden Side: nogle Enkelte ville vel blive opmærksomme paa hele denne Meddelelse, denne Kamp i Retning af at Publikum er Usandhed. De ville saa – ja, der har vi det igjen – slutte sig til den Ene – for (ypperligt!) at hjælpe ham! Enten kunne de ikke forstaae, at Sagen paa den Maade gaaer tilbage, eller de ville ikke forstaae det, men finde det mageligere at slutte sig til den Ene, efterat han har bragt Sagen saa langt ud, at der – ved en behændig nævenyttig Vending! – kan blive Profit derved, vindes Publikum derfor.

O, at holde denne Ene-Kamp ud Aar efter Aar, at have det i sin Magt blot ved at slaae af og gjøre sig det mageligt at vinde Alt: det er Askese. Det er en Ene-Kamp hvor der tillige kæmpes for at staae ene. Dette finder Omverdenen at være den latterligste Galskab, Omverdenen, som kun er altfor bekjendt med, hvorledes man skal bære sig ad: at man skal begynde med at lade som var man Mange – thi saa bliver man Mange, saaledes ere Fæene naar et Faar løber til Vands løbe de alle.

Men hvor veemodigt, naar man anstrenget i denne Ene-Kamp, dog haaber og haaber, at der skulde være blot eet redeligt Menneske, der ogsaa ene tog fat. Men nei! Profit ville de have alle – Sandhed og Xstd. er dem aldeles ligegyldigt.

Og naar man saa mærker, at man ikke længere kan væрге sig mod denne Ene-Kæmper ved at finde det latterligt, saa begynder man at raabe paa, at det er Hovmod, rædsomt Hovmod – og vi ere alle Xstne.

NB24:153

#

Verdens Forandring: Xstdoms Forandring; at vidne for Sandhed, at vidne mod Usandhed.

Man kunde sige, at det at vidne for Sandhed det var nok, det kunde man indskrænke sig til; at det at vidne mod Usandhed at det kunde være for meget, at friste Gud, at styrte sig i Fare. Man skal altsaa vente indtil

Usandheden kommer og vil tvinge mig til det Usande – saa skal jeg staae imod, vidnende for Sandhed.

Dette er der Noget i; men Spørgsmaalet er om Verdens Skikkelse ikke betænkeligt har forandret sig.

Der var en Tid, da Usandheden var sig bevidst at være Magt, langt den Stærkere, sad og despotiserede – i saadanne Tider kan man være sikker nok paa, at Usandheden holder et vaagent Øie med Enhver der [er] af Sandheden og angriber ham, saa han kan komme til at vidne for Sandhed.

Men i vore Tider er Alt sat over i Klogskab. Usandheden ønsker helst for sin egen Skyld, at der slet Intet skeer, at Alt bliver Fred, eviterer paa enhver Maade Afgjørelse, ønsker blot, at Alt maa blive som det er, og klogt vogter den sig for at røre ved Nogen og Noget. Paa den Maade mener Usandheden klogt at kunne holde Alt hen. Dersom man nu i saadanne Tider indretter sig efter det blot at ville vidne for Sandhed (ikke mod Usandhed) og i den Forstand, at kun hvis man vil tvinge mig til det Usande, saa gjør jeg Modstand: da er det et stort Spørgsmaal om man ikke egl. har ladet sig narre.

Forholdet paa Luthers Tid var et ganske andet (og han vidnede dog forresten ogsaa mod Usandhed). Paven var Magt, herskesyg Magt – saa sørges der nok forresten. Men naar Magten betjenes listigt og klogt: saa maa der vidnes mod Usandhed. Der maa i saadanne Tider en heel første Kamp til for at tvinge Usandheden til Kamp, thi den vil helst, klogt, have Fred. Men naar saa er, er det ogsaa det sædvanlige Vrøvl, nu at vræle paa, hvad der passede for ganske andre Tider.

Lad En paa Luthers Tid fE træde op og sige: Xstdommen er slet ikke til – han kunde være rolig nok, at det var blevet hørt af det Regjerende, og Magt brugt mod ham. Men i vore Tider anderledes. Regjeringen vil sige: lad os blot lade som om vi ikke har hørt det, det var det for os allerfarligste at røre ved det. For altsaa at faae dem purret op, maa han først kæmpe for at tvinge dem til vær saa god at behage at være Regjering. Dette er Tidens Forandring. Medens i en tidligere Tid Regjeringen værgede sig ved at bruge Magt mod Sandheden, vilde den nu væрге sig ved at evitere Angrebet, og ved at give denne Eviteren Skin af Fredens Aand.

NB24:154

#

»Veien er trang«

Indkomst i Verden var trang – i saa Fald maatte vi altsaa forandre Læsemaaden) eller er det en evig Sandhed – i saa Fald gjør jo Den Nar af sig selv der gaaer ad en let Vei, forkyndende at »Veien« er trang, thi Summa summarum af hans Forkyndelse og hans Liv giver i Maximum: Veien var trang, historice.

Men saa har man villet gjøre dette og Deslige »Veien er trang« til en objektiv Lære – saa objektiv den ikke angaaer noget eneste Msk, ikke engang Forkynderen, nei det er reent objektiv. Uendelige Sludder!

»Gud har udvalgt det Ringeagtede.« Er dette historice – eller er det, christeligt, en evig Sætning, at i ethvert Øieblik og indtil Verdens Ende gjælder det: Gud har udvalgt det Ringeagtede. Saa er det jo Sludder naar En der stadser i verdslig Herlighed, prædiker – objektivt! – om, at Gud har udvalgt det Ringeagtede. Man kan overhovedet ikke prædike objektivt, thi at prædike er hverken at snakke med Munden eller med R-, men er væsentligen Ens Existeren; hvad min Existeren udtrykker er min Prædiken. Men min Existeren er mit Subjektive.

Luther beraabte sig ganske rigtigt paa: den sande Kirke er en foragtet lille Flok – Paven og alt dette er ikke den sande Kirke.

Nu har Luther længst seiret – og saa glemmer man Reduplicationen, at det nu igjen vil gjælde: den sande Kirke er en foragtet lille Flok.

Enten bliver alle existentiell[le] Sætninger i den Hellige-Skrift et Historisk, saa alle tempora i det N. T. maa forandres til Perfectum eller Plusquamperfectum; eller det er evige Sætninger, saa det existentielt gjælder aldeles det Samme som ved Xstds Indkomst. Det Sludder med en objektiv Lære er Hyklerie. Thi hvad vil en objektiv Existents-Lære sige? Skal det være en Existents-Lære, der – objektivt! – er ligegyldig ved den personlige Existeren? Men en Existents-Lære er jo vel lige det Modsatte, maaskee ligegyldig ved alt Andet kun ikke ligegyldig ved – Existentserne, ellers er det jo ingen Existents-Lære.

NB24:155

#

4651.

I Flyveposten for 16 eller 17 September har En, der – vistnok for at imponere – underskriver sig 4651, paataget sig^a at orientere eller dog at advare mine Læsere mod at lade sig forstyrre af mit lille Skrift »om min Forfatter-Virksomhed«. Det Eneste, jeg finder værd at lægge Mærke til^b er Underskriften: 4651. Det er baade imponerende og overbevisende og overmandende. Skeer det Forfærdelige^c, at der nu kommer En, som underskriver sig: 789,691, saa er jeg knust.

a – det pleier at være Desorienteredes Lidenskab, hvorpaa man kjender dem –

b , og især som det Orienterende,

c (og hvor let!)

NB24:156

#

Den lærde Læsen.

Hvorledes man lærd kan beskjeftige sig med Noget, uden at det i fjerneste Maade øver nogen Indflydelse paa En: herpaa et Exempel.

Der eksisterer en tydsk Oversættelse af Epictets 4 Bøger Samtaler af en Schultz 1801 Altona. I Fortalen til første Deel taler han om, at denne Forfatter har beskjeftiget ham meget – og han har jo ogsaa havt Arbeidet med at oversætte. Man skulde nu vente, at noget af det Epictetiske havde influeret paa Mandens eget Væsen, Epictet, dette Jern-Msk, der som Slave sagde til sin Herre^a: slaer Du haardere, slaer Du Benet over. Og han slog, og slog det over, og E. sagde: sagde jeg det ikke nok. Epictet, hvis Hoved-Sætning er: at skjelne mellem de Ting som ere i vor Magt og de som ikke ere det (fE nu Publikums Dom) og at disse sidste skal man slet ikke bryde sig om.

a som slog ham over Benet

I Fortalen til 2^{den} Deel af denne Oversættelse skriver nu Hr Schultz: Die gütige Nachsicht ..... Derpaa gjør [han] en Undskyldning for at han har hastet noget med det Sidste paa Grund af Flytning o: s: v: og siger (Fortalen p. V) .... – und von Richtern, die noch ein Herz im Busen haben, darf ich nach dieser treuen Darstellung ... Schonung erwarten. Skulde man troe, at det var En, der i flere Aar havde beskjeftiget sig med Epictet; men det er lærd Læsen.

NB24:157

#

Ingen kan tjene to Herrer

[a] Ingen kan tjene to Herrer.

Indledning.

Evangeliet siger: Ingen kan – hele Verden siger lige det Modsatte: jo det lader sig ypperligt gjøre; thi aldrig har der levet noget Msk, uden at det jo har gjældt om ham, at han mere eller mindre har tjent to Herrer. – Dog slaer Evangeliet ikke af i Betragtning og medierer eller siger »til en vis Grad« kan være nok.

[b] Themaet skal være: Christus som Forbilledet.

Kun Een har virkelig realiseret det kun at tjene een Herre, han der siger Ordet »Ingen kan tjene to Herrer« – Jesus Christus, Forbilledet.

Men hvorledes maatte han saa leve? Først i Armod og Ringhed, saa i idel Opoffrelse

Og hvorledes gik det ham saa (hvilket han maatte finde sig i – for ikke at tjene to Herrer)? Han maatte lide derfor; thi alle Andre vilde tjene to Herrer, og det var Det, de ogsaa vilde tvinge ham til. Og dette maatte han lide for ikke [at] komme til at tjene to Herrer. Han blev saa forfulgt (af Dem, der vilde tjene to Herrer) forladt (af Dem, der vilde tjene to Herrer) forraadt (af Dem, der vilde tjene to Herrer) dømt, korsfæstet. O, er det saaledes: kun at tjene een Herre? Ja saaledes er det.

Men Xstus vil ikke ængste Livet af os ved at fremstille sig selv (hvad dog Sandhed er) som den Eneste, der kun har tjent een Herre, og nu fordre, med Lovens Strenghed, fordre det Samme af os.

Nei, han formilder det Hele, han henviser til nogle andre Læremester[e] (der dog lige som han ingen egen Villie have – og just deri stikker det, hvis man kun skal tjene een Herre): Lilien og Fuglen.

»Betragt dem«, siger han; ja betragt dem. O, glem det ikke; det er nu Efteraar, snart er Lilien visnet, o glem ikke at betragte den forinden; snart flyver Fuglen bort, o, glem ikke at betragte den endnu engang forinden til Afskeed. Saa kommer Vinteren, en lang, lang Tid, og Du faaer dem ikke mere hverken at see eller at høre disse fornøielige Læremester[e]. Betragt dem! Det er Efteraar – men see, om det forstyrrer eller foruroliger dem. Nei, som der staaer i Psalmen »Siig til Sorgen, Ja, ja i Morgen« saaledes gjøre de det, ubekymrede om den Dag imorgen. o: s: v:

Dog dette er ikke at forstaae som skulde nu det om Efterfølgelsen forvandles til en digterisk Spøg med det om Lilien og Fuglen som Forbillede. Nei, det om Forbilledet, om Christus som Forbilledet, og om »Efterfølgelsen« det er just hvad der i vor Tid, idetmindste dialektisk, maa drages frem, for at bringe Mening og lidt Disciplin ind i »Christenhed«, for at stoppe Munden paa »Tvivlene«, for at lære »Videnskaben« Sømmelighed og Respekt paa det christelige Gebeet.

NB24:158

#

Anfægtelse.

De fleste Mennesker leve vel væsentligen uden Religieusitet, eller i det Høieste have de Religieusitet i samme Forstand som at de engang imellem gaae i Theateret, hvilket er Nul Religieusitet. I Forhold til dem kan der da altsaa aldeles ikke være Tale om Anfægtelse.

Saa gives der nogle Enkelte, der dog have nogen Religieusitet, leve dagligen i religieuse Forestillinger. Disse leve da saaledes: Gud er Den, paa hvis Bistand de stole, at da Alt maa lykkes dem, naar de selv passe paa, ere kloge, spare sig selv for alle Farer o: s: v: Her kan der aldeles ikke være Tale om Anfægtelse.

Saa kommer den egl. christelige Religieusitet – om der findes nogen saadan Religieusitet veed jeg ikke, jeg har Ingen see[t]. Denne Religieusitet følger det N. T., at det at holde sig i Sandhed nær til Gud er just at komme til at lide i denne Verden, at Religieusitet er at ville vidne for Sandhed, lide, bringe Offre – Alt naturligviis uden Fortjenstligheds Indbildskhed. Men idet de vove saaledes ud er altsaa for dem Mærket eller Kjendet paa Guds-Forholdet: Verdens Modstand, Forfølgelse, Lidelse. Dette er Aand, og Aandens Vidnedsbyrd holder dem oppe. Men i ethvert mat Øieblik synke de ned fra denne Potensation – og nu forvandler det sig for dem, at Verdens Modstand maaskee er et Beviis for at de have Uret, at det er en Formastelse af dem at have vovet saaledes ud, saa det altsaa ikke er langt fra at de komme til [at] angre og fortryde som Skyld hvad der var deres redeligste Begeistring. See det er Anfægtelse. Det naturlige Msk. bevæger sig i den Retning: Kjendet paa Forholdet til Gud er at det gaaer En vel; »Aand« kjender Guds Forholdet paa Modstanden paa at lide, har Mod og Tro til en saa uendelig Polemik, som naar Luther ganske rigtigt beviser, at han er den sande Kirke deraf, at de ere en foragtet lille Flok, at [den] sande Kirke altid er kjendelig paa at lide, at derimod, som han etsteds siger, De, som ere bange for at lide, de blive saa den seierrige falske Kirke, der istedetfor at lide forfølger den sande Kirke. (Stedet er efter Geist aus Luthers Schriften: Kirche 5780). Men i ethvert mat Øieblik synker den Aandelige ned til at være det naturlige Msk., og saa kommer Anfægtelsen.

Den der egoistisk blot vil have gode Dage og Gud til Hjælp til Profiten kan aldrig faae Anfægtelse. Thi hvis det lykkes ham, saa vil han være saa fortryllet, at han Intet mærker om sin sande Tilstand. Og lykkes det ham ikke, hjælper dette ham maaskee til at blive opmærksom paa sin sande Tilstand, og han nu angre sit Tidligere: da er dette ikke Anfægtelse; thi deri er jo meget god ligefrem Mening at angre noget Slet. Anfægtelse ligger i, at det er som maatte man angre sit Bedste. Og det er som til at tabe Forstanden over. Thi Gud i sit Ord sidder ligesom og lokker et Msk. ud, eller befaler ham at vove ud – og naar han saa et Øieblik slipper det Msk, saa vender Alt sig om for ham.

NB24:159

#

Hvad der fordres for til sand Velsignelse at betragte sig i Ordets Speil.

[a] Hvad der fordres for til sand Velsignelse at betragte sig selv i Ordets Speil. Nyt.

1) Man maa til en vis Grad forud kjende sig selv. Thi Den, som ikke kjender sig selv, kan heller ikke gjenkjende sig selv, og man kan bestandigt kun gjenkjende sig selv i samme Grad som man kjender sig selv.

Altsaa der fordres en Slags Forberedelse. Sandseligen er det jo ogsaa saa, at Den, som tilfældigt kommer til at see sig selv i et Speil, eller hvis man anbringer et Speil saaledes, at han ikke veed af, at det Billede, han seer, er et Speilbillede, og dette Billede er ham - han kan ikke kjende sig selv.

Hedenskabet fordrede: kjend Dig selv. Xstd. siger, nei det er det Foreløbige: kjend Dig selv - og see Dig saa i Ordets Speil for ret at kjende Dig selv. Ingen sand Selverkjendelse uden Gudserkjendelse, eller for Gud. At staae for Speilet er her at staae for Gud.

2) Maa Du ikke være bange for at see Dig selv. Det er bekjendt nok, at sandseligt er et Msk. bange for at see sig selv, at Overtroen har meent, det at see sig selv var et Varsel om Døden.

Og saaledes er det ogsaa aandeligt: det at see sig selv er at døe, at døe fra alle Indbildninger og alt Hykleriet - der hører stort Mod til at turde see sig selv, hvilket jo kun kan skee i Ordets Speil, thi ellers bliver det saa let Sviig, og Ens Selverkjendelse ligesom de Prygl Sancho giver sig selv.

Kun Sandhed maa man ville, hverken forfængeligt ville smigres, eller selvplagerisk gjøres til en reen Djævel.

3) Maa man fatte et uforsonligt Had til det Selv, der i Speilet viste sig som Det, fra hvilket der skal afdøes, det gamle Msk.

NB24:160

#

Steril Orthodoxie.

Melanchtonsiger i sin Postil (P III p. 118) »Es ist nicht nöthig zu disputiren, ob die Zerknirschung aus Liebe zur Gerechtigkeit oder aus Furcht vor der Strafe entspringe, weil dieß gemischt ist. .... Ich erinnere mich, dass gerade jene Leute welche darüber

disputirten (der var ført Strid derom i 1538), hier eine ganze Nacht hindurch tranken und sangen: »Da trunken sie die liebe lange Nacht, biß daß der helle Tag anbrach: Sie sangen, sprungen und waren voll.«

cfrGalle: Melanchton als Theolog Halle 1840 p. 243 m.

#

NB24:161

#

Historiske Fremskridt eller Fremskridt i Xstheden

Höchstens skeer det saaledes, at der^a kommer et sandere Hvad, men ikke et sandere Hvorledes.

a (i Forhold til et nærmest Foregaaende som er usandere - thi i Forhold til den oprindelige Xstedom er da intet Fremskridt muligt, og derimod alt Senere bestandigt Tilbageskridt)

Nu kommer der fE en sandere Doctrin frem, eller en enkelt Læresætning bliver sandere draget frem - og derpaa gjør saa den Mand sin Lykke, har Profit deraf o: s: v.: Saa hedder det til en Tid, at en ufrugtbar Speculation har fordærvet Alt, Livet, Existentsen maa gjøres gjældende - og det bliver saa antaget, og Opfinderen gjør Lykke derpaa. Aha! Existentserne blive de samme, Reduplicationerne udeblive.

#

NB24:162

#

Hvorfor »Tragedien« ikke mere tiltaler?

Ganske simpelt fordi Troen paa Personlighed er tabt. Det Heroiske er egl. blevet latterligt for vor Tids

Bevidsthed, at eet eneste Msk. staaer der og gestikulerer, som formaade han Alt – nei, nei, det er ridicult, man maa være nogle Stykker, et Partie, have anonyme Medhjælpere o: s: v: o: s: v: For vor Tids Bevidsthed er Luther egl. latterlig: et eenligt Msk, der kjører i Karreet til Rigsdagen i Worms og vil slaae hele Pavens Magt ned. At han beraaber sig paa Gud er naturligviis igjen for vor Tids Bevidsthed latterligt, thi Gud kan da for denne Bevidsthed ikke antages at forholde sig til et enkelt Msk, men høist til »nogle Stykker«, et Partie, et Folk o: s: v:.

Og hvilken rædsom Hurtighed, med hvilken Enhver i vor Tid blot han har det mindste at meddele eller at ville, strax seer at blive »nogle Stykker.« Fordømte, ugudelige Gjenvei, man mener at kunne skyde.

Og saa hedder det, at vi alle ere Xstne. Gud i Himlene! Den Formel for Tilværelse, der er Xstds Mønster, er blevet hele Slægten latterlig: og saa ere vi Alle Christne.

NB24:163

#

Forstandigheden – Verdens forandrede Skikkelse.

En Begeistret har Trang til Afgjørelse, maaskee troer han ogsaa paa, at Afgjørelse skal give ham Kræfter, maaskee har han ogsaa en illusorisk Forestilling om sin Kraft. Men overalt hvor der er Begeistring er der ogsaa Tendents til Afgjørelse, Catastrophe.

»Forstandigheden« har gjort en anden Opdagelse. Den har een Gang for alle indseet, at intet Msk. kan holde ud med Ideen, at der dog tilsidst, hvis han ikke slipper Ideen og derved redder sig, maa komme en Afgjørelse, en Catastrophe, der gjør det aabenbart, at han er en Pialt. Desuden beraaber Forstandigheden sig ogsaa paa Erfaring, hvor ofte det er seet, hvorledes det gik den Begeistrede naar det kom til Stykket. Forskjellen mellem Msk. og Msk ligger derfor ikke saa meget i Kræfterne, thi Ingen kan dog holde ud med Ideen, som i at man ikke kommer ud i Afgjørelser. Al Viisdom, mener Forstandighed, bestaaer derfor i, at forhindre Afgjørelserne. Saa kan man høitideligt forsikkre, at hvis det forlangtes skulde man nok være Manden – og imidlertid for Alt passe paa, at det da, om muligt, ikke, saa langt man rækker, kommer til nogen Afgjørelse.

Denne Forstandighedens Forhindren af Afgjørelse har foranlediget ligesom en existentiel Obstruction og en frygtelig Demoralisation, der saa ender med en saa frygtelig Catastrophe som den i 48.

#

NB24:164

#

Christendommen.

Ja vist er Xstd. en Glæde, et glad Budskab – den forudsætter blot Eet, for i Sandhed at kunne være det for os Msk, at Du og jeg ere Heroer, Aand.

Tag Situationen. Der udgaaer en Forkyndelse til et Msk. saaledes: Først og fremmest er der Noget Du ikke veed af, men som Du maa lade Dig sige, og som Du saa skal troe: Du er undfanget i Synd, født i Overtrædelse; Du er fra Fødselen af en Synder, i Djævelens Vold, hvis Du bliver i den Tilstand Helvede vis. Da har Gud i uendelig Kjerlighed truffet en Foranstaltning til Din Frelse, lade[t] sin Søn føde, lide og døe. Troer Du dette, da bliver Du evig salig. Dette forkyndes Dig, dette glade Budskab. Og tænk Dig Glæden er endnu større: Du skal faae Lov til for den Sags Skyld hele Dit øvrige Liv, 40 Aar, at udholde at leve i Armod, blive forhaanet, hudflettet, mishandlet tilsidst henrettet – tænk Dig, hvilken Ære, hvilket ubeskrivelig glad Budskab.« Dette er Xstd.

Vi Danske leve omtrent saaledes, at Holberg er vor Leve-Viisdom. Tænk nu, hvad Henrich eller Pernille vilde sige til det glade Budskab. Tænk paa Chilian, hvem det glade Budskab forkyndes, at han, efter Gudens Villie, skal offres for at frelse hele Landet.

Og hvad er vel Mynster Andet end et i Fløiel med Guldsnit indbundet Exemplar af denne Henrichske og Pernilleske Leveviisdom, naturligviis med et Anhang af Raffinement, som Henrich og Pernille ikke havde Dannelse til at opfinde.

Og saa har man faaet hele Verden christnet ∴: man har taget det Ord »et glad Budskab«, man har sagt, Xstd. siger sig selv at være et glad Budskab. Lad os saa see at hitte paa, hvad vi Mske kunne finde var et glad Budskab – og det er Xstd.

NB24:165

#

»Apostelen.«

Betingelsen, sine qua non, for al Livsnydelse, er en vis Jævnhed; selv det fattigste Lod, det kan dog afvindes en vis Nydelse, naar det blot har den daglige Jævnhed.

Men intet, intet, intet Vilkaar i Livet gjør det at nyde saa umuligt som det at være Apostel. Dette rædsomme Himmelspret. I det ene Øieblik at være bragt i den yderste Nød, maaskee formelig sulte, saa være villig til, hvis det var Guds Villie, at døe af Sult – men den var ikke Guds Villie, og saa faae en Irettesættelse: Du Lidetroende. Eller, for ikke at lide formelig Hunger, at være villig nok til at arbeide for sit Udkomme – og saa, ligesom han er begyndt derpaa, saa skeer der et Mirakel, og han faaer en Irettesættelse: Du Lidetroende! O, det er rædsomme Lidelser, et Slags bevidst Vanvids Lidelse i al sin Salighed; thi det er som Vanvid.

O, hvor forkjælet og pialtet jeg end er, saa meget vil dog nok blive mig forundt, at have vovet idetmindste saa langt ud, at jeg kan være redelig mod det Overordentlige, ikke tage det forfængeligt, have en dog nogenlunde sand Forestilling om, hvor uendeligt det har lidt.

NB24:166

#

Frygteligste Feilsyn,

hvis En lange Tider igjennem tugtede sig selv op i al Askese og saa endelig drev det til, hvad man maatte kalde, en virkelig god Gjerning – og saa saae feil af den, vilde den skulde have Fortjeneste for Gud: ak, den største af alle, alle Overtrædere er saa langt nærmere med sit Simple: Gud være mig Synder naadig.

Det er saa sandt, hvad Luther fremhæver, at jo mere En befletter sig paa gode Gjerninger i den Tanke derved at blive salig, desto ængsteligere bliver han blot, hans Liv bliver reent Selvplagerie, og den virkelige Synder er langt, langt lykkeligere, der kort og godt sukker: Gud være mig Synder naadig.

Men man maa dog ogsaa huske paa, at dette let kan føre til, aldeles at ville leve hen i Verdslighed af Frygt for at hildes i det Fortjenstliges eller Selvplageriets Snarer, hvis man begyndte paa Noget, som ikke var Ens verdslige Fordeel o: D:.

NB24:167

#

»Discipelen er ikke over sin Mester«

dette siger Christus saaledes: jeg har lidt, ergo skal I ogsaa lide.

O, menneskelig talt, kunde man maaskee fristes til at vende Sagen anderledes, og sige: just det Udmærkede er, at kunne udholde at lide saaledes, at være saaledes Aand. Derfor formaaer Discipelen det ikke, fordi han ikke er saaledes Aand, som den Svage maa der tillades ham mildere Vilkaar, at blive elsket, æret, anseet, o: s: v:

Nu, i ethvert Tilfælde, saaledes maatte Sagen vendes, for at blive taalelig; thi det er da rigtignok, christeligt, utaaleligt, naar det at Discipelen udmærkes i Verden, naar det ligefrem skulde være Alvor, og ikke omvendt en Svaghed, en Skrøbelighed, en Ufuldkommenhed, som kan taales, naar dog det sande Sammenhæng tilstaaes.

NB24:168

#

Extensitet – Intensitet.

Den intensive Existeren forholder sig til det at være den Enkelte, og forholder sig derved igjen til Idealet. Den kan naturligviis blive intensivere og intensivere, og bliver saa bestandigt mere og mere anstrenget. Alligevel naaes naturligviis aldrig Idealet. Men der hører en ganske eminent Subjektivitet til for at holde ud i den Retning, da det egl. er hverken mere eller mindre end at offres.

Saa kan der slaaes af. Det vil sige: der kan arbeides extensivt.

Det mener jeg er tilladeligt, men det er det Hykkelske, naar man sminker denne extensive Virken op til at være noget Høiere, være Kjerlighed til Andre, medens det Intensive skal være Egoisme. Løgn i Jer Hals. Det Intensive er just Kjerlighed, det er nemlig at elske Gud. Men det er ganske umaadeligt anstrengende.

Hvad er nu jeg? Jeg udgiver mig ikke for et Sandheds-Vidne; men jeg er en Redelighed, som vil forhindre, ikke at man gjør sig Livet noget lettere, men den Løgn, at dette Lettere skulde være det Høiere, skulde være Alvoren, det sande Høie enten latterlig Phantasterie og Overdrivelse eller Egoisme.

Jeg er en Redelighed. Og Sagen er denne. Ethvert eenfoldigt Msk. kan jo være en Redelig – men deraf

følger ikke, at hans Tale kan trænge igjennem. At kunne bedrage Verden – o, det er saa forføderisk. Just fordi nu Verden ligger i Reflexion, maa der en Redelighed til, som har haft det i sin Magt at kunne bedrage, men som vil være redelig.

Jeg gjør derfor existentielt ingen større Fordringer end hvad det Almindelige er. Men jeg kan paatage mig, som man for den samme Sum at købe noget Værdifuldt og noget daarligt Noget: saaledes kan jeg, paa samme existentielle Vilkaar byde en sandere Opfattelse af Xstd. Den Myndige maatte gaae et Skridt videre, maatte fordre den existentielle Forandring, mere Anstrengelse. Saa langt byder jeg ikke ud; men jeg roser mig ikke deraf. Selv er jeg existentielt saa langt ude, at jeg i Sandhed kan være redelig mod hine Herlige: Sandheds-Vidnerne, de sande Xstne.

NB24:169

#

Belysning af hele Xstdommen.

Det høieste Eftertryk et Msk. kunde lægge paa sig, paa sit Jeg, paa, at det er med mig Du har at gjøre, er: at fordre Tro. Og et Msk. der forstod sig paa dette, vilde saa bestandigt indrette hele sit Liv, eller lægge sit Liv saaledes til Rette, at det kun kunde blive Gjenstand for Tro. Det er ikke ham, der trænger til at blive troet af de Andre, nei, det er hans Souverainitets Hævdelse, der kun vil være Gjenstand for Tro.

Om et Msk. har Lov til at forholde sig saaledes til Andre, afgjør jeg ikke, eller jeg benægter det.

Men Gud er det Jeg, det Subjekt, der i Forhold til Msk. maa accentuere sit Jeg saaledes, at det kun er Gjenstand for Tro.

I Forhold dertil vil da ogsaa Gud lægge Alt saaledes til Rette, at han kun kan blive Gjenstand for Tro, altid indrette Forholdet saaledes, at det er stridende mod Forstand. Det er ikke Stolthed af Gud, han kan det ikke anderledes.

Tag nu alle Vanskelighederne ved Xstd., hvilke Fritænkerne bemægtige sig, og Apologeterne ville forsvare, og see det Hele er blind Allarm. Vanskelighederne ere just af Gud anbragte (dog at det ogsaa ligger i hans Væsens Nødvendighed, og i Misforholdet mellem de to Qualiteter: Gud og Msk) for at sikre, at han kun kan blive Gjenstand for Tro. Derfor er Xstd. Paradoxet, derfor er der Modsigelser i den Hellige Skrift o: s: v: o: s: v:

Men Forstandsbetragtningen vil lægge Alt ud i det ligefremme Forhold, det er, vil afskaffe det at troe. Den vil have den ligefremme Kjendelighed, den vil have den absoluteste Overeensstemmelse i Alt i Skriften, saa vil den tro Xstd., tro, at Bibelen er Guds Ord : den vil ikke tro. Den har ingen Anelse om Guds Souverainitet og hvad det vil sige at fordre Tro.

Apologeterne ere lige saa dumme som Fritænkerne, og forrykke bestandigt Synspunktet for Xstd.

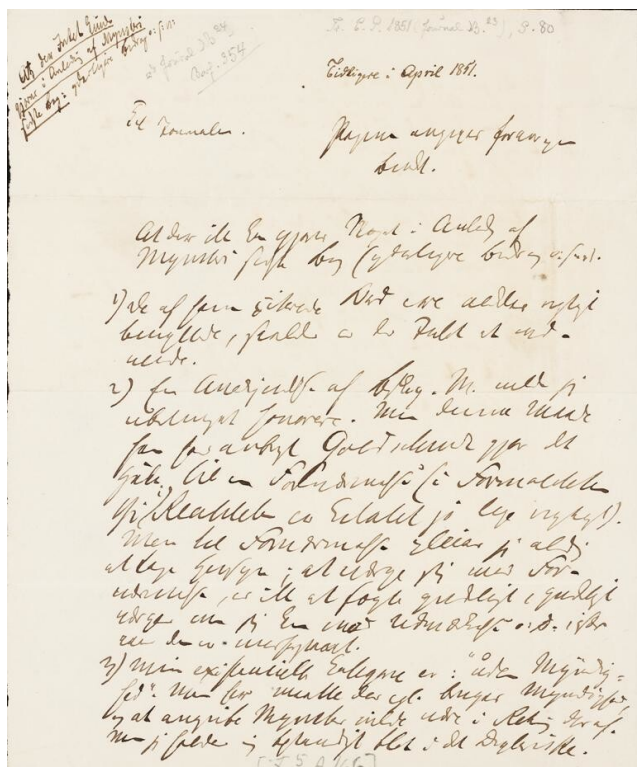
For at forstaae ell. blive opmærksom paa Xstd., paa Guds Forhold til Msk, kunde man studere den meest udspeculerede msklige Stolthed. Thi den vil just være kjendelig paa, at den fordrer Tro. Her vilde man saa blive opmærksom paa Adskilligt. Saa maatte man naturligviis ikke glemme, at en saadan msklig Stolthed er Formastelse og Ugudelighed, at derimod i Forholdet til Gud kan det ikke være anderledes, han maa fordre Tro, ellers er han ikke Gud.

Men hvad Forestilling have vel alle disse speculative Theologer tilsammen om hvad det er: at fordre Tro!

#

NB24:170

[a] At der Intet kunde gjøres i Anledning af Mynsters sidste Bog: yderligere Bidrag o: s: v:

12. Journalen NB24:170, s. [1r]. Optegnelsen er skrevet på et løst blad, der har været indlagt foran i journalen Tidligere i April 1851.

At der ikke kan gjøres Noget i Anledning af Mynsters sidste Bog (yderligere Bidrag o: s: v:).

4). At følger af si selv, at Mynster var den, for hvem si med usynlig Anden vilde gøre noget andet. Men for si selv godkendt si selv. Forfatteren for si selv har i i en visse Læstid; Forfatteren med sin dybe Afsigt; si selv er vistnok den i Kategori i sig selv til en Mand, der sandt er færdig. Forfatteren er vistnok i sin tilfældighed i, at si selv var den, der gav sin Nødd. Men alle kan si sig af de forskellige Grunde ikke hævde i sig; og herunder "Færdighed i Xld." og si selv af Mynster sine forstand for sig selv og i det af Mynster, i sin selvsagt si selv selv de gode Dyrer, og at det er i forstand at kunne være at flyde med sin "i sig selv Afsigt."

X⁵A 166

4). Det følger af sig selv, at Mynster var Den, for hvem jeg mod enhver Anden vilde have vovet næsten Alt. Men her har han svækket sig selv. Forsaavidt har han ogsaa bragt mig i en næsten latterlig Forlegenhed med min dybe Ærefrygt; thi det er virkelig ikke en Kategorie i Forhold til en Mand, der handler saaledes. Forsaavidt kunde det igjen tilfredsstillende mig, at jeg saa ogsaa var Den, der gav ham Stødet. Men dette kan jeg dog af de foregaaende Grunde ikke beslutte mig til; og desuden »Indøvelse i Xstd.« vil dog vist af Mange blive forstaaet som sigtende ogsaa i Retning af Mynster, i hvorvel jeg dog har holdt det Hele digterisk, og ønskede uforandret at kunne være vedblevet med mit »i dyb Ærefrygt.«